

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εφαρμοσμένης Οικονομικής

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

"Επιπτώσεις της ένταξης στη ζώνη του ευρώ πάνω στην αγοραστική δύναμη και στις καταναλωτικές συνήθειες της μέσης ελληνικής οικογένειας. Περίπτωση: Εστιατόρια, Καφεενεία & παρόμοια καταστήματα και Ξενοδοχεία, Πανσιόν & Ενοικιαζόμενα Δωμάτια"

Διπλωματική Εργασία του Παγωνίδα Δημητρίου

Επιβλέπων Καθηγητής: Κεβόρκ Ηλίας

ΒΟΛΟΣ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2013

Υπεύθυνη δήλωση

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε προσπάθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στη διπλωματική εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών στην Εφαρμοσμένη Οικονομική του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Βόλος, Ιούνιος 2013

Παγωνίδης Δημήτριος

Ευχαριστίες

Στο δύσκολο έργο της εκπόνησης αυτής της διπλωματικής εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω των κ. Κεβόρκ Ηλία για τη βοήθεια του καθ' όλη τη διάρκεια της προετοιμασίας της τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο με τη συνεχή ενασχόληση του στη κάλυψη βασικών προβλημάτων που προέκυπταν και για τη παροχή των απαραίτητων δεδομένων με τα οποία επιτεύχθηκε το έργο αυτής της διπλωματικής εργασίας. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω το προσωπικό της Γραμματείας του Προγράμματος Μεταπτυχιακού Σπουδών του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για τη σημαντική υποστήριξη του σε καθημερινή βάση καθ' όλη τη διάρκεια της μεταπτυχιακής μου πορείας. Τέλος, αρκετές ευχαριστίες αξίζουν και στους γονείς μου που χωρίς αυτούς δεν θα ήταν εφικτό τίποτα απ' όλα τα παραπάνω και στους οποίους οφείλω όλη την "επιτυχημένη" εκπαιδευτική μου πορεία και τη ζωή μου.

Παγωνίδης Δημήτριος

Περιεχόμενα

Περίληψη	5
Εισαγωγή	6
1. Βιβλιογραφική ανασκόπηση.....	9
2. Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών	13
2.1 Διάρθρωση Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών	13
2.2 Κωδικοποίηση στοιχείων Έρευνας Οικογενειακού Προϋπολογισμού	20
2.3 Βάση Δεδομένων & Αρχείο περιγραφής Βάσης Δεδομένων.....	27
2.4 Ιστορικό Ερευνών Οικογενειακών Προϋπολογισμών στην Ελλάδα	29
2.5 Μεταβλητές - Δεδομένα και περιγραφή τους	30
3. Μεθοδολογίες και χειρισμός δεδομένων	43
3.1 Ενοποίηση γενικής κατηγορίας "Ξενοδοχεία, Καφενεία και Εστιατόρια	43
3.2 Μετατροπή ισοτιμίας.....	45
3.3 Περίοδος αναφοράς	46
3.4 Υπολογισμός - Επεξεργασία Δαπανών	47
3.5 Υπολογισμός - Επεξεργασία Εισοδημάτων	51
4. Οικονομική Ανάλυση Δεδομένων	56
4.1 Δαπάνες για αγαθά & υπηρεσίες σε Ξενοδοχεία, Καφενεία και Εστιατόρια ..	56
4.2 Εισόδημα Νοικοκυριών.....	71
4.3 Σύνδεση Δαπανών με Εισόδημα και άλλες μεταβλητές	75
5. Συμπεράσματα	87

Περίληψη

Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στις μεταβολές που επέφερε η αντικατάσταση της δραχμής με το νέο εθνικό νόμισμα, το ευρώ, στις καταναλωτικές συνήθειες και στα εισοδήματα των νοικοκυριών της Ελλάδος. Τα αγαθά και οι υπηρεσίες που μελετώνται είναι τα εστιατόρια, τα καφενεία και τα παρόμοια καταστήματα (ουζερί, ταβέρνες, πιτσαρίες, κλπ.), καθώς και οι υπηρεσίες ξενοδοχείων, πανσιόν και ενοικιαζόμενων δωματίων. Τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν είναι από τις Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών της περιόδου 1998/99 και της περιόδου 2004/05 οι οποίες διενεργήθηκαν από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ. ΣΤΑΤ.). Η ανάλυση που γίνεται είναι κυρίως περιγραφική και βασίζεται σε στατιστικές μεθόδους που εφαρμόστηκαν πάνω στα δεδομένα αυτά. Εκτός από τη μεμονωμένη ανάλυση των δαπανών και των εισοδημάτων, συνδυάζονται αυτά και με άλλες μεταβλητές των νοικοκυριών που μελετήθηκαν για να βρεθούν τυχόν αλλαγές στα επίπεδα τους.

Abstract

The current research is focused on the changes of Greek households' consumer habits and incomes which have occurred due to the replacement of the drachma with the new currency, the euro. The goods and services that are under investigation are restaurants, coffeehouses, similar enterprises (taverns, pizzerias, etc.) and hotel/room services. The data that is used was extracted by the Household Budget Surveys from 1998/99 and 2004/05, which were performed by the National Statistical Service of Greece. The analysis that is taking place is mainly descriptive and is based on statistical methods which were implemented on that data. Furthermore, expenses and incomes are not only being investigated as separate variables, but they are combined with other relative variables in order to consider any changes to their levels.

Εισαγωγή

Το 2001 αποτελεί μία χρονιά σταθμό για την Ελλάδα. Η Ελλάδα εντάχθηκε στη ζώνη του ευρώ από τη πρώτη μέρα εκείνου του έτους (01/01/2001) και έτσι ξεκίνησε μία νέα εποχή μετάβασης για τους πολίτες της στο νέο εθνικό νόμισμα που θα αντικαθιστούσε τη δραχμή, το ευρώ. Η νέα ισοτιμία που επικράτησε με την εισαγωγή της Ελλάδας στην Ευρωζώνη μεταξύ των δύο νομισμάτων ήταν 340,75δραχμές προς 1 ευρώ. Ωστόσο, η χρησιμότητα του ευρώ και η φυσική χρήση του από τους πολίτες δεν έγινε από την αρχή. Χρειάστηκε να περάσει παραπάνω από ένας χρόνος (28 Φεβρουαρίου 2002) για να εισαχθεί το ευρώ στα πορτοφόλια των ελλήνων και να ολοκληρωθεί η περίοδος μετάβασης σε αυτό. Μέχρι εκείνο το σημείο, το ευρώ έβρισκε χρήση μόνο σε λογιστικούς καταλόγους, σε πιστωτικά ιδρύματα και σε διατραπεζικές συναλλαγές στην αγορά χρήματος. Η νομισματική πολιτική επίσης ασκούσαν σε ευρώ, αλλά η δημοσιονομική πολιτική παρέμεινε να ασκείται σε δραχμές. Επίσης, εκείνη τη περίοδο πραγματοποιήθηκαν και πολλές καμπάνιες ενημέρωσης των πολιτών για τη μετάβαση στην εποχή του ευρώ όχι μόνο από την Ελλάδα, αλλά και από άλλες ευρωπαϊκές χώρες που το υιοθέτησαν επίσης.

Οι αλλαγές στην οικονομία δεν άργησαν να έρθουν. Τα επιτόκια διαμορφώθηκαν σε μικρό επίπεδο με αποτέλεσμα ο δανεισμός των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων να είναι ευκολότερος. Ωστόσο, οι καταθέσεις χτυπήθηκαν καθώς το επιτόκιο και εκεί μειώθηκε δραματικά σε σύγκριση με παλιότερες εποχές. Πολλοί έλληνες, λόγω των γρήγορων μεταβολών των οικονομικών μεγεθών στην αρχή της εισαγωγής του ευρώ, δεν μπορούσαν να προσαρμοστούν εύκολα στις νέες συνθήκες και να κάνουν σωστή ερμηνεία της οικονομικής τους κατάστασης. Πολλοί θεώρησαν πως δεν μπορούσαν να ξοδέψουν τόσα χρήματα όσο παλιότερα και ότι το επίπεδο του μισθού τους έχει πέσει. Η εργασία αυτή έρχεται να δώσει εξηγήσεις σε αυτές τις απόψεις. Κατά πόσο δηλαδή το επίπεδο των εισοδημάτων των νοικοκυριών και οι δαπάνες τους σε ορισμένα αγαθά & υπηρεσίες πριν το ευρώ και μετά το ευρώ έχουν μεταβληθεί. Τα αγαθά και οι υπηρεσίες που μελετάμε είναι τα εστιατόρια, τα καφενεία και παρόμοια καταστήματα καθώς και οι υπηρεσίες ξενοδοχείων, πανσιόν & ενοικιαζόμενων δωματίων. Τα αγαθά αυτά δεν επιλέχθηκαν στην τύχη, αφού συναντιούνται σε μεγάλο βαθμό στη καθημερινότητα στην Ελλάδα και χαρακτηρίζουν τις

καταναλωτικές επιλογές του Έλληνα αρκετά. Τα δεδομένα της μελέτης αυτής συγκεντρώθηκαν από τις Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ) του 1998/99 και του 2004/05 που διενήργησε η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ. ΣΤΑΤ.). Οι ΕΟΠ αποτελούν καλές πηγές πληροφόρησης και διακρίνονται από μεγάλη αξιοπιστία καθώς συγκεντρώνουν και μεγάλα στοιχεία για τον σκοπό της έρευνας μας, δηλαδή στοιχεία για τα εισοδήματα και των δαπανών των νοικοκυριών ανά διαφορετικές χρονικές περιόδους. Όπως είναι λογικό επιλέξαμε αυτές τις δύο ΕΟΠ επειδή βρίσκονται πιο κοντά στη χρονιά μετάβασης από τη δραχμή στο ευρώ και τα συμπεράσματά μας θα είναι πιο έγκυρα. Επίσης, η ανάλυση που θα επιδιωχθεί δεν θα ακολουθήσει οικονομετρικές μεθόδους καθώς για να αναπτυσσόταν η έρευνα μας σε τέτοιες μεθόδους θα απαιτούνταν από την αρχή πλήρης γνώση και κατανόηση των συστημάτων και στοιχείων των ΕΟΠ. Η ανάλυση και η μελέτη των ΕΟΠ αποτελούν από μόνες τους μεγάλη χρονοβόρα εργασία που απαιτεί άριστη διαχείριση και μετασχηματισμό των δεδομένων που διατίθενται. Ακόμη, δεν υπάρχει στη βιβλιογραφία κάποια συγκεκριμένα μεθοδολογία χειρισμού των δεδομένων των ΕΟΠ, πράγμα που κάνει την κατανόηση και μελέτη τους ακόμα πιο δύσκολη.

Αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο μελετάμε τη παγκόσμια βιβλιογραφία σχετικά με παρόμοιες αναλύσεις στα αγαθά και τις υπηρεσίες που μελετάμε και σε άλλες χώρες του κόσμου. Τέτοιες έρευνες είναι για παράδειγμα η έρευνα του Martin Lux (2000) και του Lim Keak Cheng (1982). Επίσης, να αναφέρουμε ότι η ελληνική βιβλιογραφία υστερεί σε μελέτες στα συγκεκριμένα αγαθά & υπηρεσίες που μελετάμε που να βασίζονται και αυτές αποκλειστικά σε στοιχεία από Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών της ΕΛ.ΣΤΑΤ., πράγμα που κάνει την εργασία μας ακόμα πιο ενδιαφέρουσα και σημαντική.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μία προσπάθεια μελέτης και κατανόησης της διάθρωσης των ΕΟΠ. Αναλύονται όλα τα επιμέρους μέρη της με αρκετή λεπτομέρεια και σαφήνεια. Γίνεται επίσης περιγραφή της κωδικοποίησης και κωδικογράφησης όλων των επί μέρους στοιχείων τους και πως αυτά βοηθάνε στην εξαγωγή των δεδομένων από τους ερευνητές. Επίσης, περιγράφονται αρκετές σημαντικές μεταβλητές που δημιουργήθηκαν από τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν στις έρευνες.

Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφονται αναλυτικά όλα τα στοιχεία και οι μεταβλητές που θα χρησιμοποιηθούν στην ανάλυση μας. Γίνεται αναλυτική μελέτη όλων των μετασχηματισμών και των μεθοδολογιών που ακολουθήθηκαν για να γίνουν τα στοιχεία και οι μεταβλητές μας στην επιθυμητή μορφή έτοιμες προς ανάλυση.

Το τέταρτο κεφάλαιο αποτελεί την οικονομική μας ανάλυση. Περιέχει τα αποτελέσματα όλων των υπολογισμών μας και των αναλύσεων μας με τη μορφή πινάκων. Δίνονται και οι βασικές απαντήσεις σχετικά με τη κατάσταση που επικρατούσε στα οικονομικά μεγέθη πριν και μετά την εισαγωγή του ευρώ στην ελληνική οικονομία, ιδιαίτερα των εισοδημάτων και των δαπανών.

Τέλος, το πέμπτο κεφάλαιο αποτελεί τα συμπεράσματα της εργασίας. Περιλαμβάνονται συνοπτικά όλες οι ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις που έγιναν κατά μήκος της εργασίας μας καθώς και σημαντικές διαπιστώσεις.

1. Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Τα δύο είδη αγαθών που χρησιμοποιούνται στην εργασία μας αποτέλεσαν αντικείμενο έρευνας και μελέτης και της παγκόσμιας βιβλιογραφίας. Πολλοί ερευνητές μελετώντας και αναλύοντας τις ΕΟΠ κάθε αντίστοιχης χώρας κατάφεραν να εξάγουν χρήσιμα συμπεράσματα για τις καταναλωτικές συνήθειες και το βιοτικό επίπεδο κάθε νοικοκυριού πάνω στα δύο είδη αγαθών.

Μία άλλη έρευνα που αναφέρεται στα αγαθά και στις υπηρεσίες μας είναι αυτή του Martin Lux (2000). Η έρευνα του επικεντρώνεται στην Τσεχία και προσπαθεί να ανακαλύψει τις αλλαγές που συνέβησαν στην κατανάλωση αγαθών των νοικοκυριών της Τσεχίας μεταξύ του 1990-1997. Το υλικό που χρησιμοποίησε, εκτός από διάφορα ιστορικά κείμενα, είναι και αυτό των ΕΟΠ της Τσεχίας μεταξύ 1990-1997. Η μέθοδος που χρησιμοποίησε αρχικά ήταν η εύρεση διάφορων στατιστικών τιμών (πχ. μέσος όρος) και στη συνέχεια επικεντρώθηκε σε πιο βαρυσήμαντες μεθόδους, όπως της ANOVA και της πολλαπλής παλινδρόμησης.

Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας είναι ότι οι δαπάνες για φαγητό, παρόλο που μειώθηκαν, παρέμειναν σε ένα υψηλό επίπεδο πάνω από 28% της συνολικών δαπανών ενός νοικοκυριού της Τσεχίας. Επίσης τα έξοδα ενός νοικοκυριού για ρουχισμό μειώθηκαν δραματικά και αυτό αποδίδεται σε αλλαγές στις συνήθειες που αφορούν τις μεταφορές, το φαγητό, και την επίπλωση των πολιτών και καθόλου στις ιστορικές αλλαγές της χώρας. Τέλος ο Lux αποσαφηνίζει πως δεν μπορεί να επιβεβαιώσει την παραδοχή μερικών ότι "μοιροκρατικοί" παράγοντες (εισόδημα, εκπαίδευση) έχουν ενισχύσει την επιρροή τους στην εξήγηση των καταναλωτικών συνηθειών ενός νοικοκυριού της Τσεχίας και ότι "δημογραφικοί" παράγοντες αντίστοιχα (μέγεθος νοικοκυριού, ηλικία) την έχουν αποδυναμώσει (Lux, 2000).

Σε μία άλλη ήπειρο, στην Νότια Αμερική, έλαβε χώρα μία άλλη έρευνα σχετικά με τις διατροφικές συνήθειες των νοτιοαμερικανών στη χώρα της Βραζιλίας. Μέσα από αυτή τη μελέτη, η οποία χρησιμοποίησε στοιχεία της ΕΟΠ του 2002/3 της Βραζιλίας, την οποία διενέργησε το Ινστιτούτο Γεωγραφίας και Στατιστικής της Βραζιλίας (IBGE – Brazilian Institute of Geography and Statistics), βγαίνουν χρήσιμα

συμπεράσματα σχετικά με τις καταναλωτικές συνήθειες και τις δαπάνες των πολιτών της σε φαγητό έξω από το σπίτι. Συγκεκριμένα στην έρευνα αυτή έγινε μία ανάλυση της συχνότητας κατανάλωσης ορισμένων ειδών διατροφής (9 περιπτώσεις) από τους βραζιλιάνους πολίτες αφού πρώτα τα αγαθά αυτά ταξινομήθηκαν βάση ορισμένων "δημογραφικών" μεταβλητών: Την ηλικία, το φύλο, το επίπεδο εκπαίδευσης, το μηνιαίο εισόδημα, τον αριθμό μελών ενός νοικοκυριού, την περιοχή, την αστικότητα (αγροτική/αστική) και τη πόλη (στη πρωτεύουσα ή σε άλλη).

Η κατάληξη αυτής της έρευνας είναι ότι η συχνότητα των βραζιλιάνων κατοίκων για φαγητό έξω από το σπίτι είναι 35%. Μάλιστα σε φαγητό έξω από το σπίτι το 11,5% αφορά φαγητό σε τραπέζι (εστιατόρια, καφετέριες, κλπ.), ενώ μόνο 7,2% αφορά φαγητό από fast food. Το υπόλοιπο ποσοστό κυμαίνεται στις άλλες 7 κατηγορίες τροφίμων όπως ποτά, γλυκά, μπισκότα, κλπ. Επίσης όσον αφορά τις εβδομαδιαίες δαπάνες των νοικοκυριών της Βραζιλίας σε φαγητό σε τραπέζι (εστιατόρια, καφετέριες, κλπ.) ξεοδεύονται κατά μέσο όρο 6,53 δολάρια. Τα έξοδα αυτά είναι υψηλότερα από τις αντίστοιχες δαπάνες των νοικοκυριών σε μπισκότα (0,54δολάρια/εβδομάδα) και σε γλυκά (0,67δολάρια/εβδομάδα) (BezerraI & Sichieri, 2010).

Μία σύγκριση των μεταβλητών που αφορούν το φαγητό έξω από το σπίτι μεταξύ της Κορέας και των ΗΠΑ επιχείρησαν να κάνουν η Sunny Hum, η Joyce H. Hwang και ο Woo Gon Kim (2004). Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν είναι η ΕΟΠ του 1999 που πραγματοποίησε το Εθνικό Στατιστικό Γραφείο της Κορέας (Korea National Statistical Office) και η ΕΟΠ του 1999 του Γραφείου Στατιστικών Εργασίας των ΗΠΑ (US Bureau of Labor Statistics). Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν αρχικά η δημιουργία ορισμένων δημογραφικών και κοινωνικοοικονομικών μεταβλητών (επίπεδο εκπαίδευσης, μέλη-μέγεθος νοικοκυριού, ιδιοκτήτης σπιτιού, κλπ.) και στη συνέχεια η χρήση οικονομετρικών μεθόδων. Συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκε παλινδρόμηση ελαχίστων τετραγώνων (OLS) και παλινδρόμηση Tobit πάνω σε αυτές τις μεταβλητές. Σκοπός της έρευνας ήταν αφενός μεν να βρεθούν οι ομοιότητες και οι διαφορές στα καταναλωτικά μοτίβα των νοικοκυριών των δύο χωρών όσον αφορά το φαγητό έξω από το σπίτι και αφετέρου να βοηθηθούν τα στελέχη της βιομηχανίας τροφίμων στο να προσδιορίσουν την αγορά στόχο και να αναπτύξουν κατάλληλες στρατηγικές marketing στις δύο αυτές χώρες.

Τα συμπεράσματα στα οποία οδηγήθηκε αυτή η μελέτη δείχνουν ορισμένες σημαντικές ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των δύο αυτών χωρών. Μία αξιοσημείωτη ομοιότητα είναι ότι τα νοικοκυριά της Κορέας και των ΗΠΑ που έχουν ένα μέλος τουλάχιστον σε αρκετά μικρή ηλικία (βρέφος) τείνουν να μειώσουν τα έξοδα τους για φαγητό έξω από το σπίτι. Αυτό πιθανόν συμβαίνει επειδή ο χρόνος που απαιτείται στο σπίτι για τη φροντίδα ενός βρέφους είναι μεγαλύτερος απ' ό,τι άμα όλα τα μέλη του νοικοκυριού ήταν μεγαλύτερης ηλικίας. Επίσης μία άλλη σημαντική ομοιότητα είναι ότι η αύξηση του ετήσιου εισοδήματος των νοικοκυριών και στις δύο χώρες έχει θετική επίδραση στις δαπάνες για φαγητό έξω από το σπίτι. Ωστόσο υπάρχουν και ορισμένες διαφορές μεταξύ των δύο αυτών χωρών. Οι οικογένειες στην Κορέα με παιδιά κάτω των 18ετών ξοδεύουν λιγότερα χρήματα σε φαγητό έξω από το σπίτι απ' ό,τι στις ΗΠΑ. Αυτό οφείλεται στο διαφορετικό σύστημα εκπαίδευσης στην Κορέα, στο αναπτυσσόμενο σύστημα διατροφής των μαθητών τους και στους αυστηρούς κανόνες ορισμένων σχολείων. Επίσης η "οικογενειακή κατάσταση" των ατόμων στην Κορέα παίζει ιδιαίτερο ρόλο στην επιλογή τους για φαγητό έξω από το σπίτι. Άμα ένας πολίτης στη Κορέα είναι άγαμος τότε οι πιθανότητες να φάει έξω από το σπίτι αυξάνονται, ενώ κάτι τέτοιο δεν ισχύει στις ΗΠΑ. Τέλος διατυπώθηκαν και ορισμένες προτάσεις προς τις βιομηχανίες τροφίμων της Κορέας όπως να θέσουν ως κύριο στόχο περισσότερο τους μαθητές στις στρατηγικές τους και να βρουν ένα τρόπο να προσελκύσουν περισσότερο τις οικογένειες με βρέφη για φαγητό έξω από το σπίτι (Hum & Hwang & Kim, 2004).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η εργασία του Lim Keak Cheng (1982) που έλαβε χώρα στην ασιατική ήπειρο. Η μελέτη του αναφέρεται στην βιομηχανία φρέσκων τροφών που επικρατούσε στο νοτιοανατολικό τμήμα της Ασίας μιας ιδιαίτερης πόλης-κρατιδίου, την Σιγκαπούρη. Αν και η εργασία επικεντρώθηκε στην εξήγηση και στον ρόλο που παίζουν ορισμένες κατηγορίες τροφών (λαχανικά, κρέατα, αυγά, κλπ.) στη ζωή των πολιτών, υπάρχει και μία εκτενής αναφορά στη κατανάλωση φαγητού σε εξωτερικούς χώρους, όπως σε καφετέριες και εστιατόρια. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν είναι από την ΕΟΠ του 1972/73 της Σιγκαπούρης που διενέργησε η Στατιστική Υπηρεσία της Σιγκαπούρης (Depart of Statistics of Singapore) καθώς και από άλλες βιβλιογραφικές πηγές από αξιόλογους συγγραφείς που αναφέρθηκαν πάνω στο θέμα αυτό. Συνδυάζοντας όλες τις πληροφορίες που είχε διαθέσιμες

κατάφερε να καταλήξει σε ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με το πόσο σημαντική είναι η κατανάλωση φαγητού έξω από το σπίτι από τους κατοίκους της Σιγκαπούρης.

Συγκεκριμένα διατύπωσε ότι περισσότερο από ένα εκατομμύριο κάτοικοι της Σιγκαπούρης κατανάλωναν ένα γεύμα "έξω" την μέρα. Σε αυτό συντελούσε το εξελιγμένο σύστημα διανομής τροφίμων που επικρατούσε. Οι φορείς της βιομηχανίας ελάμβαναν σημαντικά υπόψη τους την ύπαρξη φρέσκιας τροφής στο μενού των πολιτών. Γι' αυτό όλα τα κανάλια διανομής ήταν αυστηρά ελεγμένα και απαιτούνταν υψηλής ποιότητας τροφή προς κατανάλωση. Το 1977 υπήρχαν στη Σιγκαπούρη 2423 χώροι φαγητού & ποτού (καφετέριες, εστιατόρια, κλπ.) και χώροι καταλυμάτων (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα σπίτια, κλπ.). Επίσης ήταν γνωστό ότι η έλλειψη καλλιεργήσιμης γης ήταν ο σημαντικότερος περιορισμός στη Σιγκαπούρη που απέτρεπε την άμεση παροχή φρέσκων τροφών από την ίδια τη χώρα. Γι' αυτό αναμένεται στο μέλλον η πολιτεία να επεκτείνει και να διαφοροποιήσει τους ξένους προμηθευτές φρέσκων τροφών ώστε να πετύχει πιο φθηνή προμήθεια των αγαθών αυτών. Τέλος αναμένεται ότι η πραγματική ποσότητα φρέσκων αγαθών να μειωθεί στο μέλλον και αυτό θα οφείλεται στην αυξανόμενη ζήτηση ψυγείων από τους ιδιοκτήτες μαγαζιών ώστε να μειώσουν το κόστος παραγωγής των γευμάτων τους με την αντικατάσταση των τροφών αυτών με άλλα συντηρημένα (Cheng 1982).

Ενδεικτική είναι και η έρευνα της Marijke van Deelen και του Ronald Schettkat (2004) που αναφέρεται στη ζήτηση υπηρεσιών που υπάρχει στην ανατολική Γερμανία σε σχέση με τα καταναλωτικά πρότυπα και το εισόδημα των γερμανών πολιτών. Στη συνέχεια επιχειρείται και μία σύγκριση των αποτελεσμάτων αυτών με τα αντίστοιχα στις ΗΠΑ. Η εργασία έλαβε χώρα στο Πανεπιστήμιο της Ουτρέχτης της Ολλανδίας. Τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν είναι από τις Έρευνες Εσόδων και Εξόδων των ετών 1978, 1983, 1988 και 1993 και στη συνέχεια επιχειρήθηκε η μελέτη τους μέσω μικροοικονομικής θεωρίας με καμπύλες Engel.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπήρχε αύξηση της ζήτησης των υπηρεσιών και μόνο ένα μικρό κομμάτι της αύξησης αυτής μπορεί να εξηγηθεί από κατασκευασμένες μεταβλητές, όπως είναι η "σύνθεση νοικοκυριού".

2. Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών

2.1 Διάρθρωση Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών

Η Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών διενεργείται από την Εθνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ. ΣΤΑΤ.) και αποτελεί μία σημαντική στατιστική έρευνα υπό μορφή ερωτηματολογίων η οποία απευθύνεται σε ένα συγκεκριμένο αριθμό νοικοκυριών (αντιπροσωπευτικό δείγμα) και έχει ως στόχο τη συλλογή σημαντικών στοιχείων που αφορούν κυρίως τις δαπάνες και τα εισοδήματα τους. Σε αυτή την έρευνα μπορούν να πάρουν μέρος όλα τα επιμέρους νοικοκυριά της χώρας με εξαίρεση ορισμένων συμβιώσεων υπό τη μορφή οργανισμών που επιτελούν κάποιο δημόσιο έργο όπως νοσοκομεία, γηροκομεία, αθλητικοί σύλλογοι, κλπ. Εξαιρούνται επίσης νοικοκυριά με ξένους υπηκόους οι οποίοι απουσιάζουν προσωρινά και νοικοκυριά με πάνω από πέντε οικότροφους.

Τα μέλη του νοικοκυριού καλούνται να συμπληρώνουν καθημερινά τις προσωπικές τους δαπάνες σε αγαθά και υπηρεσίες διάφορων κατηγοριών (δαπάνες φαγητού, δαπάνες ένδυσης και υπόδησης, δαπάνες διακοπών-ταξιδιών, κλπ.). Εκτός από δαπάνες τα νοικοκυριά καλούνται να δώσουν και άλλες πληροφορίες που αφορούν τα εισοδήματά τους, τη σύνθεση του νοικοκυριού τους, την απασχόληση των μελών τους και τη κατάσταση στέγασης των νοικοκυριών τους (ή της πιθανής εξοχικής κατοικίας). Η συμπλήρωση των δαπανών γίνεται σε καθημερινή βάση για 14 μέρες (δύο εβδομάδες) που είναι και η συνολική διάρκεια της έρευνας και στη συνέχεια τα στοιχεία της έρευνας συλλέγονται μέσα στη διάρκεια ενός έτους. Η συμπλήρωση των στοιχείων αυτών γίνονται απ' όλα τα μέλη του νοικοκυριού άνω των 7 ετών σε ερωτηματολόγια που αποκαλούνται "Σημειωματάρια" (ΕΟΠ 16). Ο ερευνητής στη συνέχεια συλλέγει αυτή τη πληροφόρηση και την περνάει στα βασικά ερωτηματολόγια τα οποία χωρίζονται σε διάφορες κατηγορίες (ΕΟΠ).

Στη συνέχεια επιχειρείται μία εξ' ολοκλήρου ανάλυση όλων των μερών των ΕΟΠ βάσει της ΕΟΠ του 2004/05. Παρόμοια ανάλυση πραγματοποιήθηκε και από τον

Εμμανουηλίδη Κυριάκο(2013) (βάσει γενικότερης μορφής ΕΟΠ), απ' όπου πολλά στοιχεία χρησιμεύουν και στην ακόλουθη περιγραφή.

Η πρώτη κατηγορία ονομάζεται ΕΟΠ 1 και καταγράφονται τα στοιχεία που αφορούν το νοικοκυριό ως σύνολο, συνήθως από τον υπεύθυνο του νοικοκυριού. Αντίθετα στην κατηγορία ΕΟΠ 2 τα στοιχεία πρέπει να συμπληρωθούν απ' όλα και από κάθε μέλος του νοικοκυριού ξεχωριστά (εκτός των 7 ετών και κάτω). Το πρώτο μέρος του ΕΟΠ 1 (τμήμα Α') και το δεύτερο μέρος του ΕΟΠ 2 (απασχόληση των μελών) συμπληρώνονται από τη πρώτη μέρα της έρευνας για να γίνει μία πιο ομαλή προσέγγιση των νοικοκυριών στον "ερευνητικό" ρόλο της έρευνας που θα επιδιώξουν να φέρουν εις πέρας μέχρι το τέλος της έρευνας.

Η πρώτη ενότητα του ΕΟΠ 1 (Τμήμα Α') περιέχει ερωτήματα που αφορούν τη σύνθεση του νοικοκυριού, την απασχόληση των μελών του καθώς και ερωτήσεις που αφορούν την εκπαίδευση και την υγεία τους. Πιο αναλυτικά στη σύνθεση του νοικοκυριού περιέχονται κυρίως ερωτήσεις προς τα μέλη που αφορούν το έτος γεννήσεως τους, την ασχολία τους (εργάτες, άνεργοι, κλπ.), τη σχέση τους προς τον υπεύθυνο του νοικοκυριού (σύζυγος, παιδιά, κλπ.) και το φύλο τους. Επίσης, οι ερωτήσεις που αναφέρονται στην απασχόληση των μελών των νοικοκυριών αφορούν κυρίως τις ώρες εργασίας τους, το είδος του καταστήματος που εργάζονται καθώς και την θέση εργασίας τους. Τέλος, μερικές ερωτήσεις για την υγεία και την εκπαίδευση που γίνονται προς τα μέλη των νοικοκυριών είναι ποια βαθμίδα παρακολουθεί το μέλος (δημοτικό, γυμνάσιο, κλπ.), αν η εκπαίδευση είναι ιδιωτική ή δημόσια, ποια βαθμίδα έχει τελειώσει (απολυτήριο λυκείου, πτυχίο ΤΕΙ-ΑΕΙ, κλπ.), αν έχει ασφάλεια υγείας και πόσες διανυκτερεύσεις σε δημόσιο νοσοκομείο ή ιδιωτική κλινική έχει κάνει τους τελευταίους 12 μήνες.

Στη δεύτερη ενότητα του ΕΟΠ1 (Τμήμα Β') συναντούμε ερωτήματα που αφορούν την κύρια κατοικία των νοικοκυριών, τις ανέσεις της και ορισμένα διαρκή καταναλωτικά αγαθά που χρησιμοποιούνται από αυτά. Επίσης ζητείται και πληροφόρηση από αυτά σχετικά με την ενδεχόμενη ύπαρξη δευτερεύουσας ή εξοχικής κατοικίας. Μερικές από τις ερωτήσεις που γίνονται σχετικά με την κύρια κατοικία των μελών αυτών είναι αν αυτή αποτελεί μονοκατοικία ή διαμέρισμα, αν είναι ιδιόκτητη ή παραχωρημένη δωρεάν ή ενοικιασμένη καθώς και ποιο έτος έγινε η αγορά της ή η ενοικίαση της. Ακόμη, στις ανέσεις της κατοικίας εμπεριέχονται

ερωτήσεις όπως η ύπαρξη τρεχούμενου νερού, κουζίνας, αποχέτευσης, τηλεφώνου και γκαράζ. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι ερωτήσεις που αφορούν τα ορισμένα διαρκή καταναλωτικά αγαθά καθώς δεν ζητείται μόνο η πιθανότητα ύπαρξης τους αλλά και ο τρόπος απόκτησης τους. Τέτοια παραδείγματα είναι η ύπαρξη επιβατικού αυτοκινήτου, μοτοσικλέτας, τηλεόρασης έγχρωμης, home cinema, κονσόλας ηλεκτρονικών παιχνιδιών, ψυγείου, πλυντηρίου ρούχων/πιάτων, ηλιακού θερμοσίφωνα, ηλεκτρονικού υπολογιστή, κλπ. Ως τρόποι απόκτησης όλων των παραπάνω αγαθών θεωρούνται στα ερωτηματολόγια η αγορά τους χωρίς δάνειο, η αγορά τους με πιστωτική κάρτα, η αγορά τους με δάνειο, απόκτηση ως ενοικιαζόμενα, απόκτηση ως δώρα ή απόκτηση ως δωρεάν παραχώρηση από εργοδότες ή οργανισμούς. Τέλος σε αυτή την ενότητα συναντάμε και ερωτήσεις που αφορούν τη πιθανή δευτερεύουσα ή εξοχική κατοικία των νοικοκυριών. Για παράδειγμα, ζητείται ο τόπος στον οποίο βρίσκεται η δευτερεύουσα κατοικία, αν είναι μονοκατοικία ή διαμέρισμα και αν είναι ιδιόκτητη ή ενοικιασμένη.

Στις επόμενες ενότητες περιλαμβάνονται ερωτήσεις που αφορούν όλες τις δαπάνες του νοικοκυριού σε διάφορα αγαθά και υπηρεσίες. Εκτός από την καταγραφή του ποσού της δαπάνης ενός συγκεκριμένου αγαθού ή υπηρεσίας ζητείται και η απαραίτητη πληροφορία σχετικά με τη περίοδο αναφοράς του/της και τον τρόπο κτήσεως του/της. Αυτό συμβαίνει γιατί όλα τα αγαθά και οι υπηρεσίες δεν χρησιμοποιούνται την ίδια χρονική στιγμή άλλα μπορεί να διαφέρουν μεταξύ τους από μερικές μέρες έως μήνες στη χρήση τους κατά τη διάρκεια ενός έτους. Επίσης και ο τρόπος κτήσεως μπορεί να διαφέρει μεταξύ των διαρκών καταναλωτικών αγαθών (κατοικία, ένδυση και υπόδηση, κλπ.) με τα μη-διαρκή καταναλωτικά αγαθά (επισκευές, καφετέριες-εστιατόρια, διακοπές παραθερισμού, κλπ.).

Έτσι λοιπόν στη τρίτη ενότητα (Τμήμα Γ') συναντούμε ερωτήσεις που αναφέρονται στις δαπάνες της κύριας και της δευτερεύουσας ή εξοχικής κατοικίας. Οι ερωτήσεις αυτές έχουν να κάνουν σχετικά με το ενοίκιο που πληρώνεται στη κατοικία, τους τόκους των δανείων που εξοφλούνται, τις δαπάνες επισκευών και συντήρησης της κατοικίας, την ηλεκτρική ενέργεια, την αποκομιδή απορριμμάτων, φόρους και δημοτικά τέλη, τους λογαριασμούς, το σταθερό τηλέφωνο, τα καύσιμα που δαπανώνται και τυχόν δαπάνες μετακόμισης. Επίσης η περίοδος αναφοράς σε αυτή την ενότητα είναι στις περισσότερες περιπτώσεις προκαθορισμένη. Οι ερωτήσεις που αναφέρονται στο ενοίκιο έχουν ως περίοδο αναφοράς τον μήνα. Το ίδιο συμβαίνει και

στην περίπτωση των κοινοχρήστων. Ακόμη, ως περίοδο αναφοράς το δίμηνο ή το τετράμηνο έχουν ερωτήματα που την ηλεκτρική ενέργεια, την αποκομιδή απορριμμάτων, τους φόρους-δημοτικά τέλη και το σταθερό τηλέφωνο. Τέλος, ως περίοδο αναφοράς τον χρόνο έχουν κυρίως ερωτήματα που αφορούν τους τόκους του δανείου, τις επισκευές και τη συντήρηση της κατοικίας, τα καύσιμα (συμπεριλαμβάνοντας το φυσικό αέριο) και τις δαπάνες μετακόμισης.

Στην επόμενη ενότητα (τμήμα Δ') διατυπώνονται ερωτήσεις σχετικά με τις δαπάνες παραθερισμού και των διακοπών ή ταξιδιών αναψυχής (συμπεριλαμβάνοντας και τις παιδικές κατασκηνώσεις). Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι όλες αυτές οι δαπάνες αναφέρονται σε ταξίδια που διήρκησαν από τρεις διανυκτερεύσεις και άνω. Σε αντίθετη περίπτωση οι δαπάνες αυτές καταγράφονται στα προσωπικά ερωτηματολόγια της κατηγορίας ΕΟΠ2. Ως περίοδο αναφοράς θα λέγαμε ότι γνωρίζουμε σε αυτή την ενότητα το έτος καθώς οι ερωτήσεις αποτυπώνουν ως διάρκεια σε κάθε περίπτωση τους 12μήνες. Παραδείγματα τέτοιων ερωτήσεων που αναφέρονται σε διακοπές και ταξίδια αναψυχής είναι ο τόπος παραθερισμού, το είδος της δαπάνης στη τοποθεσία εκείνη (ξενοδοχεία, εισιτήρια, καφεενεία, εστιατόρια, κλπ.), μεταφορικές δαπάνες προς τον τόπο και από τον τόπο αυτό και δαπάνες διατροφής.

Η επόμενη ενότητα (Τμήμα Ε') παρουσιάζει μία ιδιαιτερότητα καθώς δεν περιλαμβάνει μία συγκεκριμένη κατηγορία δαπανών όπως οι δύο προηγούμενες ενότητες (δαπάνες κατοικίας και δαπάνες ταξιδιών) αλλά περιλαμβάνει πολλές κατηγορίες μαζί. Αυτές οι κατηγορίες είναι δαπάνες για εκπαίδευση, δαπάνες για φροντίδα παιδιών-ηλικιωμένων- κλπ., δαπάνες για ιατρική περίθαλψη εκτός νοσοκομείων, δαπάνες γάμου-βάπτισης-κηδείας, δαπάνες αδειών κυνηγιών-οδήγησης, δαπάνες δικαστικών εξόδων και αμοιβών δικηγόρων, δαπάνες για εισφορές και συνδρομές, δαπάνες για οικιακούς βοηθούς και δαπάνες για οικονομική ενίσχυση άλλων νοικοκυριών ή πληρωμών δαπανών για λογαριασμό τους. Επίσης οι περίοδοι αναφοράς εδώ δεν είναι ίδιες σε κάθε κατηγορία. Για παράδειγμα, ως περίοδος αναφοράς το έτος χρησιμοποιούν οι δαπάνες εκπαίδευσης, δαπάνες για φροντίδα παιδιών και ηλικιωμένων, δαπάνες για νοσοκομειακή περίθαλψη, δαπάνες γάμου-βάπτισης-κηδείας, οι οικονομικές ενισχύσεις, οι δαπάνες για άδειες κυνηγιού-οδήγησης και οι δαπάνες για άδειες κυνηγιού και οδήγησης. Από την άλλη δαπάνες που έχουν ως περίοδο αναφοράς το εξάμηνο είναι οι δαπάνες για ιατρική περίθαλψη

εκτός νοσοκομείου και δαπάνες για εισφορές και συνδρομές(πχ. σε περιοδικά, σε εφημερίδες, κλπ.).

Στην επόμενη ενότητα του ΕΟΠ1 (Τμήμα ΣΤ') συναντάμε ερωτήματα που αφορούν δαπάνες που έχουν να κάνουν με τα μέσα μεταφοράς. Αυτές οι ερωτήσεις αναφέρονται κυρίως στα τέλη κυκλοφορίας, στα ασφάλιστρα και στην αξία αγοράς μεταφορικών μέσων. Ως περίοδο αναφοράς κυριαρχεί εδώ το έτος. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις στις ερωτήσεις που αναφέρονται στην επισκευή τους και στη συντήρησή τους οι οποίες έχουν ως περίοδο αναφοράς το εξάμηνο. Τέλος, η μοναδική ερώτηση που έχει ως περίοδο αναφοράς τον μήνα αφορά το ενοίκιο ενός ενδεχόμενου γκαράζ.

Συνεχίζοντας την ανάλυση των ερωτηματολογίων μπαίνουμε στην επόμενη ενότητα του ΕΟΠ1 (Τμήμα Ζ'). Εδώ οι ερωτήσεις ζητάνε πληροφόρηση σχετικά με δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν από τα νοικοκυριά σε οικιακό εξοπλισμό, σε θεραπευτικές συσκευές, σε διάφορα είδη και είδη ένδυσης μεγάλης αξίας καθώς και σε κοσμήματα. Αξίζει να αναφερθεί σε αυτή την ενότητα ότι αν η απόκτηση αυτών των διαρκών καταναλωτικών αγαθών έγινε με ανταλλαγή ή πώληση των παλιών αγαθών, τότε αφαιρείται η αξία των παλιών αγαθών. Επίσης, ως περίοδο αναφοράς σε ερωτήσεις που αφορούν την αγορά των παραπάνω αγαθών (ή την απόκτησή τους ως δώρο) θεωρείται το έτος. Ωστόσο, οι ερωτήσεις που αναφέρονται στην ενοικίαση και στην επισκευή τους έχουν ως περίοδο αναφοράς το τρίμηνο.

Στις τελευταίες σελίδες του ΕΟΠ1 οι ενότητες αφορούν την καταγραφή δαπανών για είδη ατομικής και οικιακής χρήσης (Τμήμα Η'), για είδη υπόδησης (Τμήμα Θ'), για τρόφιμα-ποτά-λοιπά αγαθά άμεσης κατανάλωσης και διάφορες υπηρεσίες (Τμήμα Ι') και επίσης για τρόφιμα-ποτά-λοιπά είδη άμεσης κατανάλωσης αλλά που το νοικοκυριό τα απέκτησε χωρίς πληρωμή από δικό του κατάστημα ή δική του γεωργική παραγωγή ή τα απέκτησε από εργοδότη ή από αλλού (Τμήμα ΙΑ'). Τα είδη ατομικής και οικιακής χρήσης έχουν κυρίως ως περίοδο αναφοράς τις 14 μέρες, τα είδη υπόδησης το τρίμηνο, και οι δύο τελευταίες ενότητες (Τμήμα Ι' και Τμήμα ΙΑ') έχουν ως περίοδο αναφοράς την ίδια ημέρα που γίνεται η καταγραφή δαπανών από το νοικοκυριό.

Τέλος, υπάρχει μία τελευταία ενότητα στο ΕΟΠ1 που αφορούν τις απόψεις του υπεύθυνου του νοικοκυριού για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού (Τμήμα

IB'). Τέτοιες ερωτήσεις αφορούν: Αν οι ανάγκες του νοικοκυριού αντιμετωπίζονται εύκολα ή δύσκολα με το εισόδημα όλων των μελών του νοικοκυριού, υποθετικές ερωτήσεις με τις οποίες ο υπεύθυνος του νοικοκυριού καλείται να συμπληρώσει κάποιο ποσό εισοδήματος που θεωρεί χαμηλό ή πολύ χαμηλό για ένα νοικοκυριό και τέλος να προσδώσει διάφορους χαρακτηρισμούς στο ίδιο του το νοικοκυριό σχετικά με το αν το θεωρεί φτωχό, μέτριο ή πλούσιο.

Η δεύτερη κατηγορία των ερωτηματολογίων ονομάζεται ΕΟΠ2 και καταγράφονται οι προσωπικές δαπάνες, η απασχόληση και τα εισοδήματα κάθε μέλους του νοικοκυριού μεμονωμένα τα οποία πρέπει είναι άνω των δεκατεσσάρων ετών. Στο πρώτο μέρος (Τμήμα Α') καταγράφονται οι καθημερινές προσωπικές δαπάνες των μελών για όλα τα είδη αγαθών και υπηρεσιών. Αυτά τα αγαθά και υπηρεσίες έχουν διαφορετική περίοδο αναφοράς σε κάθε περίπτωση. Για παράδειγμα, αγαθά με μεγάλη συχνότητα κατανάλωσης όπως καφές, λαχεία, αρώματα, τσιγάρα, έξοδα αναψυχής, εφημερίδες και εισιτήρια αστικών λεωφορείων έχουν ως περίοδο αναφοράς τη μέρα. Η ερώτηση δηλαδή που χρησιμοποιεί ο ερευνητής στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι της μορφής: "Θα ήθελα να μου αναφέρεται τα έξοδα που πραγματοποιήσατε σήμερα για...". Επίσης, για έξοδα στρατιωτικής θητείας, πιστωτικών καρτών, κτηματομεσιτικών γραφείων, πακέτα σύνδεσης κινητών τηλεφώνων και έξοδα σε τραπέζια δεξιοτήτων χρησιμοποιούνται ως περίοδο αναφοράς οι δώδεκα μήνες. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η αντίστοιχη ερώτηση είναι η εξής: "Θα ήθελα να μου αναφέρεται τα έξοδα που πραγματοποιήσατε τους τελευταίους 12 μήνες μέχρι και σήμερα για...". Οι άλλες δύο περίοδοι αναφοράς που συναντάμε σε αυτό το πρώτο μέρος είναι οι τρεις μήνες και ο μήνας. Με περίοδο αναφοράς τους τρεις μήνες έχουμε δαπάνες για ενοικιάσεις μέσω μεταφοράς, έξοδα για αποστολή αποσκευών ή δεμάτων και έξοδα για εισιτήρια θεάτρων, μουσείων, συναυλιών, κλπ. Τέλος, με περίοδο αναφοράς τον μήνα συναντούμε ενοικιάσεις δωματίων, εισιτήρια για υπεραστικά μέσα μαζικής μεταφοράς, έξοδα σε κομμωτήριο και κάρτες κινητών τηλεφώνων. Ακόμη, σε αυτό το μέρος υπάρχουν μερικές επιπλέον ερωτήσεις που διαχωρίζονται με κεφαλαία γράμματα ως ξεχωριστή σημαντική ενότητα που αφορούν δαπάνες για συνδρομή στο διαδίκτυο και στο κινητό τηλέφωνο. Οι παραπάνω δαπάνες του ΕΟΠ2 και οι δαπάνες όλων των ενοτήτων που καταγράφηκαν μετά το Τμήμα ΣΤ' του ΕΟΠ1 συμπληρώνονται αρχικά από τα μέλη των νοικοκυριών στα

ειδικά σημειωματάρια. Ο ερευνητής στη συνέχεια συλλέγει αυτή πληροφόρηση και την περνάει κατάλληλα διαμορφωμένη στα αντίστοιχα τελικά τμήματα.

Στο δεύτερο μέρος (Τμήμα Β') του ΕΟΠ2 ζητείται πληροφόρηση σχετικά με την απασχόληση ενός συγκεκριμένου μέλους ενός νοικοκυριού το οποίο είναι δεκατεσσάρων ετών και άνω. Οι ερωτήσεις αυτές αφορούν την κύρια εργασία του, τη "θέση" του σε αυτήν, τις εργασιακές σχέσεις, τη τοποθεσία της εργασίας, το ωράριο εργασίας του μέλους και την ασφάλιση του. Τέτοια παραδείγματα είναι οι εξής ερωτήσεις: "Ποια ήταν η κύρια τρέχουσα ασχολία σας την εβδομάδα πριν την έναρξή της έρευνας;", "Τι είδους εργασιακή σχέση έχετε στην εργασία σας;", "Σε ποιο Νομό εργάζεστε;", κλπ.

Το τελευταίο μέρος (Τμήμα Γ') του ΕΟΠ2 αναφέρεται στα εισοδήματα του μέλους. Ως περίοδο αναφοράς κατά κύριο λόγο χρησιμοποιείται το έτος (δώδεκα μήνες). Οι τέσσερις κατηγορίες εισοδημάτων που συναντάμε σε αυτή την ενότητα είναι: "εισόδημα μισθωτών", "εισόδημα από αυτοαπασχόληση", "εισόδημα από γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, κλπ." και "λοιπά εισοδήματα". Σε κάθε περίπτωση απαιτείται η αναφορά της πηγής εισοδήματος από το μέλος καθώς και του ποσού εισοδήματος που λαμβάνει από τη συγκεκριμένη πηγή. Μερικές ερωτήσεις που αναφέρονται σε διαφορετικές πηγές σε κάθε περίπτωση είναι οι εξής: "Κατά τους τελευταίους 12 μήνες, μέχρι και σήμερα, είχατε κάποιο εισόδημα όπως μισθωτός ή μαθητευόμενος;", "Κατά τους τελευταίους 12 μήνες μέχρι και σήμερα, είχατε κάποιο εισόδημα από γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, δασοπονία, κλπ.;", "Κατά τους τελευταίους 12 μήνες μέχρι και σήμερα, είχατε, από δική σας εργασία, εισοδήματα από συντάξεις;".

Η τρίτη κατηγορία των ερωτηματολογίων ονομάζεται ΕΟΠ3 και αφορά τη καταγραφή των προσωπικών δαπανών για μέλη του νοικοκυριού κάτω των δεκατεσσάρων ετών. Εδώ ακολουθείται η ίδια μεθοδολογία με όλες τις ερωτήσεις δαπανών της κατηγορίας ΕΟΠ2. Αφαιρούνται βέβαια ερωτήσεις που είναι ακατάλληλες για παιδιά κάτω των 14ετών, όπως δαπάνες σε τσιγάρα, δαπάνες σε αλκοόλ, κλπ. Παρόμοια μεθοδολογία επίσης έχουμε και στη συλλογή δεδομένων για την ΕΟΠ2. Δηλαδή πρώτα τα μέλη καταγράφουν τις δαπάνες τους σε σημειωματάρια και την τελευταία μέρα (15^η) ο ερευνητής τα συλλέγει για τυχών λάθη και διορθώσεις και περνάει τη πληροφόρηση στα τελικά στάδια των ερωτηματολογίων.

2.2 Κωδικοποίηση στοιχείων Έρευνας Οικογενειακού

Προϋπολογισμού

Όπως αναφέραμε σε προηγούμενη ενότητα τα νοικοκυριά αρχικά καταγράφουν τα προσωπικά τους στοιχεία σε ειδικά σημειωματάρια και ο ερευνητής καλείται στη συνέχεια να συλλέξει αυτή τη πληροφόρηση και να την περάσει στα τελικά ερωτηματολόγια (ΕΟΠ 1, ΕΟΠ 2 και ΕΟΠ3). Ο λόγος που γίνεται αυτό είναι έτσι ώστε τα δεδομένα να συγκεντρωθούν και να εμφανίζονται ταξινομημένα όσο το δυνατόν καλύτερα γίνεται με σκοπό στο μέλλον να μπορούν να εξαχθούν και να χρησιμοποιηθούν εύκολα από ερευνητές που επιδιώκουν αναλύσεις Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών, όπως και η παρούσα εργασία.

Σε αυτό το έργο σημαντικό ρόλο παίζει η κωδικοποίηση των στοιχείων ενός Ερωτηματολογίου. Αυτό σημαίνει ότι στα αγαθά & στις υπηρεσίες, στις δαπάνες & στα εισοδήματα των νοικοκυριών και σε όλα τα προσωπικά στοιχεία που καταγράφονται στα ερωτηματολόγια της έρευνας προσδίδεται ένας αριθμός-κωδικός ώστε κάθε στοιχείο-πληροφόρηση να ανήκει σε έναν κωδικό αντίστοιχα. Με αυτόν τον τρόπο θα επιτευχθεί εύκολα, μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της έρευνας, η μεταφορά τους σε μία ενιαία Βάση Δεδομένων απ' όπου θα μπορούν τα στοιχεία να αντλούνται με λιγότερο κόπο σε ενδιαφερόμενους ερευνητές.

2.2.1 Κωδικοποίηση Αγαθών και Υπηρεσιών

Η κωδικοποίηση των αγαθών και των υπηρεσιών στα οποία τα νοικοκυριά δαπανούν τα εισοδήματά τους γίνεται αρχικά με την προσθήκη ενός διψήφιου κωδικού σε κάθε γενική κατηγορία τους και στη συνέχεια με την προσθήκη ενός κωδικού περισσότερων ψηφίων σε κάθε αντίστοιχη υποκατηγορία τους. Για παράδειγμα με κωδικό 01 έχουμε τα "είδη διατροφής και μη οινοπνευματώδη ποτά", με κωδικό 02 έχουμε τα "οινοπνευματώδη ποτά και καπνός", με κωδικό 03 τα "είδη ένδυσης και υπόδησης", ..., με κωδικό 11 τα "ξενοδοχεία, καφενεία και εστιατόρια", κλπ. Οι

γενικές αυτές κατηγορίες είναι δώδεκα σε αριθμό. Στη συνέχεια κάθε γενική κατηγορία από αυτές χωρίζεται σε περισσότερες υποκατηγορίες. Για παράδειγμα η πρώτη κατηγορία 01 "είδη διατροφής και μη οينوπνευματώδη ποτά" χωρίζεται στην υποκατηγορία 01.1 "είδη διατροφής" και στη 01.2 "μη οينوπνευματώδη ποτά". Το ίδιο συμβαίνει και με τη δεύτερη γενική κατηγορία 02 "οينوπνευματώδη ποτά και καπνός", η οποία χωρίζεται στην υποκατηγορία 02.1 "οينوπνευματώδη ποτά" και στη 02.2 "καπνός". Αυτές οι επιμέρους κατηγορίες μπορεί να συνεχίζονται να διαιρούνται σε ακόμα περισσότερες υποκατηγορίες με την προσθήκη ενός επιμέρους ψηφίου κάθε φορά. Για παράδειγμα η υποκατηγορία 01.1 "είδη διατροφής" χωρίζεται στην υποκατηγορία 01.1.1 "Αλεύρι, ψωμί και δημητριακά", 01.1.2 "Κρέας", 01.1.3 "Ψάρια", 01.1.4 "Γαλακτοκομικά προϊόντα και αυγά", κλπ. Το ίδιο συμβαίνει και με την άλλη υποκατηγορία 01.2 "μη οينوπνευματώδη ποτά" η οποία χωρίζεται στη 01.2.1 "Καφές, τσάι και κακάο" και στη 01.2.2 "Μεταλλικά νερά, χυμοί και αναψυκτικά".

Επίσης, τα αγαθά ή η υπηρεσίες που βρίσκονται στο τελικό στάδιο κάθε κατηγοριοποίησης αποτελούνται από έναν εξαψήφιο κωδικό. Ο εξαψήφιος αυτός κωδικός προκύπτει από τους κωδικούς των πιο πάνω κατηγοριών από τις οποίες προκύπτουν. Για παράδειγμα τα αγαθά "ρύζι" (κωδ. 011110), "ψωμί όλων των τύπων" (κωδ. 011121) και "φρυγανιές, παξιμάδια (κωδ. 011122) ανήκουν όλα στην υποκατηγορία 01.1.1 "Αλεύρι, ψωμί, δημητριακά". Αυτό συμβαίνει γιατί τα τέσσερα πρώτα ψηφία τους αντιστοιχούν στα ψηφία αυτής της κατηγορίας 01.1.1(=0111). Η ίδια ακριβώς διαδικασία κατηγοριοποίησης συμβαίνει και με όλες τις άλλες γενικές κατηγορίες μέχρι να διαιρεθούν στα τελικά αγαθά και στις υπηρεσίες τους με τον αντίστοιχο εξαψήφιο κωδικό.

2.2.2 Κωδικοποίηση κατηγορίας "Ξενοδοχεία, Καφενεία και Εστιατόρια"

Η γενική αυτή κατηγορία μας ενδιαφέρει σημαντικά καθώς τα αγαθά και οι υπηρεσίες της αποτελούν το αντικείμενο έρευνας και ανάλυσης αυτής της εργασίας. Ο κωδικός που αντιστοιχεί σε αυτή τη κατηγορία είναι ο 11.

Σχήμα 1

11.	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ, ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	11.
11.1	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΡΟΦΟΔΟΣΙΑΣ	11.1
11.1.1	Εστιατόρια, καφεενία και παρόμοια καταστήματα (Υ)	11.1.1
11111	Εστιατόρια	11111
1111101	Εξοδα σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, ουζερί κλπ. (εκτός περιόδου διακοπών) - Φαγητά, πρόχειρα φαγητά, ποτά και αναψυκτικά	11111
1111102	Εξοδα σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, ουζερί κλπ. (σε περίοδο διακοπών) - Φαγητά, πρόχειρα φαγητά, ποτά και αναψυκτικά	11111
11112	Καφεενία, μπαρ και τα συναφή	11112
	Περιλαμβάνονται και οι καντίνες πλαζ, εθνικών οδών κλπ.	
1111201	Μη αλκοολούχα ποτά, όπως καφέδες, αναψυκτικά, χυμοί φρούτων κλπ. (εκτός περιόδου διακοπών)	11112
1111202	Μη αλκοολούχα ποτά, όπως καφέδες, αναψυκτικά, χυμοί φρούτων κλπ (σε περίοδο διακοπών)	11112
1111203	Αλκοολούχα ποτά (εκτός περιόδου διακοπών)	11112
1111204	Αλκοολούχα ποτά (σε περίοδο διακοπών)	11112
1111205	Γλυκά, παγωτά και τα παρόμοια (εκτός περιόδου διακοπών)	11112
1111206	Γλυκά, παγωτά και τα παρόμοια (σε περίοδο διακοπών)	11112
1111207	Σάντουιτς, τoστ, σουβλάκια, πίτσες, τυρόπιτες, σπανακόπιτες, λοιπά είδη αρτοποιίας κλπ.(εκτός περιόδου διακοπών)	11112
1111208	Σάντουιτς, τoστ, σουβλάκια, πίτσες, τυρόπιτες, σπανακόπιτες, λοιπά είδη αρτοποιίας κλπ.(σε περίοδο διακοπών)	11112
1111209	Φαγητά σε πακέτα (πίτσες, πείνιρλί, σουβλάκια κλπ.)	11112
1111210	Φαγητά διαίτης σε πακέτα	11112
1111211	Εξοδα σε καμπαρέ και λοιπά νυκτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (εκτός περιόδου διακοπών)	11112
1111212	Εξοδα σε καμπαρέ και λοιπά νυκτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (σε περίοδο διακοπών)	11112
11.2	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ, ΠΑΝΣΙΩΝ, ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΩΝ ΔΩΜΑΤΙΩΝ	11.2
11.2.1	Υπηρεσίες ξενοδοχείων, πανσιόν, ενοικιαζόμενων δωματίων (Υ)	11.2.1
11211	Υπηρεσίες ξενοδοχείων, πανσιόν, ενοικιαζόμενων δωματίων	11211
1121101	Ξενοδοχεία, μπαγκαλούς	11211
1121102	Πανσιόν, κάμπινγκ, παιδικές κατασκηνώσεις, ενοικιαζόμενα δωμάτια, καμπίνες πλοίων, κουκέτες τρένων	11211
1121103	Ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες	11211
1121104	Υπηρεσίες παροχής καταλύματος σε οικοτροφεία, πανεπιστήμια και άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα	11211

Σημειώνεται ότι η παρακάτω ανάλυση της κατηγορίας αυτής γίνεται σύμφωνα με την κωδικοποίηση της ΕΟΠ 2004/05. Η κωδικοποίηση στην ΕΟΠ 1998/99 διαφέρει ελάχιστα (περισσότερα σελ 44). Όπως φαίνεται στο παραπάνω διάγραμμα (Σχήμα 1) η κατηγορία αυτή διαιρείται σε δύο επιμέρους κατηγορίες, στη 11.1 "Υπηρεσίες Τροφοδοσίας" και στη 11.2 "Υπηρεσίες Ξενοδοχείων, Πανσιόν, Ενοικιαζόμενων Δωματίων". Στη συνέχεια παρατηρούμε πως η διαίρεση των κατηγοριών αυτών συνεχίζεται και έτσι παρατηρούμε στη κατηγορία "Υπηρεσίες τροφοδοσίας" τη διαίρεση της σε άλλες δύο υποκατηγορίες, τη 11.1.1 "Εστιατόρια, καφεενία και παρόμοια καταστήματα" και τη 11.1.2 "Καντίνες". Ενώ αντίθετα βλέπουμε πως η υποκατηγορία 11.2 "Υπηρεσίες Ξενοδοχείων, Πανσιόν, Ενοικιαζόμενων Δωματίων"

δεν διαιρείται σε επιμέρους κατηγορίες αλλά αποτελεί μία κατηγορία με το ίδιο όνομα, την 11.2.1 "Υπηρεσίες Ξενοδοχείων, Πανσιόν, Ενοικιαζόμενων Δωματίων". Εδώ να σημειωθεί πως η παρούσα εργασία δεν θα μελετήσει την υποκατηγορία 11.1.2 "Καντίνες" καθώς ο ερευνητικός σκοπός της επικεντρώνονται κυρίως στα έξοδα των νοικοκυριών σε ξενοδοχεία και στις δαπάνες τους σε πολυσύχναστους εξωτερικούς χώρους κατανάλωσης αγαθών οι οποίοι δεν υπόκεινται σε κάποιο ίδρυμα ή κρατικό οργανισμό όπως τα σχολεία, τα πανεπιστήμια, ο στρατός, κλπ. Τέτοια παραδείγματα είναι οι καφετέριες, τα εστιατόρια και οι ταβέρνες. Οι καντίνες πλαζ, εθνικών οδών, κλπ. ανήκουν στην πρώτη υποκατηγορία 11.2.1 "Υπηρεσίες Ξενοδοχείων, Πανσιόν, Ενοικιαζόμενων Δωματίων" οπότε θα συμπεριληφθούν κανονικά στην ανάλυση μας.

2.2.3 Κωδικοποίηση στοιχείων εξωφύλλου ΕΟΠ1

Εκτός από τη κωδικοποίηση των αγαθών και των υπηρεσιών η διαδικασία αντιστοίχισης ενός αριθμού σε κάποια πληροφορία-στοιχείο γίνεται, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, και σε άλλα σημεία ενός ερωτηματολογίου. Μία τέτοια περίπτωση παρατηρείται και στο εξώφυλλο ενός ερωτηματολογίου της ενότητας ΕΟΠ1. Εκεί παρατηρούμε έναν κωδικό με οχτώ ψηφία ο οποίος μας δίνει χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τον νομό και την κοινότητα στις οποίες ανήκει το αντίστοιχο νοικοκυριό. Συγκεκριμένα τα δύο πρώτα ψηφία του οκταψήφιου κωδικού μας δίνουν τον Νομό στον οποίο ανήκει το νοικοκυριό. Όπως φαίνεται και στον πίνακα 3 του παραρτήματος με κωδικό 01 το νοικοκυριό ανήκει στον Νομό Αιτωλοακαρνανίας, με κωδικό 02 ανήκει στον νομό Αργολίδας, με κωδικό 03 στο Νομό Αρκαδίας, κλπ. Αυτή η διαδικασία συνεχίζεται έως τον κωδικό 60 (εξαιρούνται οι κωδικοί 56-59) που αντιστοιχεί σε νοικοκυριά που ανήκουν στο Π.Σ Θεσσαλονίκης. Στη συνέχεια το 3ο ψηφίο αντιπροσωπεύει το τρίμηνο διεξαγωγής της έρευνας. Με κωδικό 1 αναφέρεται στο πρώτο τρίμηνο, με κωδικό 2 στο δεύτερο τρίμηνο, με κωδικό 3 στο τρίτο και με 4 στο τέταρτο. Τα υπόλοιπα δύο ψηφία (το τέταρτο και το πέμπτο) αποτελούν τον αύξοντα αριθμό της μονάδας επιφάνειας του

νοικοκυριού μέσα στον αντίστοιχο νομό. Τέλος τα εναπομείναντα ψηφία εφτά και οχτώ δίνουν τον αύξοντα αριθμό του νοικοκυριού στη μονάδα επιφάνειας.

Μετά αυτή τη διαδικασία κωδικοποίησης των νοικοκυριών ακολουθείται στη συνέχεια μία νέα διαδικασία ανακωδικογράφησης η οποία κατατάσσει τα νοικοκυριά κατάλληλα σε νέες κατηγορίες ώστε να γίνεται ευκολότερη η σύγκριση μεταξύ τους καθώς και η σύγκριση των στοιχείων τους με τα αντίστοιχα στοιχεία της παλιότερης ΕΟΠ του 1998/99. Έτσι λοιπόν στη νέα κωδικογράφηση σε κάθε νοικοκυριό αντιστοιχεί αυτή τη φορά ένας εννιαψήφιος αριθμός. Τα δύο πρώτα ψηφία αποτελούν τις περιφέρειες (ή αλλιώς την Υπηρεσία Περιφερειακής Ανάπτυξης - ΥΠΑ) στις οποίες ανήκουν τα νοικοκυριά οι οποίες αποτελούν στην ουσία μία ταξινόμηση των νομών όπως αναφέρθηκαν στην πρώτη κωδικογράφηση. Για παράδειγμα με κωδικό 01 έχουμε νοικοκυριά που αντιστοιχούν στην Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη (νομοί Έβρου, Ξάνθης, Καβάλας, κλπ.), με κωδικό 02 αντιστοιχούν νοικοκυριά της Κεντρικής Μακεδονίας (Θεσσαλονίκης, Ημαθίας, Πιερίας, κλπ.), με κωδικό 03 νοικοκυριά της Δυτικής Μακεδονίας (Γρεβενών, Καστοριάς, Κοζάνης, κλπ.) κλπ. Οι περιφέρειες είναι δεκατρείς σε αριθμό οπότε τα δύο αυτά ψηφία του εννιαψήφιου κωδικού μπορούν να πάρουν κωδικό μέχρι το 13. Στη συνέχεια στο τρίτο ψηφίο αντιστοιχεί η αστικότητα των νοικοκυριών. Δηλαδή σε τι είδος περιοχή ανήκουν. Συγκεκριμένα με κωδικό 1 το νοικοκυριό ανήκει σε αστική περιοχή, με κωδικό 2 σε ημιαστική περιοχή και με κωδικό 3 σε αγροτική περιοχή. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι για την ΕΟΠ του 1998/99 η μεταβλητή αστικότητα δεν υφίσταται. Ωστόσο για λόγους σύγκρισης με την ΕΟΠ του 2004/05 μπορεί να δημιουργηθεί χρησιμοποιώντας τις δύο μεταβλητές "Υπηρεσία Περιφερειακής Ανάπτυξης (Υ.Π.Α)" και "Μέγεθος Δήμου ή Κοινότητας" της ΕΟΠ 1998/99. Το τέταρτο ψηφίο αναφέρει το τρίμηνο διεξαγωγής της έρευνας με παρόμοιο τρόπο όπως αναφέρθηκε και στη πρώτη κωδικογράφηση. Με τον ίδιο τρόπο το πέμπτο, το έκτο και το έβδομο ψηφίο αναφέρει τον αύξοντα αριθμό της μονάδας επιφάνειας μέσα στην περιφέρεια όπως και το όγδοο και ένατο ψηφίο αναφέρει τον αύξοντα αριθμό του νοικοκυριού στη μονάδα επιφάνειας.

Τέλος σημαντική μεταβλητή αποτελεί και ο μήνας έναρξης της έρευνας η οποία μεταφράζεται σε έναν κωδικό που μπορεί να πάρει αριθμό από το 01 έως το 12 ο οποίος ταυτίζεται με τους μήνες του έτους αντίστοιχα.

2.2.4 Κωδικοποίηση τμημάτων Α' και Β' ΕΟΠ1

Προχωρώντας στο περιεχόμενο των ερωτηματολογίων βλέπουμε ότι και εκεί χρησιμοποιούνται κωδικοί για να περιγράψουν εν συντομία τις πιθανές απαντήσεις κάποιων μεταβλητών οι οποίες διατυπώνονται υπό μορφή ερωτήσεων. Αρχικά ξεκινώντας από το Τμήμα Α' του ΕΟΠ1 το οποίο, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως σε άλλη ενότητα περιέχει ερωτήματα για τη σύνθεση του νοικοκυριού, την εκπαίδευση και την υγεία, βλέπουμε ότι για τη διευκόλυνση του ερευνητή οι απαντήσεις μεταφράζονται σε συγκεκριμένα ψηφία-κωδικούς. Για παράδειγμα στη στήλη που ζητείται η σχέση ενός μέλους του νοικοκυριού με τον αντίστοιχο υπεύθυνο του νοικοκυριού δεν απαιτείται η απάντηση ολογράφως παρά μόνο η σημείωση του κωδικού της κατάλληλης απάντησης. Έτσι λοιπόν άμα σημειωθεί ο κωδικός 1 τότε το συγκεκριμένο μέλος αποτελεί ο ίδιος τον υπεύθυνο του νοικοκυριού, με κωδικό 2 είναι σύζυγος ή σύντροφος του υπευθύνου του νοικοκυριού, με κωδικό 3 αποτελεί παιδιά του υπευθύνου ή της συζύγου/συντρόφου του, κλπ. Παρόμοιοι κωδικοί απαιτούνται στο ίδιο τμήμα (τμήμα Α') σε στήλες που αναζητούν την κατάσταση διανομής του μέλους, την οικογενειακή του κατάσταση, την κύρια οικονομική του δραστηριότητα, τη βαθμίδα που παρακολουθεί & και που έχει τελειώσει (δημοτικό, γυμνάσιο, ΑΕΙ, κλπ.) και την ασφάλεια υγείας του. Με παρόμοιο τρόπο συμπληρώνονται στη συνέχεια και πάρα πολλά ερωτήματα και στήλες του ΕΟΠ1.

Στο τμήμα Β' του ΕΟΠ1 βλέπουμε πληροφορίες που αφορούν την κύρια κατοικία, τις ανέσεις της και ορισμένα διαρκή καταναλωτικά αγαθά που διαθέτει το νοικοκυριό καθώς και πληροφορίες για την δευτερεύουσα ή την εξοχική κατοικία. Και εδώ πέρα ακολουθείται η διαδικασία της κωδικοποίησης των απαντήσεων. Μερικά παραδείγματα που αφορούν τα στοιχεία της κύριας κατοικίας είναι τα εξής: Στην ερώτηση στο "Τί είδος είναι η κατοικία που το νοικοκυριό μένει" αντιστοιχεί με κωδικό 1 η απάντηση "μονοκατοικία πανταχόθεν ελεύθερη", με κωδικό 2 "μονοκατοικία ημιελεύθερη ή σε συγκρότημα όμοιων κατοικιών κτισμένων σε σειρά", με κωδικό 3 "διαμέρισμα σε πολυκατοικία και με κωδικό 4 "άλλο είδος". Επίσης σε άλλο ερώτημα με κωδικό 1 αντιστοιχεί η κατοικία που είναι επιπλωμένη και με κωδικό 2 η κατοικία που δεν είναι επιπλωμένη.

Επίσης στα στοιχεία της δευτερεύουσας ή της εξοχικής κατοικίας δύο είναι οι ερωτήσεις που απαιτούν κωδικοποίηση. Η πρώτη είναι ακριβώς η ίδια ερώτηση με την παραπάνω της κύριας κατοικίας με τους ίδιους κωδικούς ως απάντηση, δηλαδή η ερώτηση: "Τί είδος είναι η κατοικία που το νοικοκυριό μένει". Η δεύτερη ερώτηση ρωτάει αν η κατοικία είναι ιδιόκτητη με κωδικό 1, παραχωρημένη δωρεάν με κωδικό 2, ενοικιασμένη με κωδικό 3 και ενοικιασμένη με ενοίκιο χαμηλότερο από τη τιμή της αγοράς με κωδικό 4.

2.2.5 Κωδικοποίηση τμήματος Β' και Γ' ΕΟΠ2

Το τμήμα Β' του ΕΟΠ2 των ερωτηματολογίων αφορά την απασχόληση κάθε μέλους ξεχωριστά. Έτσι και εδώ συναντάμε πολλές ερωτήσεις που ως απάντηση αντιστοιχεί κάποιος συγκεκριμένος κωδικός ανά περίπτωση. Οι ερωτήσεις που απαιτούν κωδικοποιημένες απαντήσεις επικεντρώνονται κυρίως στην τρέχουσα ασχολία του μέλους, στη θέση που κατέχει στην εργασία του, στο νομό που ανήκει ο τόπος εργασίας του, στον τομέα που ανήκει η εργασία του (δημόσιος/ ιδιωτικός/ κλπ.) και στην εργασιακή του σχέση (μόνιμη ή αορίστου χρόνου - κωδικός 1, σύμβαση ορισμένου χρόνου ή έργου - κωδικός 2).

Και στο τμήμα Γ' του ΕΟΠ 2 που αφορά τα εισοδήματα κάθε μέλους του νοικοκυριού ξεχωριστά εμπλεκόμαστε στην ίδια διαδικασία. Οι κωδικοί εδώ αφορούν κυρίως τις πηγές των εισοδημάτων οπότε μπορούμε να πληροφορηθούμε αναλυτικά από που προέρχεται κάθε εισόδημα ενός μέλους του νοικοκυριού. Οι κωδικοί αυτοί είναι 49 σε αριθμό, δηλαδή όσες είναι και οι πηγές εισοδημάτων. Για παράδειγμα με κωδικό 9017 αντιστοιχεί η σύνταξη από αναπηρία και με κωδικό 9009 το εισόδημα από ενοίκιο. Όλοι οι κωδικοί των πηγών αυτών φαίνονται στον πίνακα 5 του παραρτήματος.

2.3 Βάση Δεδομένων & Αρχείο περιγραφής Βάσης Δεδομένων

Η παραπάνω διαδικασία της κωδικοποίησης όπως αναφέραμε βοηθάει την εξαγωγή των πληροφοριών που δόθηκαν από τα νοικοκυριά με σκοπό να καταγραφούν στη συνέχεια κωδικοποιημένα σε μία Βάση Δεδομένων απ' όπου τα στοιχεία θα μπορούν να εξαχθούν στο μέλλον πιο εύκολα οργανωμένα σε ενδιαφερόμενους ερευνητές. Ωστόσο άμα κάποιος ερευνητής ή ενδιαφερόμενος κοιτούσε μεμονωμένα τη Βάση Δεδομένων χωρίς κάποια επιπλέον βοήθεια θα είχε αρκετή δυσκολία στο να καταλάβει τι σημαίνουν οι μεταβλητές που εξήχθησαν από τα ερωτηματολόγια. Αυτό το κενό έρχεται να καλύψει το αρχείο "Περιγραφή Βάσης Δεδομένων" το οποίο αποτελεί το συνδετικό κρίκο της Βάσης Δεδομένων με τις μεταβλητές που εξήχθησαν από τα ερωτηματολόγια.

Το αρχείο αυτό μας πληροφορεί ακριβώς για το ποιες μεταβλητές εξήχθησαν από τα ερωτηματολόγια, σε ποιο αρχείο της Βάσης Δεδομένων καταγράφηκαν, ποιες παραδεκτές τιμές παίρνει κάθε μεταβλητή εκεί καθώς και από πόσα ψηφία αποτελείται η κάθε τιμή της μεταβλητής. Για παράδειγμα όλες οι μεταβλητές που αφορούν τη σύνθεση ενός νοικοκυριού του τμήματος Α' του ΕΟΠ1 καταγράφονται στο αρχείο Record 111 της Βάσης Δεδομένων. Αυτή τη πληροφορία μας την έδωσε το αρχείο "Περιγραφή Βάσης Δεδομένων". Όπως επίσης μας ενημερώνει και για τις τιμές που παίρνει κάθε μεταβλητή εκεί. Πχ. η μεταβλητή "Φύλο" του Record 111 της Βάσης Δεδομένων ξέρουμε μέσω του αρχείου "Περιγραφή Βάσης Δεδομένων" ότι παίρνει μέχρι και δύο τιμές και ότι κάθε μία από αυτές τις τιμές αποτελείται από ένα ψηφίο. Οπότε παίρνει ως τιμές τα το "1" ή το "2", που με τη βοήθεια του αρχείου εξήγησης των κωδικών βλέπουμε ότι η τιμή "1" μεταφράζεται σε Άρρεν και η τιμή "2" σε Θήλυ. Με αυτό τον τρόπο ο ερευνητής μπορεί να βγάλει αντίστοιχα συμπεράσματα για όλες τις μεταβλητές της Βάσης Δεδομένων και να ξέρει ακριβώς ποιες τιμές παίρνει κάθε μεταβλητή. Ας δούμε όμως και άλλα παραδείγματα για να γίνει πιο κατανοητό.

Η μεταβλητή "Εκπαιδευτική βαθμίδα που παρακολουθεί" ανήκει και αυτή στο Τμήμα Α' της ΕΟΠ1. Ωστόσο δεν καταγράφεται στο Record 111 της Βάσης Δεδομένων, όπως η μεταβλητή "Φύλο", αλλά στο Record 112 επειδή αφορά στοιχεία εκπαίδευσης και υγείας των μελών. Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 1), που

αποτελεί απόσπασμα από το αρχείο "Περιγραφή Βάσης Δεδομένων", η μεταβλητή "Εκπαιδευτική βαθμίδα που παρακολουθεί" παίρνει τιμές στη Βάση Δεδομένων από 01 έως 10 και κάθε τιμή της αποτελείται από 2 ψηφία (=στήλη αριθμός BYTES). Δηλαδή οι πιθανές τιμές της όπως είναι κατανοητό είναι οι: 01, 02, 03, 04, 05, 06, 07, 08, 09 και 10. Η μεταβλητή αυτή μεταφράζεται σε: 01 = Προσχολική εκπαίδευση, 02 = Δημοτικό, 03 = Γυμνάσιο, 04 = Ενιαίο Λύκειο, κλπ.

Πίνακας 1

ΕΡΕΥΝΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ 2004-05
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΒΑΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΤΩΝ³

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΡΧΕΙΟΥ- RECORD 112 ΕΟΠ1- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ Α'- ΜΕΡΟΣ Β'

Α/Α ΠΕ-ΔΙΟΥ	ΟΝΟΜΑ ΠΕΔΙΟΥ	ΣΧΕΤ. ΘΕΣΕΙΣ		PIC	ΑΡΙΘ. BYTES	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ
		ΑΠΟ	ΕΩΣ			
1	Κωδικός ΕΟΠ	1	1	9	1	1
2	Τμήμα στο ΕΟΠ	2	2	9	1	1 (Τμήμα Α')
3	Παράγραφος στο τμήμα	3	3	9	1	2
4	Κωδικός δείγματος	4	12	9 (9)	9	
5	Μήνας Έρευνας	13	14	99	2	01-12
6	Α/Α νοικοκυριού στη Χώρα	15	18	9999	4	0001-6555
7	Α/Α Μέλους	19	20	99	2	01-09
8	Εκπαιδευτική βαθμίδα που παρακολουθεί	21	22	XX	2	01-10 Βλέπε Κωδικούς σελ. 51
9	Δημ. και Ιδιωτ. εκπαίδευση	23	23	9	1	1-2
10	Εκπαιδευτική βαθμίδα που έχει τελειώσει	24	25	XX	2	01=Δεν πήγε σχολείο 02=Δεν τελείωσε το Δημοτικό και Απολυτήριο Δημοτικού 03=Απολυτήριο Γυμνασίου 04=Απολυτήριο Λυκείου/εξαταξίου Γυμνασίου, Πτυχίο ΤΕΛ, ΤΕΣ και Πολυτεχνικού Λυκείου 05=Πτυχίο ΙΕΚ ή Ανώτερης Σχολής 06=Πτυχίο ΤΕΙ, ΚΑΤΕΕ, ΑΕΙ, Ανώτερες Στρατιωτικές Σχολές,

Τέλος ένα πιο σύνθετο παράδειγμα είναι η μεταβλητή "Κλάδος" του τμήματος Β' της ΕΟΠ2 που αφορά τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας ενός συγκεκριμένου μέλους. Στο παρακάτω απόσπασμα από το αρχείο "Περιγραφή Βάσης Δεδομένων" (πίνακας 2) βλέπουμε ότι η μεταβλητή "Κλάδος" καταγράφεται στο Record 221 της Βάσης Δεδομένων και αυτό συμβαίνει γιατί βρίσκεται στο Τμήμα Β' του ΕΟΠ2. Επίσης παίρνει στη Βάση Δεδομένων μόνο τρεις μεταβλητές, την AG, την IN και την

SE. Εδώ γίνεται μία μικρή κατηγοριοποίηση για να βοηθηθεί ο ενδεχόμενος ενδιαφερόμενος ή ερευνητής στη μελέτη του. Βλέπουμε δηλαδή πως αν οι τιμές της μεταβλητής αυτής είναι στην ΕΟΠ2 οι 01, 02 ή 03 τότε στη Βάση Δεδομένων γράφεται η λέξη AG (=πρωτογενής τομέας). Επίσης αν οι τιμές στην ΕΟΠ2 είναι οι 04, 05 και 06 γράφεται η λέξη IN (=δευτερογενής τομέας) και αν οι τιμές είναι μεταξύ 07-18 γράφεται η λέξη SE (=τρίτογενής τομέας). Παρατηρώντας και το αρχείο εξήγησης των κωδικών διαπιστώνουμε ότι αυτό συμβαίνει γιατί οι αντίστοιχες τιμές ανήκουν σε επαγγέλματα που ανήκουν στον αντίστοιχο τομέα. Για παράδειγμα οι τιμές 01,02 και 03 αντιστοιχούν σε επαγγέλματα του πρωτογενή τομέα: 01 = γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία, 02 = Αλιεία, 03 = Ορυχεία και λατομεία. Το ίδιο συμβαίνει και με τις άλλες τιμές που ανήκουν στους αντίστοιχους τομείς τους. Άρα λοιπόν η μεταβλητή "Κλάδος" στη Βάση Δεδομένων είναι κατηγοριοποιημένη και καταγεγραμμένη ανά τομέα και όχι ανά επαγγέλματα όπως στην ΕΟΠ2.

Πίνακας 2

ΕΡΕΥΝΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΩΝ 2004-05
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΒΑΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΤΩΝ¹²

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΡΧΕΙΟΥ - RECORD 221- ΕΟΠ2 ΤΜΗΜΑ Β'

Α/Α ΠΕ- ΔΙΟΥ	ΟΝΟΜΑ ΠΕΔΙΟΥ	ΣΧΕΤ. ΘΕΣΕΙΣ		PIC	ΑΡΙΘ. BYTES	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ
		ΑΠΟ	ΕΩΣ			
1	Κωδικός ΕΟΠ	1	1	9	1	2
2	Τμήμα στο ΕΟΠ	2	2	9	1	2 (Τμήμα Β)
3	Παράγραφος στο τμήμα	3	3	9	1	1
4	Κωδικός δείγματος	4	12	9 (9)	9	
5	Μήνας Έρευνας	13	14		2	01-12
6	Α/α νοικοκυριού στη Χώρα	15	18	9999	4	0001-6555
7	Α/α Μέλους	19	20	99	2	01-09
8	Κύρια τρέχουσα ασχολία	21	21	9	1	1-9
9	Επάγγελμα	22	23	XX	2	00-10
10	Κλάδος	24	25	XX	2	01-03=AG 04-06=IN 07-18=SE
11	Θέση στην εργασία	26	26	9	1	1-5
12	Είδος εργασιακής σχέσης	27	27	9	1	1, 2
13	Νομός που εργάζεται	28	28	9	1	1, 2
14	Κωδικός νομού	29	31	999	3	101-151
15	Μορφή της επιχείρησης	32	32	9	1	1-4
16	Ώρες εργασίας προηγούμενης εβδομάδας	33	34	99	2	
17	Ώρες εργασίας συνήθως	35	36	99	2	
18	Μερική ή πλήρη ασχολία	37	37	9	1	1, 2
-	Δραστηριότητα το τελευταίο δωδεκάμηνο					
19	Εργαζόμενος	38	39	99	2	00-52
20	Άνεργος	40	41	99	2	00-52

2.4 Ιστορικό Ερευνών Οικογενειακών Προϋπολογισμών στην Ελλάδα

Η πρώτη ΕΟΠ που διενεργήθηκε ποτέ στην Ελλάδα έλαβε χώρα την περίοδο 1957/58 και έγινε από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος(ΕΣΥΕ). Περιλάμβανε μόνο περιοχές με μεγάλο πληθυσμό αναλογικά (δήμους άνω των 30.000 κατοίκων) χωρίς να γίνονταν ουσιαστική διάκριση μεταξύ τους. Αργότερα, από την επόμενη έρευνα του 1963, άρχισαν οι περιοχές να διακρίνονται σε αστικές, ημιαστικές και αγροτικές μέχρι και τις σημερινές έρευνες. Επίσης από εκείνη τη χρονιά και μετά συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα και δήμοι με μικρότερο πληθυσμό καθώς και κοινότητες.

Το πρώτο δείγμα στην πρώτη έρευνα του 1957/58 περιλάμβανε μόνο 2.500 νοικοκυριά σε αντίθεση με τις πιο πρόσφατες έρευνες ΕΟΠ του 1998/99 και του 2004/05 που περιλάμβαναν 6.258 νοικοκυριά και 6.555 νοικοκυριά αντίστοιχα. Αυτό ασφαλώς δεν δείχνει κάποια έλλειψη "αντιπροσωπευτικότητας" του δείγματος του 1957/58 γιατί ο πληθυσμός της Ελλάδος εκείνα τα χρόνια κυμαινόταν γύρω στα 8,3 εκατομμύρια. Αργότερα το δείγμα , στη δεύτερη έρευνα του 1963, αυξήθηκε σε 3.755 νοικοκυριά αλλά συνεχίστηκε με μικρότερο αριθμό δείγματος για τα επόμενα χρόνια μέχρι το 1972. Στις επόμενες έρευνες όμως το δείγμα αυξήθηκε και πάλι και έφτανε μεταξύ τα 6.000 με 7.500 νοικοκυριά και αυτό συμβαίνει μέχρι και σήμερα. Τέλος η συχνότητα με την οποία πραγματοποιούνταν οι ΕΟΠ των ετών 1974-2005 ήταν ανά πέντε χρόνια περίπου, ενώ από το 2008 μέχρι και σήμερα πραγματοποιούνται κάθε χρόνο.

2. 5 Μεταβλητές - Δεδομένα και περιγραφή τους

2.5.1 Δαπάνες

Δαπάνη για ένα νοικοκυριό ορίζεται η αναγκαία διαδικασία υλοποίησης μιας επένδυσης σε υλικά αγαθά ή υπηρεσίες. Αυτή όμως η επένδυση μπορεί να γίνει με διαφορετικούς τρόπους κάθε φορά. Ο πιο συνηθισμένος τρόπος είναι μέσω της

αγοράς των αγαθών και των υπηρεσιών έναντι κάποιου χρηματικού αντιτίμου. Έτσι λοιπόν ένα νοικοκυριό που έχει καταβάλει την αξία ενός αγαθού ή μίας υπηρεσίας με μετρητά ή με δόσεις, ανεξάρτητα άμα τα χρησιμοποιήσει για προσωπική του ανάγκη ή όχι, θεωρείται ότι απέκτησε το αγαθό ή την υπηρεσία μέσω των αγορών.

Ωστόσο δεν έχουν όλα τα αγαθά και οι υπηρεσίες τους ίδιους τρόπους απόκτησης. Για παράδειγμα τα αγαθά που είναι διαρκή καταναλωτικά αγαθά, τα οποία παρέχουν χρησιμότητα στο νοικοκυριό για μεγάλο συνήθως χρονικό διάστημα (πχ. ηλεκτρικές συσκευές, έπιπλα, κτίρια, κλπ.) μπορούν να αποκτηθούν μέσω των αγορών (με δάνειο ή χωρίς), μέσω της ενοικίασης τους, μέσω δωρεάν παραχώρησης από τον εργοδότη της δουλειάς ενός μέλος του νοικοκυριού ή ως δώρο από κάποιο άλλο πρόσωπο. Σαφώς τα παραπάνω αποτελούν μερικούς τρόπους απόκτησης αυτών των αγαθών.

Αντίθετα τα μη-διαρκή καταναλωτικά αγαθά, τα οποία χρησιμοποιούνται συνήθως για να καλύψουν κάποια άμεση ανάγκη και έχουν μικρή διάρκεια ζωής (πχ. καφές, φαγητό, βενζίνη, κλπ.), διαφέρουν λίγο ως προς τους τρόπους απόκτησης τους. Μερικοί τρόποι απόκτησης είναι μέσω των αγορών τους, μέσω της παραγωγής τους από το ίδιο το νοικοκυριό, μέσω παροχής τους από την ενδεχόμενη επιχείρηση ενός μέλους του νοικοκυριού, μέσω του εργοδότη με μειωμένη τιμή ή δωρεάν, κλπ.

Η παρούσα εργασία μελετά αγαθά που ανήκουν στην 2η κατηγορία από τις παραπάνω, δηλαδή τα μη-διαρκή καταναλωτικά αγαθά, καθώς και τις υπηρεσίες που τα παρέχουν αυτά. Συγκεκριμένα μελετάμε τις δαπάνες που αφορούν τα εστιατόρια, τα καφενεία, άλλα παρόμοια καταστήματα (ταβέρνες, ουζερί, κλπ.) και τα ξενοδοχεία. Αυτά παρέχουν κάποια συγκεκριμένα μη-διαρκή καταναλωτικά αγαθά στα νοικοκυριά (καφές, σουβλάκια, πίτσες, ποτά, παγωτά, κλπ.). Παρακάτω αναλύονται οι τρόποι απόκτησης αυτών των δύο κατηγοριών αγαθών που θα αναλύσουμε:

1) Με την αγορά τους. Η καταβολή κάποιου συγκεκριμένου χρηματικού αντιτίμου είναι ο συνηθέστερος τρόπος απόκτησης αυτών των αγαθών. Αυτό φαίνεται αναλυτικά στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 3) όπου έχουν ταξινομηθεί οι διάφορες υποκατηγορίες της γενικής κατηγορίας 11 της ΕΟΠ 1998/99 που μελετάμε βάση του τρόπου απόκτησης αυτών των αγαθών. Παρατηρούμε ότι σε όλες τις περιπτώσεις οι αγορές καταλαμβάνουν το συντριπτικό ποσοστό προτίμησης των νοικοκυριών. Επίσης οι αγορές είναι και ο ασφαλέστερος τρόπος ανάλυσης αυτών των δεδομένων

καθώς τα νοικοκυριά έχουν καταβάλει σίγουρα ως αντάλλαγμα κάποιο χρηματικό ποσό για την απόκτηση τους, δηλαδή εμφανίζουν θετική καταγεγραμμένη δαπάνη σε κάθε περίπτωση. Αντίθετα στους άλλους τρόπους απόκτησης θα δούμε ότι η κατανάλωση αγαθών από τα νοικοκυριά δεν συνεπάγεται αυτόματα και καταβολή κάποιου χρηματικού ποσού για την απόκτηση τους με αποτέλεσμα να μην μπορούμε να εξάγουμε αξιόπιστα συμπεράσματα στην ανάλυση μας. Γι' αυτούς τους παραπάνω λόγους η ανάλυση αυτής της εργασίας θα ασχοληθεί μόνο με τις αγορές των αγαθών.

2) Από επιχειρήσεις. Άμα κάποιο μέλος του νοικοκυριού ή μέλη του νοικοκυριού έχουν μία επιχείρηση μπορούν να προμηθεύσουν το νοικοκυριό απευθείας με αυτό το αγαθό χωρίς να χρειαστεί να γίνει η απόκτηση του από κάποιο τρίτο μαγαζί ή επιχείρηση. Για παράδειγμα έστω ότι ένα νοικοκυριό διαχειρίζεται μία πιτσαρία. Άμα ένα μέλος του νοικοκυριού αποφασίσει να βγει έξω με τη παρέα του για να καταναλώσει πίτσες και επιλέξει για την έξοδο του το μαγαζί του νοικοκυριού του ασφαλώς το αντίτιμο θα προσαρμοστεί σε προσωπικό επίπεδο.

3) Από εργοδότη. Ο τρόπος απόκτησης αυτός αφορά την προμήθεια του αγαθού ή της υπηρεσίας από τον εργοδότη της δουλειάς στην οποία απασχολείται κάποιο μέλος του νοικοκυριού. Μπορεί να παραχωρηθεί είτε δωρεάν, είτε με μειωμένο αντίτιμο, κλπ.

4) Λοιποί τρόποι. Αφορά όλους τους τρόπους απόκτησης που δεν ανήκουν στις παραπάνω κατηγορίες. Για παράδειγμα στη περίπτωση διαμονής του νοικοκυριού σε ξενοδοχείο ο τρόπος απόκτησης αυτής της δυνατότητας μπορεί να προήλθε από την τυχερή απόκτηση των εισιτηρίων διαμονής αυτού μέσω ενός τυχερού παιχνιδιού, περιοδικού, διαφήμισης, κλπ.

Βάση των δεδομένων που δόθηκαν για την εργασία παρακάτω υπολογίστηκε ένας πίνακας που δείχνει το ποσοστό των νοικοκυριών του δείγματος με κάθε τρόπο απόκτησης των αγαθών & υπηρεσιών σε κάθε υποκατηγορία της γενικής κατηγορίας 11. " Ξενοδοχεία, καφεενεία και εστιατόρια". Αξίζει να σημειωθεί ότι στον πίνακα 3 σε κάθε γραμμή-περίπτωση δεν είναι απαραίτητο κάποιο νοικοκυριό να ανήκει σε κάποιον συγκεκριμένο τρόπο απόκτησης των αγαθών ή υπηρεσιών. Δηλαδή μπορεί να μην εμφανίζει καθόλου δαπάνη με κάποιον και να μην εμφανίζεται στον πίνακα στη συγκεκριμένη περίπτωση. Επίσης άμα ένα νοικοκυριό ανήκει σε κάποιο συγκεκριμένο τρόπο απόκτησης κάποιων αγαθών/υπηρεσιών, μπορεί να ανήκει ταυτόχρονα και στους άλλους τρόπους απόκτησης αυτών των αγαθών/υπηρεσιών.

Πίνακας 3: Ταξινόμηση των αγαθών & των υπηρεσιών βάσει τρόπου απόκτησης

	1998/99							
	Αγορές		Από επιχειρήσεις		Από εργοδότη		Λοιποί τρόποι	
	Αριθμός νοικ.	Ποσοστό(%)	Αριθμός νοικ.	Ποσοστό(%)	Αριθμός νοικ.	Ποσοστό(%)	Αριθμός νοικ.	Ποσοστό(%)
Έξοδα σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιταρίες, κλπ. (εκτός διακοπών)	2749	43,93	28	0,45	46	0,74	161	2,57
Έξοδα σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιταρίες, κλπ. (εντός διακοπών)	2325	37,15	0	0	1	0,02	20	0,32
Έξοδα σε καφεενεία, καφετέριες. Μόνο καφέδες και αναψυκτικά (εκτός διακοπών)	3790	60,56	69	1,1	62	0,99	10	0,16
Έξοδα σε καφεενεία, καφετέριες, μπαρ και ζαχαροπλαστεία. Μόνο ποτά (εκτός διακοπών)	1622	25,92	26	0,42	12	0,19	0	0
Έξοδα σε καφεενεία, καφετέριες και ζαχαροπλαστεία. Μόνο γλυκά και παγωτά (εκτός διακοπών)	509	8,13	7	0,11	5	0,08	1	0,02
Έξοδα σε καφεενεία, καφετέριες και ζαχαροπλαστεία (εντός διακοπών)	2088	33,37	0	0	1	0,02	13	0,21
Ξουβλάκια, σάντουιτς, τост, παγωτά, κλπ. επί τόπου εκτός οικίας (εκτός διακοπών)	2942	47,01	10	0,16	15	0,24	4	0,06
Ξουβλάκια, σάντουιτς, τост, παγωτά, κλπ. επί τόπου εκτός οικίας (εντός διακοπών)	1402	22,4	0	0	0	0	11	0,18
Φαγητά σε πακέτα (εκτός διακοπών)	697	11,14	2	0,03	5	0,08	38	0,61
Έξοδα σε καμπαρέ και λουτά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (εκτός διακοπών)	374	5,98	0	0	0	0	0	0
Έξοδα σε καμπαρέ και λουτά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (εντός διακοπών)	799	12,77	0	0	0	0	8	0,13
Ξενοδοχεία, μπαγκαλόους	758	12,11	0	0	1	0,02	18	0,29
Πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια	786	12,56	0	0	1	0,02	7	0,11
Ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες	61	0,97	0	0	0	0	0	0

Μία άλλη περίπτωση που συναντάμε στις δαπάνες των νοικοκυριών είναι αυτή των μηδενικών τιμών. Δηλαδή κάποιο νοικοκυριό επιλέγει να μην δαπανήσει καθόλου για κάποια αγαθά ή υπηρεσίες. Στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 4) φαίνεται αναλυτικά το ποσοστό των νοικοκυριών που επιλέγει να δαπανήσει ή όχι στις διάφορες κατηγορίες των αγαθών που μας ενδιαφέρουν. Όπως αναφέρθηκε και πριν, τα δεδομένα μας αφορούν τις αγορές. Επίσης οι υποκατηγορίες που ανήκουν στη γενική κατηγορία 11 της ΕΟΠ 2004/05 προσαρμόστηκαν κατάλληλα ώστε να ταιριάζουν με τις υποκατηγορίες της ΕΟΠ 1998/99 του πίνακα για να μπορεί να γίνει σύγκριση μεταξύ τους (περισσότερα στη σελ. 44). Ποιοι είναι οι λόγοι όμως που ένα νοικοκυριό εμφανίζει μηδενικές τιμές; Γενικά τρεις είναι οι λόγοι: Πρώτον, αφορά

τις προτιμήσεις των μελών του νοικοκυριού. Δηλαδή μπορεί το νοικοκυριό να έχει το απαραίτητο εισόδημα για να αγοράσει κάποιο αγαθό αλλά να μην θέλει να προβεί στην αγορά του. Δεύτερον, να μην επαρκεί το εισόδημα του νοικοκυριού για την αγορά κάποιου αγαθού, παρόλο που υπάρχει η επιθυμία απόκτησης του. Και τρίτον, τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από τις ΕΟΠ του 98/99 και 04/05 οι οποίες διήρκησαν 14 μέρες, ενδέχεται να μην περιλαμβάνουν δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν πέρα από αυτό το χρονικό διάστημα και δεν καλύπτονται με κάποια ερώτηση των ερωτηματολογίων που να αναφέρεται στη περίοδο αναφοράς τους. Αυτό συμβαίνει κυρίως με αγαθά με μικρή συχνότητα αγοράς τους (όπως ρούχα, κλπ.).

Πίνακας 4: Ποσοστό Δαπανώντων και μη νοικοκυριών

Ποσοστό Δαπανώντων Νοικοκυριών	1998/99		2004/05	
	Μη Μηδενικές Τιμές (%)	Μηδενικές Τιμές (%)	Μη Μηδενικές Τιμές (%)	Μηδενικές Τιμές (%)
Έξοδα σε εστιατόρια, καφεενεία και παρόμοια καταστήματα (σε περίοδο διακοπών)	41,1	58,9	45,7	54,3
Έξοδα σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, ουζερί, κλπ. (εκτός διακοπών)	43,9	56,1	42,5	57,5
Έξοδα σε καφεενεία, καφετέριες. Μόνο καφέδες και αναγλυκτικά (εκτός διακοπών)	60,6	39,4	59,1	40,9
Έξοδα σε καφεενεία, καφετέριες και ζαχαροπλαστεία. Μόνο τα γλυκά και τα παγωτά (εκτός διακοπών)	8,1	91,9	10,2	89,8
Σουβλάκια, σάντουιτς, τοστ, κλπ. (εκτός διακοπών)	46,9	53,1	46,1	53,9
Φαγητά σε πακέτα (εκτός διακοπών)	11,1	88,9	19,3	80,7
Έξοδα σε καμπαρέ και λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (εκτός διακοπών)	6,0	94,0	8,6	91,4
Ξενοδοχεία, μπαγκαλόους	12,1	87,9	10,7	89,3
Πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κλπ.	12,6	87,4	10,4	89,6
Ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες	1,0	99,0	0,5	99,5

Όσον αφορά τα δεδομένα μας, μηδενικές τιμές που εμφανίζονται εξαιτίας του πρώτου λόγου συναντάμε κυρίως στις υπηρεσίες τροφοδοσίας, δηλαδή στα εστιατόρια, καφεενεία, ταβέρνες, κλπ. Και αυτό γιατί συνήθως τα αγαθά σε αυτές τις υπηρεσίες καταναλώνονται με μεγάλη συχνότητα οπότε άμα δεν αγοραστούν, συνήθως σημαίνει ότι δεν προτιμήθηκαν από το νοικοκυριό. Αντίθετα μηδενικές τιμές που αναφέρονται σε ξενοδοχεία, κάμπινγκ, κατασκηνώσεις, κλπ. συνήθως απορρέουν από τον δεύτερο λόγο καθώς τέτοιες δαπάνες απαιτούν ένα σεβαστό χρηματικό ποσό από το νοικοκυριό για να πραγματοποιηθούν. Ο τρίτος λόγος συναντάται σπάνια έως καθόλου στην εργασία μας καθώς δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν πέρα από τις 14 ημέρες, δηλαδή δαπάνες για ξενοδοχεία, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια κλπ., καλύπτονται από ερωτήσεις που αφορούν τη περίοδο που έλαβαν χώρα. Για παράδειγμα, όσον αφορά τη περίοδο αναφοράς δαπανών σε ταξίδι, καλύπτεται με τις εξής ερωτήσεις: "Πότε πήγατε ταξίδι; (μήνας)", "Πόσα πληρώσατε για...;", "Διάρκεια παραμονής;", κλπ.

Σημαντικές επίσης στις δαπάνες είναι και η περίοδος αναφοράς τους. Όπως αναφέρθηκε στην ενότητα εξήγησης των ΕΟΠ για πολλά αγαθά και για διαφορετικές κατηγορίες μπορεί να διαφοροποιούνται σε: δεκατέσσερις μέρες, δίμηνο, τρίμηνο, εξάμηνο, έτος, κλπ.

Τα αγαθά και οι υπηρεσίες που μελετάμε στην εργασία μας έχουν ως περίοδο αναφοράς τις 14 μέρες, τον μήνα και το έτος. Συγκεκριμένα στις δαπάνες που αφορούν υπηρεσίες τροφοδοσίας (εστιατόρια, καφεενεία και παρόμοια καταστήματα) παρατηρούμε ως περίοδο αναφοράς τις 14 μέρες και το έτος. Ενώ στις δαπάνες που αναφέρονται στις υπηρεσίες ξενοδοχείων, πανσιόν και ενοικιαζόμενων δωματίων παρατηρούμε τον μήνα και το έτος. Αργότερα που θα επιχειρηθούν υπολογισμοί που αφορούν συνολικά όλη τη γενική κατηγορία 11. "Ξενοδοχεία, Καφεενεία και Εστιατόρια" θα προσαρμοστούν οι περίοδοι αναφοράς σε μία κοινή περίοδο υπολογισμού ώστε τα αποτελέσματα να είναι συγκρίσιμα μεταξύ τους.

Στον παραπάνω πίνακα (πίνακας 4) διαπιστώνουμε ότι σε κάθε ξεχωριστή περίπτωση αγαθών και υπηρεσιών η πλειοψηφία των νοικοκυριών των δειγμάτων των ερευνών του 1998 και του 2004 δεν δαπανούν κάποιο ποσό. Δηλαδή οι μηδενικές τιμές σε κάθε γραμμή-κατηγορία αγαθών και υπηρεσιών κυμαίνονται και στις δύο χρονολογίες από 53,1% έως 99,5%. Για παράδειγμα το ποσοστό των νοικοκυριών

που επιλέγει να μην δαπανήσει κάποιο ποσό σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, κλπ. (εκτός περιόδου διακοπών) είναι 56,1% το 1998 και 57,5% το 2004. Επίσης το ποσοστό των νοικοκυριών που επιλέγει να μην δαπανήσει κάποιο ποσό για διαμονή σε ξενοδοχεία και μπαγαλόους είναι 87,9% το 1998 και 89,3%. Βλέποντας παρόμοιες περιπτώσεις στους πίνακες καταλήγουμε ότι τα νοικοκυριά στη περίπτωση των καταναλωτικών αγαθών πιθανόν δεν προτιμούν κάποιον συγκεκριμένο τρόπο κατανάλωσης φαγητού στις ψυχαγωγικές τους δραστηριότητες αλλά διαφέρουν οι προτιμήσεις τους από νοικοκυριό σε νοικοκυριό και γι' αυτό συναντούμε διαφορετικά επίπεδα συμμετοχής των νοικοκυριών σε κάθε περίπτωση. Επίσης τα περισσότερα νοικοκυριά δεν μπορούν ή δεν θέλουν να διανείμουν σε ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κάμπινγκ κλπ. πιθανόν γιατί δεν υπάρχει η οικονομική δυνατότητα εκ' μέρους τους ή επειδή προτιμούν να διανείμουν σε κάποια οικία ενός γνωστού-συγγενή τους ή σε κάποια δεύτερη προσωπική κατοικία τους (πχ. εξοχικό) στον τόπο προορισμού τους.

Όσον αφορά μεταβολές μεταξύ των δύο ετών για συμμετοχή των νοικοκυριών σε δαπάνες ή όχι σε κάθε περίπτωση αγαθών και υπηρεσιών παρατηρούμε ότι οι διακυμάνσεις είναι μικρές (μέχρι 5%), οπότε μπορούμε να πούμε ότι η εισαγωγή του ευρώ ως εθνικού νομίσματος το 2001 δεν επηρέασε πολύ τις επιλογές των νοικοκυριών για δαπάνη ή όχι σε εστιατόρια, καφενεία και παρόμοια καταστήματα και σε υπηρεσίες ξενοδοχείων, πανσιόν και ενοικιαζόμενων δωματίων.

2.5.2 Εισοδήματα

Ένας σημαντικός παράγοντας που παίζει καθοριστικό ρόλο στις αποφάσεις των νοικοκυριών για πραγματοποίηση δαπάνης σε αγαθά και υπηρεσίες αποτελούν τα εισοδήματά τους. Μέσα από τα ερωτηματολόγια των ΕΟΠ εκτός από τις δαπάνες των νοικοκυριών, συλλέγεται και πληροφόρηση σχετικά με το ύψος των εισοδημάτων τους. Οι συγκεκριμένες ερωτήσεις αφορούν την κατηγορία ΕΟΠ2 των ερωτηματολογίων και απευθύνονται σε κάθε μέλος του νοικοκυριού ξεχωριστά. Αφορούν μέλη που έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον το δέκατο τέταρτο έτος της

ηλικίας τους. Επίσης εκτός από το ποσό των εισοδημάτων τους καταγράφονται και οι αντίστοιχες πηγές προέλευσης αυτών. Δηλαδή καθίσταται γνωστό στους ερευνητές, όχι μόνο το ύψος του ποσού που λαμβάνει ένα μέλος του νοικοκυριού αλλά και από που προέρχεται το συγκεκριμένο ποσό. Ορισμένες πηγές που αφορούν ενοίκια, μισθούς, συντάξεις, κλπ. συνήθως επιβαρύνουν με μία κράτηση-φόρο το τελικό ποσό που λαμβάνεται ως εισόδημα από τα νοικοκυριά. Ωστόσο όταν τα νοικοκυριά καλούνται να καταγράψουν τα εισοδήματά τους σημειώνουν μόνο τις καθαρές απολαβές τους, χωρίς να συμπεριληφθούν σε αυτά οι φόροι εισοδήματος. Έτσι είναι εφικτό να παρέχεται μία καθαρή εικόνα σχετικά με τις πραγματικές απολαβές των νοικοκυριών, διευκολύνοντας τους ερευνητές στη συνέχεια στην εξαγωγή έγκυρων αποτελεσμάτων.

Παρόλα αυτά η εγκυρότητα και η αποτελεσματικότητα της συλλογής τέτοιων πληροφοριών πολλές φορές απέχει από τη πραγματικότητα. Ο λόγος είναι ότι πολλά μέλη των νοικοκυριών, για διάφορους λόγους, αρνούνται να δηλώσουν τα πραγματικά στοιχεία που αφορούν τα εισοδήματά τους, κάνοντας τη δουλειά των ερευνητών πιο δύσκολη. Στη λύση αυτού του προβλήματος σημαντικό ρόλο θα παίζει η εμπειρία του εκάστοτε ερευνητή που μοιράζει τα ερωτηματολόγια και οι επικοινωνιακές του τακτικές, οι οποίες θα βοηθήσουν τα νοικοκυριά να δείξουν εμπιστοσύνη στον χαρακτήρα και στον σκοπό της έρευνας.

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα, τα εισοδήματα του 2004/05 καταγράφονται στο τρίτο μέρος (Μέρος Γ') της κατηγορίας ΕΟΠ2 των ερωτηματολογίων. Εκεί γίνεται μία διάκριση και ταξινόμηση των εισοδημάτων βάση των πηγών προέλευσής τους. Έτσι παρατηρούνται τέσσερις κατηγορίες στην ενότητα αυτή: 1."εισόδημα μισθωτών", 2."εισόδημα από αυτοαπασχόληση", 3."εισόδημα από γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, κλπ." και 4. "λοιπά εισοδήματα". Στη πρώτη κατηγορία (1) έχουμε τους μισθωτούς ή τους ημερομίσθιους που καταγράφουν τις καθαρές απολαβές της κύριας ή δευτερεύουσας εργασίας τους καθώς και άλλων επιδομάτων (επίδομα ασθένειας, ατυχήματος, δώρο Πάσχα, κλπ.). Η δεύτερη κατηγορία (2) αναφέρεται στους ελεύθερους επαγγελματίες και σε άτομα που εισπράττουν κάποιο ποσό από επιχείρηση στην οποία έχουν κάποιο διοικητικό χαρακτήρα. Η τρίτη κατηγορία (3) αφορά τους απασχολούμενους στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, κλπ.) και ζητείται εκτός από τη καταγραφή των εισοδημάτων τους, καταγραφή και άλλων σπάνιων περιπτώσεων που αποκόμισαν

κάποιο ποσό όπως επιδοτήσεις κράτους, φυσικών καταστροφών, κλπ. Και η τέταρτη κατηγορία (4) αφορά όλες τις άλλες περιπτώσεις που αποκομίζεται κάποιο εισόδημα. Τέτοιες μπορεί να είναι: Η είσπραξη χρηματικών ποσών από ενοίκια, μέσω υποτροφιών, από τυχερά παιχνίδια, από συντάξεις, κλπ.

Στα δεδομένα μας, το 1998/99 καθώς και το 2004/04 οι συνηθέστερες πηγές εισοδήματος είναι οι μισθοί και τα ημερομίσθια στη κύρια εργασία με ποσοστό 50% (κωδ. πηγής: 9001), τα εισοδήματα από κύρια σύνταξη με ποσοστό 37% (κωδ. 9010) και τα εισοδήματα από επιχειρήσεις (εκτός γεωργικών) & από ελεύθερα επαγγέλματα με ποσοστό 23% (κωδ. 9005). Βλέπουμε ότι το συντριπτικό ποσοστό το καταλαμβάνουν τα ημερομίσθια και οι μισθοί ως κύρια πηγή εισοδήματος των νοικοκυριών, τα οποία αποτελούν τον μισό αριθμό των νοικοκυριών που συμμετείχαν στις έρευνες.

2.5.3 Υπεύθυνος Νοικοκυριού

Αποτελεί το πρόσωπο ενός νοικοκυριού που έχει ηγετικό ρόλο και λαμβάνει πρωτοβουλίες στη λήψη αποφάσεων. Συνήθως το άτομο αυτό συντηρεί οικονομικά την οικογένεια και διακρίνεται από ωριμότητα και κριτική σκέψη. Υπεύθυνος νοικοκυριού στις περισσότερες περιπτώσεις είναι κάποιος γονέας (συνήθως ο πατέρας) ή κάποιο άλλο άτομο μεγάλης ηλικίας (αδερφός, θείος, κλπ.). Το αρσενικό φύλο κυριαρχεί σε αυτή τη θέση. Η μεταβλητή αυτή μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα γιατί αποτελεί τον βασικό πυρήνα ενός νοικοκυριού απ' όπου πηγάζουν όλες οι ενέργειες των μελών του. Έτσι, ότι κάνει ο υπεύθυνος ενός νοικοκυριού αντικατοπτρίζεται συνήθως και ως ενέργεια στο σύνολο αυτού του νοικοκυριού. Τα δεδομένα που έχουμε μας πληροφορούν για την ηλικία, το φύλο και το έτος γέννησης κάθε υπευθύνου των νοικοκυριών της έρευνας. Επίσης μας παρέχεται ως πληροφόρηση ο κλάδος της οικονομικής του δραστηριότητας, το είδος της εργασίας του, η θέση της εργασίας του και αν εργάζεται στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα. Δύο από αυτές τις μεταβλητές θα τις χρησιμοποιήσουμε σε συνδυασμό με τη μεταβλητή "υπεύθυνος

νοικοκυριού" για να βγάλουμε χρήσιμα συμπεράσματα στην εργασία μας σε σύγκριση με τις δαπάνες και τα εισοδήματα των νοικοκυριών.

2.5.3.1 Κλάδος Οικονομικής Δραστηριότητας Υπευθύνου

Αναφέρεται στον τομέα παραγωγής της οικονομίας που ανήκει το επάγγελμα του υπευθύνου του νοικοκυριού. Αυτοί οι τομείς είναι τρεις: 1) Ο πρωτογενής τομέας, που περιλαμβάνει τα επαγγέλματα που ασχολούνται με τη συλλογή πρώτων υλών από τη φύση. Πχ. γεωργός, κτηνοτρόφος, ψαράς, κλπ. 2) Ο δευτερογενής τομέας, περιλαμβάνει επαγγέλματα μεταποίησης και βιομηχανικού χαρακτήρα. Πχ. κατασκευές, επεξεργασία πρώτων υλών, συντηρήσεις, κλπ. 3) Και ο τριτογενής τομέας που περιλαμβάνει τα επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών. Τα περισσότερα αγαθά σε αυτόν τον τομέα είναι άυλα.

2.5.3.2 Δημόσιος - Ιδιωτικός Τομέας

Ασφαλώς αυτή η μεταβλητή αναφέρεται στον τομέα που ανήκει το επάγγελμα του υπευθύνου του νοικοκυριού. Στον δημόσιο τομέα, άμα το επάγγελμα του ανήκει και εκτελείται από το κράτος, ή στον ιδιωτικό τομέα άμα το επάγγελμα του είναι στα πλαίσια της δικής του δικαιοδοσίας και ανεξάρτητο από κρατική διαχείριση.

2.5.3.3 Είδος της εργασίας του

Αναφέρεται στο περιεχόμενο της εργασίας του υπευθύνου του νοικοκυριού. Δηλαδή, αν είναι κάποιο νομοθετικό σώμα-ανώτερο διοικητικό στέλεχος-διευθύνον, τεχνικός βοηθός, χειριστής μηχανημάτων και συναρμολογητής αυτών, ανειδίκευτος εργάτης, υπάλληλος, ανήκει στις ένοπλες δυνάμεις, ειδικευμένος γεωκτηνοτρόφος και αλιείς, κλπ.

2.5.3.4 Θέση στην εργασία του

Αφορά τον ρόλο της εργασίας του υπεύθυνου του νοικοκυριού. Δηλαδή, αν είναι μισθωτός, αν ανήκει σε δικό του επάγγελμα χωρίς μισθωτούς, αν ανήκει σε επάγγελμα του με μισθωτούς, αν είναι βοηθός σε οικογενειακή επιχείρηση χωρίς αμοιβή, και αν είναι μαθητευόμενος με αμοιβή.

2.5.3.5 Συνήθης Ασχολία

Αυτή η μεταβλητή δίνεται και για τα μέλη του νοικοκυριού, αλλά και για τον υπεύθυνο του κάθε νοικοκυριού προσωπικά. Αφορά μέλη μόνο άνω των δεκατεσσάρων ετών. Η μεταβλητή αυτή συναντάται σε μέλη που παρέμειναν σε αυτή την απασχόληση για το μεγαλύτερο μέρος του τελευταίου έτους. Έτσι ένα μέλος μπορεί να εργάζεται, να εργάζεται αλλά να απουσιάζει προσωρινά, να είναι άνεργος, να είναι συνταξιούχος, να είναι εισοδηματίας, μαθητής/σπουδαστής/στρατιώτης, νοικοκυρά ή ανίκανος για εργασία.

2.5.3.6 Μορφή Κατοχής της κατοικίας

Δίνεται για κάθε νοικοκυριό συνολικά και αφορά τη μορφή της κύριας κατοικίας που διανέμουν τα μέλη ενός νοικοκυριού. Έτσι η κατοικία αυτή μπορεί να είναι ιδιόκτητη χωρίς οικονομικές υποχρεώσεις, ιδιόκτητη με οικονομικές υποχρεώσεις (δάνειο, υποθήκη, κλπ.). ενοικιασμένη, παραχωρημένη δωρεάν από εργοδότη, -από οικογένεια, -από αλλού, με μειωμένο ενοίκιο από εργοδότη, -από οικογένεια, -από αλλού.

2.5.4 Αριθμός παιδιών και μέλη νοικοκυριού

Μία άλλη μεταβλητή που δίνεται ως δεδομένο στην εργασία μας είναι ο αριθμός παιδιών κάθε νοικοκυριού. Παιδί σε κάθε νοικοκυριό θεωρείται το μέλος που βρίσκονται υπό την κηδεμονία του υπευθύνου του νοικοκυριού που πολλές φορές είναι ένας γονιός του. Οι γονείς δεν είναι ανάγκη να αποτελούν τους φυσικούς γονείς του παιδιού και ούτε ο υπεύθυνος του νοικοκυριού είναι απαραίτητο να αποτελεί γονέα του παιδιού.

Από την άλλη, μέλος ενός νοικοκυριού θεωρείται το άτομο που διανέμει μόνιμα σε αυτό ή απουσιάζει προσωρινά. Επίσης άμα ένα νεοεισερχόμενο άτομο θέλει να θεωρείται μέλος ενός νοικοκυριού θα πρέπει να έχει εκφράσει την επιθυμία του να διανείμει σε αυτό για διάστημα τουλάχιστον έξι μήνες. Ακόμη δεν θα πρέπει να κατέχει κάπου άλλου κάποια κύρια κατοικία και θα πρέπει να συνεισφέρει στις δαπάνες του νοικοκυριού ή να λαμβάνει κάποια οικονομική βοήθεια από άλλα μέλη του νοικοκυριού (άνεργοι, άτομα με ειδικές ανάγκες, κλπ.).

2.5.5 Υπηρεσία Περιφερειακής Ανάπτυξης και Αστικότητα

Χρήσιμη για την ανάλυση μας αποτελούν και άλλες δύο μεταβλητές, η "Υ.Π.Α"(Υπηρεσία Περιφερειακής Ανάπτυξης) και η "Αστικότητα". Η μεταβλητή Υ.Π.Α. μας δείχνει τη περιφέρεια που ανήκει κάθε νοικοκυριό του δείγματος. Δηλαδή αν κάποιο νοικοκυριό ανήκει στην Ήπειρο, στη Θεσσαλία, στη Κρήτη, στη Κεντρική Μακεδονία, κλπ. Όπως αναφέρθηκε στην ενότητα "Κωδικοποίηση εξωφύλλου ΕΟΠ1", η μεταβλητή αυτή δημιουργήθηκε βάση του 1ου και του 2ου ψηφίου του εννιαψηφίου κωδικού κάθε νοικοκυριού των δειγμάτων (πίνακας 4 παραρτήματος). Με τη βοήθεια αυτής της μεταβλητής επιλέχθηκαν και τα υπό εξέταση νοικοκυριά στο δείγμα. Δηλαδή οι περιφέρειες των νοικοκυριών και οι νομοί τους έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στο ποια νοικοκυριά θα επιλεχθούν για τη συμμετοχή τους στις δύο Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών. Ασφαλώς θα έπρεπε ταυτόχρονα και τα δείγματα να ήταν αντιπροσωπευτικά αλλιώς δεν θα ανταποκρίνονταν σε ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με το πληθυσμό της χώρας. Έτσι ακολουθήθηκε ένα σύνολο κανόνων για να επιτευχθεί αυτή η αντιπροσωπευτικότητα. Οι κανόνες που ακολουθήθηκαν βασίζονται σε στρωματοποιημένη δειγματοληψία. Αρχικά διαιρέθηκαν οι περιοχές της χώρας σε περιφέρειες και στη συνέχεια κάθε περιφέρεια σε οικισμούς. Μετά επιλέχθηκε ένα τυχαίο δείγμα κατοικημένων περιοχών βάση συστηματικής δειγματοληψίας μέσα από κάθε οικισμό κάθε περιφέρειας. Η πιθανότητα επιλογής κάθε τυχαίου δείγματος ήταν ανάλογη του συνολικού αριθμού των νοικοκυριών της συγκεκριμένης περιοχής. Στη συνέχεια υπολογίστηκε ένα δειγματικό κλάσμα (μέγεθος πληθυσμού / μέγεθος δείγματος) και βάση αυτού επιλέχθηκαν τα όλα τα νοικοκυριά.

Η μεταβλητή "Αστικότητα" μας δείχνει τη μορφή κάθε οικισμού σε κάθε περιφέρεια. Για παράδειγμα για την έρευνα του 1998/99 η μεταβλητή "Αστικότητα" μας δίνεται με πιθανές τιμές από 0 έως 7. Τα νοικοκυριά που έχουν τιμή από 0 έως 3 ανήκουν στο Π/Σ Αθηνών, με τιμή 4 ανήκουν στο Π.Σ. Θεσσαλονίκης, με τιμή 5 ανήκουν σε αστική περιοχή, με τιμή 6 σε ημιαστική περιοχή και με τιμή 7 σε αγροτική περιοχή (πίνακας 2 παραρτήματος). Αντίθετα, για το 2004/05 η μεταβλητή "Αστικότητα" σύμφωνα με την επίσημη έρευνα της ίδιας χρονολογίας παίρνει μόνο τρεις τιμές: 1 για αστικές περιοχές, 2 για ημιαστικές περιοχές και 3 για αγροτικές περιοχές.

3. Μεθοδολογίες και χειρισμός Δεδομένων

3.1 Ενοποίηση γενικής κατηγορίας "Ξενοδοχεία, Καφενεία και Εστιατόρια"

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενα τμήματα της εργασίας μας η γενική κατηγορία 11 "Ξενοδοχεία, Καφενεία και Εστιατόρια" διαφέρει μεταξύ των δύο ΕΟΠ του 1998/99 και του 2004/05, όπως και η κωδικοποίηση της. Αυτό μας δυσκολεύει να κάνουμε συγκρίσεις των δεδομένων μεταξύ των δύο χρονολογιών. Έτσι λοιπόν θα πρέπει να γίνει μία προσαρμογή των δεδομένων των ΕΟΠ κάθε χρονολογίας για να μπορούν τα δεδομένα να είναι συγκρίσιμα μεταξύ τους. Σημειώνεται και πάλι ότι η υποκατηγορία "Καντίνες" έχει αφαιρεθεί από την ανάλυση μας και από τους πίνακες. Η μέθοδος που θα ακολουθήσουμε είναι η μετατροπή κάθε υποκατηγορίας των δύο ΕΟΠ σε κοινές υποκατηγορίες ώστε να διευκολυνθεί στη συνέχεια το έργο της ανάλυσης μας.

Παρακάτω (σχήμα 2) παρουσιάζονται οι υποκατηγορίες της γενικής κατηγορίας 11. "Ξενοδοχεία, καφενεία και εστιατόρια" σύμφωνα με την ΕΟΠ του 1998/99 καθώς και η κωδικοποίηση τους από τα αριστερά. Άμα συγκρίνουμε το σχήμα αυτό με το σχήμα 1 το οποίο μας δείχνει τις αντίστοιχες υποκατηγορίες της ΕΟΠ του 2004/05, παρατηρούμε ορισμένες διαφορές. Συγκεκριμένα, στην ΕΟΠ 2004/05 παρατηρούνται κατηγορίες οι οποίες δεν υπάρχουν στην ΕΟΠ 1998/99 (πχ. "Αλκοολούχα ποτά", "Γλυκά, παγωτά και τα παρόμοια", κλπ.). Παρόλα αυτά, υπάρχουν και ορισμένες κοινές κατηγορίες όπως: "Εξοδα σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, κλπ.", "Ξενοδοχεία, μπαγκαλόους", "Ενοικιαζόμενη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες", κλπ. Έτσι λοιπόν θα ταξινομήσουμε τα δεδομένα των ήδη υπάρχουσών κατηγοριών των δύο ΕΟΠ σε νέες, κοινές κατηγορίες για να επιτευχθεί σύγκριση μεταξύ τους. Μετά από υπολογισμούς και ορισμένες προσαρμογές δημιουργείται το παρακάτω σχήμα (σχήμα 3) που δείχνει τις νέες υποκατηγορίες κάθε ΕΟΠ:

Σχήμα 2

Κωδικός	Περιγραφή είδους ή υπηρεσίας
11.	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ, ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ
11.1	ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ, ΚΑΦΕΝΕΙΑ, ΚΑΝΤΙΝΕΣ
11.1.1	Εστιάτορια και καφεενεία
111111	Έξοδα σε εστιάτορια, ταβέρνες, πιτσαρίες, ουζερί κλπ. (εκτός διακοπών)
111112	Έξοδα σε εστιάτορια, ταβέρνες, πιτσαρίες, ουζερί κλπ. (σε περίοδο διακοπών)
111121	Έξοδα σε καφεενεία και καφετέριες. Περιλαμβάνονται μόνο οι καφέδες και τα αναψυκτικά (εκτός διακοπών)
111122	Έξοδα σε καφεενεία, καφετέριες, μπαρ και ζαχαροπλαστεία. Περιλαμβάνονται μόνο τα ποτά (εκτός διακοπών)
111123	Έξοδα σε καφεενεία, καφετέριες και ζαχαροπλαστεία. Περιλαμβάνονται μόνο τα γλυκά και τα παγωτά (εκτός διακοπών)
111124	Έξοδα σε καφεενεία, καφετέριες και ζαχαροπλαστεία (σε περίοδο διακοπών)
111125	Σουβλάκια, σάντουιτς, τост, παγωτά κλπ., που καταναλώνονται επί τόπου εκτός οικίας (εκτός διακοπών)
111126	Σουβλάκια, σάντουιτς, τост, παγωτά κλπ., που καταναλώνονται επί τόπου εκτός οικίας (σε περίοδο διακοπών)
111127	Φαγητά σε πακέτα (εκτός διακοπών)
111128	Έξοδα σε καμπαρέ και λοιπά νυκτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (εκτός διακοπών)
111129	Έξοδα σε καμπαρέ και λοιπά νυκτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (σε περίοδο διακοπών)
11.2	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ, ΠΑΝΣΙΩΝ, ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΩΝ ΔΩΜΑΤΙΩΝ
11.2.1	Υπηρεσίες ξενοδοχείων, πανσιόν, ενοικιαζόμενων δωματίων
112111	Ξενοδοχεία, μπαγκαλούς
112112	Πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια
112113	Ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες

Σχήμα 3

11.	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ, ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ
11.1	Εστιάτορια, καφεενεία και παρόμοια καταστήματα
11.1.1	Εκτός Διακοπών
111101	Έξοδα σε εστιάτορια, ταβέρνες, πιτσαρίες, κλπ. (εκτός διακοπών)
111102	Έξοδα σε καφεενεία, καφετέριες. Μόνο καφέδες και αναψυκτικά (εκτός διακοπών)
111103	Γλυκά, παγωτά και παρόμοια (εκτός διακοπών)
111104	Σουβλάκια, σάντουιτς, τост, κλπ. (εκτός διακοπών)
111105	Φαγητά σε πακέτα (εκτός διακοπών)
111106	Έξοδα σε καμπαρέ και λοιπά νυκτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (εκτός διακοπών)
11.1.2	Εντός διακοπών
111201	Έξοδα σε εστιάτορια, καφεενεία και παρόμοια καταστήματα (εντός διακοπών)
11.2	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ, ΠΑΝΣΙΩΝ, ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΩΝ ΔΩΜΑΤΙΩΝ
11.2.1	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ, ΠΑΝΣΙΩΝ, ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΩΝ ΔΩΜΑΤΙΩΝ
112101	Ξενοδοχεία, μπαγκαλούς
112102	Πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κλπ.
112103	Ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες

Βλέπουμε ορισμένες δραματικές αλλαγές στις κατηγορίες μας. Στην υποκατηγορία 11.1 "Εστιατόρια, καφεενεία και παρόμοια καταστήματα" οι περαιτέρω υποκατηγορίες δαπανών ταξινομήθηκαν βάσει αν οι δαπάνες στις υπηρεσίες τους πραγματοποιήθηκαν "εκτός διακοπών" ή αν πραγματοποιήθηκαν "εντός διακοπών". Αυτό γίνεται για τον λόγο ότι οι περισσότερες υποκατηγορίες "σε περίοδο διακοπών" της ΕΟΠ 2004/05 δεν υπήρχαν αυτούσιες στην ΕΟΠ 1998/99. Έτσι δεν υπήρχε περίπτωση σύγκρισης των κατηγοριών αυτών μεταξύ τους γιατί οι δαπάνες της ΕΟΠ 2004/05 ήταν διάχυτες και μοιρασμένες στις υπάρχουσες, πιο λίγες κατηγορίες της ΕΟΠ 1998/99. Οπότε λύση στο πρόβλημα αυτό ήταν η πρόσθεση όλων των "εντός διακοπών" δαπανών κάθε ΕΟΠ και η δημιουργία της υποκατηγορίας 111201 "Εξοδα σε εστιατόρια, καφεενεία και παρόμοια καταστήματα (εντός διακοπών)" η οποία περιλαμβάνει συνολικά όλες τις δαπάνες κάθε ΕΟΠ που πραγματοποιήθηκαν σε περίοδο διακοπών. Να σημειωθεί ότι οι νέοι κωδικοί κάθε κατηγορίας προστέθηκαν για διευκόλυνση του αναγνώστη και δεν παίζει κανένα ρόλο στη πραγματική διαδικασία κωδικοποίησης που λαμβάνει χώρα στην διεξαγωγή των ερευνών. Βλέπουμε επίσης ότι οι υποκατηγορίες "εκτός διακοπών" των δύο ΕΟΠ παρέμειναν σχεδόν οι ίδιες καθώς υπήρχε η δυνατότητα αντιστοίχισης των δαπανών των δύο ΕΟΠ, όπως ίδιες παρέμειναν και οι υποκατηγορίες της κατηγορίας 11.2. "Υπηρεσίες Ξενοδοχείων, πανσιόν, ενοικιαζόμενων δωματίων" (με μόνη αφαίρεση μίας υποκατηγορίας από την ΕΟΠ 2004/05 λόγω πάρα πολύ λίγων παρατηρήσεων). Τέλος να επισημανθεί ότι αφαιρέθηκαν τα αλκοολούχα ποτά και από τις δύο ΕΟΠ καθώς δεν υπήρχε δυνατότητα αντιστοίχισης τους κάτω από μία κοινή υποκατηγορία. Βάσει των υποκατηγοριών αυτού του νέου πίνακα έγινε και η δημιουργία του πίνακα 4 στην ενότητα 2.5.1 "Δαπάνες".

3.2 Μετατροπή ισοτιμίας

Όπως είναι γνωστό η έρευνα μας ασχολείται με τους οικογενειακούς προϋπολογισμούς δύο χρονολογικών περιόδων, του 1998/99 και του 2004/05. Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα αυτών των δύο χρονικών περιόδων μπορούμε να

βγάλουμε χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με τις δαπάνες, τα εισοδήματα και με άλλα στοιχεία των νοικοκυριών. Παρόλ' αυτά, όταν επιδιωχθεί σύγκριση αυτών των δύο ερευνών, ένα νέο πρόβλημα κάνει την εμφάνιση του. Οι τιμές των δαπανών και των εισοδημάτων των νοικοκυριών είναι εκφρασμένες σε διαφορετικό νόμισμα σε κάθε περίοδο. Στην ΕΟΠ του 1998/99 οι τιμές είναι εκφρασμένες βάσει του νομίσματος που επικρατούσε εκείνη την εποχή, τη δραχμή, ενώ στην ΕΟΠ του 2004/05 οι τιμές είναι εκφρασμένες σε ευρώ. Επομένως, για να γίνει εφικτή η σύγκριση των στοιχείων μεταξύ αυτών των δύο διαφορετικών χρονολογικών περιόδων είναι απαραίτητη η έκφραση του ενός νομίσματος βάσει του άλλου. Δηλαδή, κάθε φορά που θα επιδιώκεται σύγκριση μεταξύ των στοιχείων των δύο ΕΟΠ, οι τιμές των στοιχείων της έρευνας του 1998/99 θα έχουν μετατραπεί από δραχμές σε ευρώ. Αυτό επιτυγχάνεται με τη διαίρεση όλων των τιμών που είναι εκφρασμένες σε δραχμές με το 340,75 η οποία ήταν η ισοτιμία της δραχμής σε σχέση με το ευρώ όταν εισήρθε η χώρα στη νομισματική ένωση.

3.3 Περίοδος αναφοράς

Οι δαπάνες των αγαθών και υπηρεσιών που μελετάμε, δηλαδή της κατηγορίας 11, όπως αναφέρθηκε σε άλλο μέρος της εργασίας μας έχουν ως περίοδο αναφοράς τις δεκατέσσερις μέρες, τον μήνα και το έτος. Τα εισοδήματα των νοικοκυριών επίσης εμφανίζονται να έχουν ως περίοδο αναφοράς τον μήνα. Έτσι λοιπόν η παραπάνω ομαδοποίηση των κατηγοριών του σχήματος 3 εξυπηρετεί και έναν άλλο σκοπό. Κάθε κατηγορία και τα επιμέρους τμήματά της να έχουν μία κοινή περίοδο αναφοράς, σε αντίθεση με ότι συνέβαινε στους παλιούς πίνακες. Δηλαδή, όλες οι δαπάνες της υποκατηγορίας 11.1.1 "Εκτός Διακοπών" έχουν ως περίοδο αναφοράς τις δεκατέσσερις μέρες, οι δαπάνες της υποκατηγορίας 11.2.2. "Εντός Διακοπών" έχουν το έτος και οι δαπάνες της υποκατηγορίας 11.2.1 "Υπηρεσίες Ξενοδοχείων, Πανσιόν και Ενοικιαζόμενων Δωματίων" έχουν ως περίοδο αναφοράς το μήνα. Αυτή η διαδικασία είναι απαραίτητη για την ανάλυση και τον υπολογισμό στοιχείων που αφορούν τις κατηγορίες που αναφέρθηκαν. Διαφορετικά με διαφορετικές περιόδους

αναφοράς των επί μέρους κατηγοριών τους, οποιοσδήποτε υπολογισμός των στοιχείων τους θα ήταν λανθασμένος. Επίσης παρόλο που σε κάθε περίπτωση-κατηγορία υπήρχε η επιλογή τα δεδομένα μας να τα υπολογίσουμε βάση διαφορετικής περιόδου αναφοράς, πχ. το έτος, αυτό δεν έγινε. Γιατί οποιαδήποτε αναγωγή δαπανών μηδενικής τιμής από τις δεκατέσσερις μέρες ή τον μήνα στο έτος, θα μας έδινε και πάλι μηδενική τιμή. Ενώ αντίθετα με αναγωγή από μεγαλύτερη περίοδο αναφοράς σε μικρότερη περίοδο αναφοράς καλύπτονται τα νοικοκυριά που σε αντίθετη περίπτωση θα εμφάνιζαν λανθασμένα μηδενικές δαπάνες. Αξίζει να σημειωθεί εδώ πως αργότερα που θα επιδιωχθεί να συγκριθεί όλη η κατηγορία 11 συνολικά μεταξύ των δύο ΕΟΠ θα πρέπει να μετατρέψουμε όλα τα δεδομένα μας σε μία κοινή περίοδο αναφοράς, με πιο κατάλληλο να εμφανίζεται ο μήνας στα "Εκτός Διακοπών". Μετά την πρώτη αναγωγή όλων των περιόδων αναφοράς στη μικρότερη περίοδο αναφοράς ανά κατηγορία δεν υπάρχει ο κίνδυνος στη συνέχεια να "χαθούν" τιμές με αναγωγές σε διαφορετικές περιόδους αναφοράς.

3. 4 Υπολογισμός - Επεξεργασία Δαπανών

Ο υπολογισμός στατιστικών στοιχείων μέσω των δαπανών κάθε κατηγορίας είναι έργο δύσκολο καθώς πρέπει να συμπεριληφθούν και τα νοικοκυριά που εμφανίζουν μηδενικές τιμές στους υπολογισμούς μας και να εκφραστούν όλες οι δαπάνες αυτές συνολικά στην κατάλληλη περίοδο αναφοράς. Επίσης ένα πρόσθετο πρόβλημα είναι ότι πολλές δαπάνες αρκετών νοικοκυριών δεν καταγράφονται μόνο σε ένα record, αλλά και σε άλλα records. Έπρεπε λοιπόν να γίνουν οι κατάλληλες απαλοιφές, προσθέσεις και οι κατάλληλες διαδικασίες ανά περίπτωση ώστε να μην συμπεριληφθούν λανθασμένα τα ίδια νοικοκυριά πάνω από μία φορά στους υπολογισμούς μας ή να μην απαλειφτεί κανένα νοικοκυριό κατά λάθος. Για παράδειγμα, στην ΕΟΠ 1998/99 πολλές δαπάνες των νοικοκυριών ίδιας κατηγορίας καταγράφονται και στο Τμήμα Δ' της ΕΟΠ1, αλλά και στο Τμήμα Α' της ΕΟΠ2 των ερωτηματολογίων τα οποία σε κάθε περίπτωση έχουν και διαφορετική περίοδο αναφοράς, το έτος στη περίπτωση της ΕΟΠ1 και τις δεκατέσσερις μέρες στη

περίπτωση της ΕΟΠ2. Τέτοια παραδείγματα στην ΕΟΠ του 1998/99 (σχήμα 1) είναι: η υποκατηγορία 111121 "Εξοδα σε καφεενεία και καφετέριες. Περιλαμβάνονται μόνο οι καφέδες και τα αναψυκτικά (εκτός διακοπών)", η υποκατηγορία 111125 "Σουβλάκια, σάντουιτς, τοστ, παγωτά, κλπ. που καταναλώνονται επί τόπου εκτός οικίας (εκτός διακοπών)" και η υποκατηγορία 111127 "Φαγητά σε πακέτα (εκτός διακοπών)".

Επίσης ένας σημαντικός παράγοντας ο οποίος βοήθησε αρκετά στον υπολογισμό των στατιστικών στοιχείων των δαπανών είναι η αύξουσα ταξινόμηση όλων των νοικοκυριών και των στοιχείων τους σύμφωνα με τον αριθμό τους στο δείγμα. Χωρίς αυτή τη διαδικασία δεν θα υπήρχε η δυνατότητα σύγκρισης και αντιστοίχισης της κατάλληλα υπολογιζόμενης δαπάνης ή της τιμής μιας μεταβλητής στα αντίστοιχα νοικοκυριά. Βεβαίως μία απλή αύξουσα ταξινόμηση των νοικοκυριών βάσει του αριθμού τους δεν ήταν λύση στο πρόβλημα μας, καθώς στον υπολογισμό των δαπανών έπρεπε να προστεθούν ανάμεσα και όλα τα νοικοκυριά που εμφάνιζαν μηδενικές δαπάνες επειδή αυτές έλειπαν εξ' ολοκλήρου από τα δεδομένα μας. Αυτή η διαδικασία έπρεπε να γίνει σε 13 κατηγορίες των 6258 νοικοκυριών η κάθε μία της χρονιάς 1998/88 και σε 15 κατηγορίες των 6555 νοικοκυριών η κάθε μια της χρονιάς 2004/05.

3.4.1 Μέση Δαπάνη ανά Περιφέρεια

Για τον υπολογισμό της μέσης δαπάνης που εμφανίζει κάθε Περιφέρεια έπρεπε πρώτα να ταξινομηθούν όλα τα νοικοκυριά βάση της αύξουσας ταξινόμησης της μεταβλητής "Υ.Π.Α" και μετά να γίνει άθροιση και υπολογισμός του μέσου όρου των δαπανών των νοικοκυριών σε κάθε περιφέρεια. Και σε αυτή τη περίπτωση η αύξουσα ταξινόμηση της μεταβλητής "Υ.Π.Α" ήταν απαραίτητη για να διευκολυνθεί το έργο μας στον υπολογισμό της μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών κάθε περιφέρειας. Σε αντίθετη περίπτωση θα υπήρχε αναντιστοιχία μεταξύ των δαπανών και των αντίστοιχων τους περιφερειών. Συγκεκριμένα, η διαδικασία που ακολουθήθηκε μετά την ταξινόμηση είναι: πρόσθεση όλων των δαπανών των

νοικοκυριών μίας περιφέρειας και διαίρεση του αθροίσματος αυτού με τον αριθμό των νοικοκυριών αυτής της περιφέρειας που εμφάνισαν θετική καταγεγραμμένη δαπάνη. Απαιτείται προσοχή σε αυτό το σημείο καθώς ο διαιρέτης στη παραπάνω διαίρεση δεν είναι ο συνολικός αριθμός των νοικοκυριών αυτής της περιφέρειας, αλλά ο συνολικός αριθμός των νοικοκυριών αυτής της περιφέρειας που εμφανίζουν θετική καταγεγραμμένη δαπάνη (εξαιρούνται δηλαδή τα νοικοκυριά που εμφανίζουν μηδενικές τιμές). Άμα δεν λαμβάναμε αυτό υπόψη η πραγματική μέση δαπάνη θα εμφανιζόταν πολύ πιο μικρή από την πραγματική μέση δαπάνη. Για παράδειγμα, τη περίοδο 1998/99 όσον αφορά τις δαπάνες των νοικοκυριών σε εστιατόρια, καφενεία και παρόμοια καταστήματα (σε περίοδο διακοπών) τα νοικοκυριά που ανήκουν στην Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, που έχουν δηλαδή τιμή στη μεταβλητή "Υ.Π.Α." ίσον με 1 (πίνακας 1 παραρτήματος), εμφανίζουν μέση μηνιαία δαπάνη 8548 δραχμές (=25,10€). Σε περίπτωση όμως που στον διαιρέτη κάναμε λανθασμένο υπολογισμό και προσθέταμε και τα νοικοκυριά που εμφανίζουν μηδενικές τιμές, τότε η μέση μηνιαία δαπάνη θα ήταν 2450 δραχμές (=7,19€). Όπως βλέπουμε η πραγματική μέση δαπάνη θα είχε συρρικνωθεί σημαντικά. Ακολουθώντας στη συνέχεια τη σωστή μέθοδο υπολογισμού της μέσης μηνιαίας δαπάνης των νοικοκυριών ανά περιφέρεια βλέπουμε ότι αυτή είναι σε εστιατόρια, καφενεία και παρόμοια καταστήματα (σε περίοδο διακοπών) 7784 δραχμές στην Ήπειρο, 7732δραχμές στη Θεσσαλία, 11875 δραχμές στα Ιόνια νησιά, κλπ. Η ίδια μέθοδος ακολουθείται και σε περίπτωση που θέλουμε να υπολογίσουμε τη μέση μηνιαία δαπάνη ανά περιφέρεια κάποιας άλλης κατηγορίας αγαθών και υπηρεσιών πχ. υπηρεσίες ξενοδοχείων / πανσιόν / ενοικιαζόμενων δωματίων, εκτός διακοπών. κλπ.

3.4.2 Μέση Δαπάνη ανά Αστικότητα

Όπως αναφέραμε και σε προηγούμενη ενότητα η μεταβλητή "Αστικότητα" διαφέρει μεταξύ των ΕΟΠ 1998/99 και της ΕΟΠ 2004/05. Στην ΕΟΠ 1998/99 μας δίνεται με οκτώ τιμές, από 0 έως 7, ενώ στην ΕΟΠ 2004/05 παίρνει μόνο τρεις τιμές, 1 με 3. Συγκεκριμένα, στην ΕΟΠ 1998/99 τα νοικοκυριά που έχουν τιμή από 0 έως 3

ανήκουν στο Π/Σ Αθηνών, με τιμή 4 ανήκουν στο Π.Σ. Θεσσαλονίκης, με τιμή 5 ανήκουν σε αστική περιοχή, με τιμή 6 σε ημιαστική περιοχή και με τιμή 7 σε αγροτική περιοχή. Ενώ, για το 2004/05 με τιμή 1 τα νοικοκυριά ανήκουν σε αστική περιοχή, με τιμή 2 σε ημιαστική περιοχή και με τιμή 3 σε αγροτική περιοχή. Έτσι λοιπόν δημιουργείται πρόβλημα σύγκρισης των δύο μεταβλητών. Για να λυθεί αυτό το πρόβλημα θα πρέπει να μετατρέψουμε τη μεταβλητή του 2004/05 στη μορφή που έχει το 1998/99, δηλαδή με επτά πιθανές τιμές. Αυτή η διαδικασία επιτυγχάνεται κοιτώντας τον οκταψήφιο κωδικό δείγματος(πριν την ανακωδικογράφηση)κάθε νοικοκυριού της έρευνας του 2004/05. Όπως αναφέραμε και σε άλλο σημείο της εργασίας μας, τα δύο πρώτα ψηφία του οκταψήφιου κωδικού εκεί μας δείχνουν τον νομό στον οποίο ανήκει κάθε νοικοκυριό. Έτσι λοιπόν θα συνδυάσουμε τα δύο πρώτα ψηφία του οκταψήφιου κωδικού για να βρούμε που ακριβώς ανήκει κάθε νοικοκυριό. Για παράδειγμα, το πρώτο νοικοκυριό που έχει οκταψήφιο κωδικό δείγματος που ξεκινάει με 00 σημαίνει ότι ανήκει στη περιφέρεια της Πρωτευούσης. Έτσι στην μεταβλητή "Αστικότητα" της ΕΟΠ 2004/2005 θα πάρει την τιμή 3 για να ταιριάζει με τις αντίστοιχες τιμές της μεταβλητής της ΕΟΠ του 1998/99 ώστε να ανήκει στο Π.Σ. Αθηνών. Αντίστοιχη διαδικασία ακολουθείται και για τα νοικοκυριά που ανήκουν στη Θεσσαλονίκη. Όσα νοικοκυριά έχουν ως δύο πρώτα ψηφία στον οκταψήφιο κωδικό τους τον αριθμό 60 ανήκουν στο Π.Σ. Θεσσαλονίκης. Έτσι αφού βρούμε ποια νοικοκυριά ανήκουν στο Π.Σ. Θεσσαλονίκης αυτά θα πάρουν τη τιμή 4 στη μεταβλητή "Αστικότητα" της ΕΟΠ 2004/05. Τις εναπομείναντες τιμές 5,6 και 7 αυτής της μεταβλητής θα τις πάρουν αντίστοιχα τα εναπομείναντα νοικοκυριά που είχαν αστικότητα 1, 2 και 3, στην ΕΟΠ 2004/05, καθώς αυτές οι τιμές αναφέρονται στα νοικοκυριά που ανήκουν σε αστική περιοχή, ημιαστική περιοχή και αγροτική περιοχή αντίστοιχα.

Ο λόγος που μετατρέψαμε τη μεταβλητή "Αστικότητα" της ΕΟΠ 2004/05 στη μορφή της αντίστοιχης αστικότητας της ΕΟΠ 1998/99 και όχι το αντίθετο (δηλαδή της ΕΟΠ 1998/99 στη μορφή της αστικότητας της ΕΟΠ 2004/05), είναι για να διαχωριστούν τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα από τις υπόλοιπες αστικές περιοχές. Αυτό έγινε γιατί τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα απαιτούν ξεχωριστή ανάλυση καθώς αποτελούνται από το μεγαλύτερο αριθμό κατοίκων της Ελλάδος και εμφανίζουν διαφορετικά καταναλωτικά πρότυπα σε σύγκριση με τις άλλες περιοχές.

Η διαδικασία υπολογισμού της μέσης δαπάνης ανά αστικότητα ακολουθεί ακριβώς την ίδια διαδικασία με τον υπολογισμό της μέσης δαπάνης ανά περιφέρεια που περιγράφηκε πιο πάνω. Έτσι, για παράδειγμα το 2004/05 οι δαπάνες σε σουβλάκια, σάντουιτς, τοστ, κλπ. (εκτός περιόδου διακοπών) των νοικοκυριών που ανήκουν στο Π.Σ. Αθηνών είναι 20,44€ μηνιαίως, των νοικοκυριών που ανήκουν στο Π.Σ. Θεσσαλονίκης είναι 27,56€ μηνιαίως, αυτών που ανήκουν σε αστικές περιοχές 23,99€ μηνιαίως, των ημιαστικών περιοχών 25,14€ μηνιαίως και των νοικοκυριών που ανήκουν σε αγροτικές περιοχές είναι 24,82€ μηνιαίως.

3.5 Υπολογισμός - Επεξεργασία Εισοδημάτων

Στον υπολογισμό των εισοδημάτων κάθε νοικοκυριού συναντήσαμε δύο προβλήματα. Πρώτον, οι περίοδοι αναφοράς διέφεραν από νοικοκυριό σε νοικοκυριό και δεύτερον, κάθε νοικοκυριό μπορεί να είχε εισοδήματα από διαφορετικές πηγές εισοδημάτων (πχ. εισόδημα από ενοίκιο και από κύρια σύνταξη ταυτόχρονα). Αυτά τα δύο στοιχεία έκαναν τους υπολογισμούς μας πιο δύσκολους. Αρχικά, έπρεπε όλα τα εισοδήματα να γίνουν αναγωγή σε μία κοινή περίοδο αναφοράς διαιρώντας τα με τον κατάλληλο αριθμό, και στη συνέχεια έπρεπε να ταξινομηθούν όλα τα νοικοκυριά βάση τον αριθμό τους στο δείγμα και να προστεθούν αθροιστικά όλες οι διαφορετικές πηγές τους για να βρεθεί το συνολικό εισόδημα κάθε νοικοκυριού. Πιο αναλυτικά, στην ΕΟΠ του 1998/99 τα εισοδήματα κάθε νοικοκυριού είναι εκφρασμένα σε έξι διαφορετικές περιόδους αναφοράς: Τον μήνα, το δίμηνο, το τρίμηνο, το τετράμηνο, το εξάμηνο και το έτος. Έπρεπε όλα να διαιρεθούν με τον κατάλληλο αριθμό για να εκφραστούν σε μία κοινή περίοδο αναφοράς. Έτσι, για να μην χαθούν τιμές λόγω μηδενικών εισοδημάτων και εδώ έγινε αναγωγή από τις μεγαλύτερες περιόδους αναφοράς στις μικρότερες. Δηλαδή όλες οι περίοδοι αναφοράς μετασχηματίστηκαν κατάλληλα για να εκφράζονται στο μήνα. Αυτό έγινε εφικτό με τη διαίρεση του κατάλληλου αριθμού ανά περίπτωση. Για παράδειγμα, το δίμηνο διά δύο (/2), το τρίμηνο δια τρία (/3), το έτος δια δώδεκα (/12), κλπ. Στη συνέχεια ταξινομήθηκαν όλα τα νοικοκυριά βάση του αριθμού τους στο δείγμα για να φαίνονται στη σειρά όλα

τα εισοδήματα που έχει το καθένα καθώς και οι αντίστοιχες πηγές των εισοδημάτων τους. Προσθέτοντας όλα τα εισοδήματα κάθε νοικοκυριού, πήραμε το συνολικό μηνιαίο εισόδημα κάθε νοικοκυριού. Για παράδειγμα, το νοικοκυριό με αριθμό 1 έχει εισοδήματα από πηγές με αριθμό 9001, 9004 και 9035 (πίνακας 3 παραρτήματος). Προσθέτοντας όλα τα εισοδήματα αυτά των διαφορετικών πηγών παίρνουμε το συνολικό μηνιαίο εισόδημα του.

Ωστόσο τα πράγματα δεν είναι τα ίδια και στην ΕΟΠ 2004/05. Εδώ εκτός από τη περίοδο αναφοράς συναντάμε και τον αριθμό των μηνών που εισέπρατταν τα νοικοκυριά τα αντίστοιχα εισοδήματα. Ως περίοδο αναφοράς παρατηρούμε επίσης μόνο τον μήνα και το έτος. Η διαδικασία εδώ που ακολουθήθηκε ήταν αρχικά η κατάλληλη αναγωγή όλων των εισοδημάτων στο χρόνο και μετά στον μήνα. Σε διαφορετική περίπτωση τα αποτελέσματα δεν θα ήταν ορθά. Δηλαδή, για να εξαχθεί το μηνιαίο εισόδημα πολλαπλασιάστηκε ο αριθμός των μηνών με το ποσό του εισοδήματος (στη περίπτωση που αναφέρεται στο μήνα) και το γινόμενο μας έδωσε το ετήσιο εισόδημα. Στη συνέχεια διαιρέθηκε με το 12 για να προκύψει το μηνιαίο εισόδημα. Σε αντίθετη περίπτωση, τα εισοδήματα που αναφέρονται στο έτος, άμα δεν υπάρχει αριθμός μηνών, τότε αρκεί να διαιρεθούν με το 12 για να μας δώσουν τη λύση που επιθυμούμε. Ωστόσο, άμα υπάρχει αριθμός μηνών, τότε πρέπει να δούμε τους κωδικούς και να πράξουμε αναλόγως.

3.5.1 Μέσο μηνιαίο Εισόδημα ανά Περιφέρεια και ανά Αστικότητα

Ο υπολογισμός του μέσου μηνιαίου εισοδήματος είναι πολύ σημαντική υπόθεση καθώς θα διαδραματίσει σπουδαίο ρόλο στην ανάλυση μας. Μας παρέχει σημαντική πληροφόρηση για τις εισοδηματικές διαφορές που υπάρχουν στα νοικοκυριά της χώρας και είναι απαραίτητο στοιχείο για συγκρίσεις μεταξύ των δύο χρονολογικών περιόδων. Όπως έχουμε πει, η ανάλυση μας βασίζεται στο να δείξει τι διαφορές υπάρχουν πριν και μετά το ευρώ στην αγοραστική δύναμη των καταναλωτών στην Ελλάδα. Έτσι, η σύγκριση των εισοδημάτων των νοικοκυριών το 1998/99 με το 2004/05 αποτελεί το πρώτο μεγάλο βήμα στην επίτευξη αυτού του σκοπού. Επίσης

υπολογίζοντας το μηνιαίο εισόδημα ανά περιφέρεια και ανά αστικότητα μπορούμε να βρούμε επακριβώς τι διαφορές υπάρχουν στο επίπεδο των εισοδημάτων των νοικοκυριών από περιφέρεια σε περιφέρεια και από περιοχή σε περιοχή. Σε συνδυασμό με τις μηνιαίες δαπάνες που υπολογίσαμε πιο πάνω μπορούμε να δούμε ποιον ρόλο παίζουν τα εισοδήματα αυτά στις δαπάνες των νοικοκυριών.

Η διαδικασία που ακολουθείται για τον υπολογισμό του μέσου μηνιαίου εισοδήματος ανά περιφέρεια και ανά αστικότητα είναι η ίδια που ακολουθήθηκε για τον υπολογισμό της μέσης μηνιαίας δαπάνης ανά περιφέρεια και ανά αστικότητα. Δηλαδή, πρώτα ταξινομήθηκαν όλα τα νοικοκυριά βάση της αύξουσας ταξινόμησης των μεταβλητών "Υ.Π.Α" και "Αστικότητα" ανά περίπτωση και μετά έγινε άθροιση και υπολογισμός του μέσου όρου των εισοδημάτων των νοικοκυριών αντίστοιχα. Για παράδειγμα, τη χρονική περίοδο 2004/05 το μέσο μηνιαίο εισόδημα για την Ανατολική Μακεδονία & τη Θράκη ήταν 1221,98€, για τη Θεσσαλονίκη και τη Κεντρική Μακεδονία 1427,80€, για την Ήπειρο 1218,50€, κλπ.

Επίσης και εδώ απαιτείται προσοχή, όπως και στις μέσες μηνιαίες δαπάνες, στο να παραληφθούν από τους υπολογισμούς μας από τους διαιρέτες τα νοικοκυριά με μηδενικά εισοδήματα, γιατί θα προκύψουν λάθος αποτελέσματα. Για την ΕΟΠ του 2004/05 δεν υπάρχει νοικοκυριό με τέτοιο πρόβλημα, αλλά για την ΕΟΠ του 1998/99 υπάρχουν δεκατρία νοικοκυριά που εμφανίζουν μηδενικά εισοδήματα (νοικοκυριά με αριθμό στο δείγμα: 42, 125, 659, 1090, 1654, 3753, κλπ.), τα οποία θα πρέπει να τα επεξεργαστούμε κατάλληλα για τους υπολογισμούς του μέσου μηνιαίου εισοδήματος ανά περιφέρεια και ανά αστικότητα. Ωστόσο πως είναι δυνατόν να υπάρχουν νοικοκυριά με μηδενικά εισοδήματα, χωρίς να εισπράττουν δηλαδή κάποιο εισόδημα από κάποια πηγή; Πιθανόν τα νοικοκυριά αυτά να θέλουν να αποκρύψουν τα πραγματικά τους εισοδήματα και γι' αυτό το λόγο να δήλωσαν μηδενικές τιμές. Έτσι λοιπόν η έρευνα μας σέβεται τα στοιχεία που καταγράφηκαν στην ΕΟΠ του 1998/99 και θα θεωρήσει ότι τα νοικοκυριά αυτά εμφανίζουν μηδενικά εισοδήματα σύμφωνα με τις επίσημες καταγραφές.

3.5.2 Μέσο μηνιαίο Εισόδημα ανά Δαπάνες

Στις προηγούμενες ενότητες μιλήσαμε για το πώς μπορούν να υπολογιστούν το μέσο μηνιαίο εισόδημα και η μέση μηνιαία δαπάνη βάση της περιφέρειας και της αστικότητας των νοικοκυριών. Όμως δεν δείξαμε καμία σχέση μεταξύ του εισοδήματος και των δαπανών τους. Ασφαλώς και υπάρχουν τρόποι ώστε να εκφράσουμε τη μία μεταβλητή βάσει της άλλης. Για παράδειγμα, μπορούμε να βρούμε το μέσο μηνιαίο εισόδημα των νοικοκυριών που δαπανούν σε μία συγκεκριμένη κατηγορία αγαθών και υπηρεσιών. Πχ. το μέσο εισόδημα όλων των νοικοκυριών που δαπανούν σε παγωτά και γλυκά. Αυτή η σχέση ίσως μας εξασφάλιζε και πληροφορία για το αν τα νοικοκυριά που προτιμούν να κάνουν ταξίδια και διακοπές με διανομή σε ξενοδοχεία & μπαγκαλούς είναι αυτά που έχουν υψηλό εισόδημα.

Επίσης την ανάλυση αυτή θα μπορούσαμε να τη προχωρήσουμε ακόμα ένα βήμα παραπέρα. Δηλαδή, όχι μόνο να βρούμε το μέσο εισόδημα των νοικοκυριών που δαπανούν σε ξενοδοχεία & μπαγκαλούς, αλλά να βρούμε το μέσο εισόδημα των νοικοκυριών που δαπανούν σε ξενοδοχεία & μπαγκαλούς και ανήκουν ταυτόχρονα στο Π.Σ. Θεσσαλονίκης. Όπως καταλαβαίνουμε, στη τελευταία περίπτωση συμμετέχουν τρεις μεταβλητές: Τα εισοδήματα των νοικοκυριών, οι δαπάνες τους και η μεταβλητή "Υ.Π.Α". Η μέθοδος που ακολουθείται είναι να βρεθεί αρχικά ποια νοικοκυριά δαπανούν σε ξενοδοχεία & μπαγκαλούς και ανήκουν ταυτόχρονα στο Π.Σ. Θεσσαλονίκης και μετά να προστεθούν όλα τα εισοδήματα αυτών και να διαιρεθούν με τον αριθμό των νοικοκυριών που εμφανίζουν θετικό καταγεγραμμένο εισόδημα σε αυτά. Δηλαδή, η διαδικασία της διαίρεσης δεν διαφέρει από όταν υπολογίζαμε σε προηγούμενες ενότητες τη μέση μηνιαία δαπάνη & εισόδημα ανά περιφέρεια και αστικότητα. Οι δυνατότητες που έχουμε για τον συνδυασμό των διάφορων κατηγοριών αγαθών & υπηρεσιών με τις περιφέρειες και τις αστικότητες για να υπολογιστεί το μέσο μηνιαίο εισόδημα ανά περίπτωση είναι πολλές. Τέτοιοι μετασχηματισμοί θα μας βοηθήσουν αρκετά στην ανάλυση μας αργότερα.

3.5.3 Εισόδημα και Φτώχά - Μέσου Εισοδήματος - Πλούσια νοικοκυριά

Γνωρίζοντας το εισόδημα κάθε νοικοκυριού μπορούμε να δημιουργήσουμε μία νέα μεταβλητή η οποία θα κατατάξει τα νοικοκυριά των ερευνών μας σε φτωχά, μέσου εισοδήματος και σε πλούσια. Για να γίνει αυτό, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να ταξινομηθούν όλα τα νοικοκυριά βάση του εισοδήματος τους με αύξουσα μορφή και να βρεθεί η διάμεσος των τιμών τους. Στην ΕΟΠ του 1998/99 επειδή τα νοικοκυριά είναι 6258 σε αριθμό, η διάμεσος τους θα οριστεί ως το άθροισμα των εισοδημάτων των δύο μεσαίων δια δύο παρατηρήσεων. Έτσι, η διάμεσος για την ΕΟΠ του 1998/99 είναι η τιμή: $(357.583 + 357.675)/2 = 715.258/2 = 357.629$ δραχμές (=1050€). Ενώ, για την ΕΟΠ 2004 είναι η μεσαία παρατήρηση: 1281€. Η "γραμμή της φτώχειας" ορίζεται στο 60% της διαμέσου και η "γραμμή των πλουσίων" στο 140% της διαμέσου. Δηλαδή, όσα νοικοκυριά έχουν μηνιαίο εισόδημα έως το 60% της διαμέσου, ορίζονται ως φτωχά ενώ όσα έχουν εισόδημα από 140% και άνω της διαμέσου, ορίζονται ως πλούσια. Τα ενδιάμεσα νοικοκυριά χαρακτηρίζονται ως μέσου εισοδήματος. Οι αντίστοιχες τιμές της διαμέσου για την ΕΟΠ 1998/99 είναι 214.577 δραχμές (=630€) ,για τη "γραμμή φτώχειας" και 500.681 δραχμές (=1469€) για τη "γραμμή πλουσίων". Δηλαδή, όλα τα νοικοκυριά της ΕΟΠ του 1998/99 που είχαν μηνιαίο εισόδημα κάτω από 214,577 δραχμές θεωρούνται φτωχά, ενώ όσα είχαν άνω των 500.681 δραχμών θεωρούνται πλούσια. Η ίδια μέθοδος ακολουθείται και για την ΕΟΠ του 2004/05 με αντίστοιχες τιμές στη "γραμμή φτώχειας" και στη "γραμμή πλουσίων".

Εφόσον έχουν βρεθεί όλα τα νοικοκυριά που είναι φτωχά, μέσου εισοδήματος και πλούσια μεταξύ των δύο ΕΟΠ, μπορούμε να προχωρήσουμε την ανάλυση μας και να συγκρίνουμε τα μέσα εισοδήματα αυτών μεταξύ τους. Έτσι, θα δούμε τι μέσο μηνιαίο ποσό εισοδημάτων έχουν τα φτωχά, μέσου εισοδήματος και πλούσια νοικοκυριά και να αναπτύξουμε τα συμπεράσματα μας. Αξίζει να τονιστεί ότι σε περίπτωση που επιχειρείται σύγκριση μεταξύ των δύο ΕΟΠ πρέπει τα εισοδήματα να εκφραστούν σε κοινό νόμισμα, δηλαδή στο ευρώ.

4. Οικονομική Ανάλυση Δεδομένων

4.1 Δαπάνες για αγαθά & υπηρεσίες σε Ξενοδοχεία, Καφενεία και Εστιατόρια

4.1.1 Δαπάνες εκτός Διακοπών

Από τη στιγμή που μετατρέψαμε τις κατηγορίες των αγαθών & υπηρεσιών μας στο κεφάλαιο 3.1 "Ενοποίηση γενικής κατηγορίας: Ξενοδοχεία, Καφενεία και Εστιατόρια" για να είναι συγκρίσιμες μεταξύ τους, δημιουργήθηκαν τρεις μεγάλες υποκατηγορίες αγαθών & υπηρεσιών. Αρχικά, θα μιλήσουμε για όλα τα αγαθά & τις υπηρεσίες που ανήκουν στη κατηγορία 11.1.1 "Εκτός Διακοπών". Στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 5), βλέπουμε τη μέση δαπάνη των νοικοκυριών του 1998/99 σε αγαθά & υπηρεσίες που αφορούν εστιατόρια, καφενεία και παρόμοια καταστήματα ανά περιφέρεια. Από τον πίνακα διακρίνουμε ότι τα νοικοκυριά της Ανατολικής Μακεδονίας & της Θράκης προτιμούσαν να ξοδεύουν τα περισσότερα χρήματα τους σε εστιατόρια, ταβέρνες, ουζερί, κλπ. και σε νυχτερινά κέντρα διασκέδασης & μπαρ. Ίδιες προτιμήσεις είχαν και τα νοικοκυριά της Πελοποννήσου και του Νοτίου Αιγαίου. Επίσης αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ως πρώτη προτίμηση για έξοδα των περισσότερων νοικοκυριών, με δαπάνες της τάξης 73-141€/μήνα και με διαφορά 50€ και άνω μηνιαίως από τα υπόλοιπα αγαθά & υπηρεσίες, ήταν τα εστιατόρια, οι ταβέρνες, οι πιτσαρίες και τα ουζερί. Αυτό δείχνει ότι τα νοικοκυριά της Ελλάδος προτιμούσαν στις εξόδους τους τις περισσότερες φορές να επιλέγουν χώρους με οικογενειακό, παραδοσιακό κλίμα και με άφθονο φαγητό. Τα νοικοκυριά αυτά ανήκαν στις περιφέρειες της Κεντρικής & Δυτικής Μακεδονίας, στην Ήπειρο, στη Θεσσαλία, στα νησιά του Ιονίου, στο Βόρειο Αιγαίο, στην Αττική, στη Κρήτη στη Δυτική Ελλάδα και στη Στερεά Ελλάδα.

Πίνακας 5: Μέση Δαπάνη ανά Υ.Π.Α. εκτός διακοπών (1998-99)

1998-99							
Δαπάνες ανά Υ.Π.Α. (Μηνιαίες)	Μέση Δαπάνη σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, ουζερί, κλπ. (€)	Μέση Δαπάνη σε καφεενία, καφετέριες, Μόνο καφέδες και αναψυκτικά (€)	Έξοδα σε καφεενία, καφετέριες και ζαχαροπλαστική. Μόνο γλυκά και παγωτά (€)	Μέση Δαπάνη σε σουβλάκια, σάντουιτς, τοστ, κλπ. (€)	Μέση Δαπάνη σε φαγητά σε πακέτα (€)	Μέση Δαπάνη σε καμπαρέ και λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (€)	Μέση Συνολική Δαπάνη (εκτός διακοπών) (€)
Αν. Μακεδονία & Θράκη	95,29	31,12	16,31	14,84	31,30	69,67	42,42
Κεντρική Μακεδονία	85,46	30,11	14,73	15,71	28,59	42,74	40,79
Δυτική Μακεδονία	73,29	26,41	12,02	15,04	19,55	15,04	33,41
Ήπειρος	92,13	37,97	11,68	12,26	30,03	39,62	45,09
Θεσσαλία	89,83	24,30	10,02	11,06	21,87	38,87	36,49
Νησιά Ιονίου	108,99	33,00	17,45	11,73	31,68	32,28	45,91
Δυτική Ελλάδα	80,62	50,70	12,14	15,25	25,70	40,08	44,09
Στερεά Ελλάδα	98,61	43,92	22,08	19,35	20,22	36,34	46,82
Αττική	123,74	34,34	18,89	23,46	41,54	38,55	54,83
Πελοπόννησος	122,92	33,30	16,89	18,42	35,49	70,01	50,33
Βόρειο Αιγαίο	83,46	27,20	11,56	17,33	49,21	5,87	36,70
Νότιο Αιγαίο	109,99	43,01	16,57	23,90	30,23	82,17	52,75
Κρήτη	140,74	36,05	11,33	17,29	22,98	26,41	49,48

Ακόμη, παρατηρούμε ότι τις περισσότερες δαπάνες γενικά για έξοδα εκτός διακοπών σε εστιατόρια, καφεενία και παρόμοια καταστήματα τις παρουσιάζουν τα νοικοκυριά της Αττικής (54,83€/μήνα). Ενώ ακολουθούν τα νοικοκυριά του Νοτίου Αιγαίου (52,75€/μήνα) και της Πελοποννήσου (50,33€/μήνα).

Προχωρώντας στις δαπάνες των νοικοκυριών το 2004/05 παρατηρούμε ορισμένες αλλαγές. Στον πίνακα 6 βλέπουμε ότι οι δαπάνες για νυχτερινά κέντρα και μπαρ μειώθηκαν αισθητά για όλα τα νοικοκυριά όλων των περιφερειών. Οι δαπάνες για εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, ουζερί, κλπ. για άλλη μία φορά, ίσως και σε μεγαλύτερο βαθμό, αποτελούν την 1η προτίμηση για τα νοικοκυριά όλων των περιφερειών. Επίσης, διακρίνεται εύκολα ότι όλες οι δαπάνες σε κάθε κατηγορία αγαθών & υπηρεσιών είναι μεγαλύτερες (με εξαίρεση τα νυχτερινά κέντρα & μπαρ). Παρατηρείται επίσης ότι η Αττική δεν είναι πια η πρώτη περιφέρεια με τις μεγαλύτερες μέσες δαπάνες συνολικά σε εστιατόρια, καφεενία και παρόμοια καταστήματα, αλλά η Πελοπόννησος και το Νότιο Αιγαίο την έχουν ξεπεράσει με 132€/μήνα και 131,75€/μήνα αντίστοιχα. Συγκεκριμένα, η Αττική έχει πέσει στην 6η θέση με την Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, την Ήπειρο και τη Δυτική Ελλάδα να είναι επίσης σε καλύτερη θέση.

Πίνακας 6: Μέση Δαπάνη ανά Υ.Π.Α. εκτός διακοπών (2004-05)

2004-05							
Δαπάνες ανά Υ.Π.Α (Μηνιαίες)	Μέση Δαπάνη σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, ουζερί, κλπ. (€)	Μέση Δαπάνη σε καφεενεία, καφετέριες, Μόνο καφέδες και αναψυκτικά (€)	Έξοδα σε καφεενεία, καφετέριες και ζαχαροπλαστεία. Μόνο γλυκά και παγωτά (€)	Μέση Δαπάνη σε σουβλάκια, σάντουιτς, τοστ, κλπ. (€)	Μέση Δαπάνη σε φαγητά σε πακέτα (€)	Μέση Δαπάνη σε καμπαρέ και λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (€)	Μέση Συνολική Δαπάνη (εκτός διακοπών) (€)
Αν. Μακεδονία & Θράκη	236,86	125,57	28,20	59,55	64,61	7,84	122,69
Κεντρική Μακεδονία	269,00	97,18	40,21	60,75	105,39	17,25	120,56
Δυτική Μακεδονία	189,32	102,06	28,74	36,94	83,76	16,06	98,20
Ήπειρος	259,81	102,22	56,13	47,54	107,53	5,08	124,05
Θεσσαλία	268,86	88,02	37,06	41,83	96,74	9,11	119,90
Νησιά Ιονίου	200,33	96,05	86,13	48,69	75,62	8,80	100,31
Δυτική Ελλάδα	253,87	107,78	34,52	50,75	76,69	5,74	123,45
Στερεά Ελλάδα	199,32	66,68	45,46	44,60	91,07	3,06	100,90
Αττική	302,36	95,09	43,71	45,02	115,97	13,12	121,54
Πελοπόννησος	263,82	113,98	65,30	45,55	61,52	7,93	132,32
Βόρειο Αιγαίο	207,18	104,31	38,89	40,63	85,42	1,28	108,38
Νότιο Αιγαίο	263,46	109,73	86,37	63,21	81,42	6,49	131,75
Κρήτη	296,14	105,26	41,29	49,35	81,34	4,88	117,76

Όλα αυτά φαίνονται καλύτερα στον πίνακα 7 όπου βλέπουμε τις ποσοστιαίες μεταβολές κάθε κατηγορίας αγαθών & υπηρεσιών μεταξύ των δύο χρονικών περιόδων. Παρατηρείται δραματική αύξηση των δαπανών σε κάθε κατηγορία. Οι αυξήσεις κυμαίνονται από 52% έως και 421% στις κατηγορίες. Η μεγαλύτερη αύξηση παρουσιάστηκε στα έξοδα των νοικοκυριών του Νοτίου Αιγαίου σε γλυκά και παγωτά, όπως και της Ηπείρου και των νησιών του Ιονίου στα ίδια αγαθά με 381% και 394% αντίστοιχα. Άλλες μεγάλες αυξήσεις παρατηρούνται στα νοικοκυριά της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης όπου τριπλασίασαν τις δαπάνες τους στους καφέδες & στα αναψυκτικά (304%) και στα σουβλάκια, σάντουιτς, τοστ, κλπ. (301%). Επίσης, τα νοικοκυριά της Δυτικής Μακεδονίας, της Θεσσαλίας και της Στερεάς Ελλάδας ανέβασαν υπερβολικά το ποσοστό των εξόδων τους σε φαγητά σε πακέτα με 328%, 342% και 351% αύξηση αντίστοιχα. Αντιλαμβανόμαστε ακόμη την προηγούμενη μας παρατήρηση ότι οι δαπάνες σε νυχτερινά κέντρα διασκέδασης και μπαρ με μουσική έχουν μειωθεί αισθητά για όλες τις περιφέρειες και να πέφτουν μέχρι και 92% πιο χαμηλά. Οι συνολικές μέσες μεταβολές των δαπανών ανά περιφέρεια ωστόσο δεν επηρεάστηκαν από αυτή τη πτώση και έμειναν σε αρκετά

υψηλά επίπεδα για όλες τις περιφέρειες ανάμεσα από 116% και φτάνοντας μέχρι και 229% ανά περιφέρεια. Οι λόγοι που οδήγησαν τα νοικοκυριά σε μεγαλύτερες δαπάνες το 2004/05 απ' ότι το 1998/99 είναι πιθανόν εξαιτίας του μεγαλύτερου επιπέδου τιμών των αγαθών που επικρατούσε. Τα νοικοκυριά για να καταναλώσουν την ίδια ποσότητα αγαθών & υπηρεσιών με παλιότερα έπρεπε να πληρώσουν μεγαλύτερο αντίτιμο με αποτέλεσμα να σημειώνουν μεγαλύτερες δαπάνες. Αυτή η διαπίστωση δείχνει ότι τα νοικοκυριά της Ελλάδας δεν πτοήθηκαν από τις αυξήσεις των τιμών διαχρονικά και συνέχισαν να καταναλώνουν σε εστιατόρια, καφεενεία και παρόμοια καταστήματα με τον ίδιο μεγάλο ρυθμό. Οι αυξήσεις στα εισοδήματα τους διαχρονικά, όπως θα δούμε στη συνέχεια, δεν επαρκούν για να δικαιολογηθούν οι αυξημένες αυτές δαπάνες τους, επειδή το ποσοστό αύξησης τους ήταν αρκετά μικρό. Αυτό το φαινόμενο συντελεί ακόμα περισσότερο στο ότι κύριος υπεύθυνος για την αύξηση των εξόδων των νοικοκυριών ήταν οι αυξημένες τιμές και όχι οι αυξήσεις στα εισοδήματα τους.

Πίνακας 7: Ποσοστιαίες Μεταβολές Δαπανών ανά Υ.Π.Α (εκτός διακοπών)

Ποσοστιαίες Μεταβολές μεταξύ 98/99 και 04/05							
Δαπάνες ανά Υ.Π.Α	Μέση Δαπάνη σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, ουζερί, κλπ.	Μέση Δαπάνη σε καφεενεία, καφετέριες, Μόνο καφέδες και αναψυκτικά	Έξοδα σε καφεενεία, καφετέριες και ζαχαροπλαστική. Μόνο γλυκά και παγωτά	Μέση Δαπάνη σε σουβλάκια, σάντουιτς, τост, κλπ.	Μέση Δαπάνη σε φαγητά σε πακέτα	Μέση Δαπάνη σε καμπαρέ και λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική	Μέση Συνολική Δαπάνη (εκτός διακοπών)
Αν. Μακεδονία & Θράκη	148,56%	303,50%	72,89%	301,38%	106,43%	-88,75%	189,20%
Κεντρική Μακεδονία	214,76%	222,75%	172,95%	286,70%	268,67%	-59,63%	195,58%
Δυτική Μακεδονία	158,31%	286,49%	139,06%	145,67%	328,40%	6,78%	193,95%
Ήπειρος	182,01%	169,21%	380,77%	287,66%	258,10%	-87,18%	175,08%
Θεσσαλία	199,31%	262,23%	269,80%	278,39%	342,34%	-76,57%	228,61%
Νησιά Ιονίου	83,81%	191,07%	393,53%	315,06%	138,70%	-72,73%	118,50%
Δυτική Ελλάδα	214,90%	112,59%	184,35%	232,69%	198,43%	-85,67%	180,02%
Στερεά Ελλάδα	102,13%	51,83%	105,89%	130,47%	350,50%	-91,59%	115,53%
Αττική	144,36%	176,92%	131,40%	91,93%	179,20%	-65,97%	121,66%
Πελοπόννησος	114,63%	242,25%	286,65%	147,29%	73,36%	-88,67%	162,89%
Βόρειο Αιγαίο	148,23%	283,42%	236,58%	134,42%	73,58%	-78,25%	195,29%
Νότιο Αιγαίο	139,54%	155,11%	421,34%	164,52%	169,30%	-92,10%	149,79%
Κρήτη	110,41%	191,94%	264,44%	185,45%	254,01%	-81,53%	137,99%

Στη συνέχεια θα μελετήσαμε όλες αυτές τις δαπάνες (εκτός διακοπών) ταξινομημένες ανά αστικότητα των νοικοκυριών. Δηλαδή, ανάλογα με τις περιοχές στις οποίες ανήκουν τα νοικοκυριά: στο Π.Σ. Αθηνών, στο Π.Σ. Θεσσαλονίκης, σε αστικές περιοχές, σε ημιαστικές και σε αγροτικές περιοχές. Αυτή τη πληροφόρηση μας την παρέχει ο επόμενος πίνακας (πίνακας 8) που αναφέρεται στις μέσες μηνιαίες δαπάνες ανά αστικότητα στη περίοδο 1998/99. Παρατηρούμε και εδώ, όπως και στον αντίστοιχο πίνακα περιφερειών προηγούμενως, ότι τα νοικοκυριά ξοδεύουν και στις τέσσερις αστικότητες τα περισσότερα χρήματα σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, ουζερί, κλπ. Επίσης, τα λιγότερα έξοδα σε κάθε αστικότητα παρατηρούνται σε γλυκά και σε παγωτά, με εξαίρεση το Π.Σ. Θεσσαλονίκης όπου τα λιγότερα έξοδα των νοικοκυριών της είναι σε σουβλάκια, σάντουιτς, τοστ, κλπ. (16,3€/μήνα). Ακόμη, η αστικότητα που παρουσιάζει τις μεγαλύτερες δαπάνες κατά μέσο όρο είναι το Π.Σ. Αθηνών (55,42€/μήνα).

Πίνακας 8: Μέση Δαπάνη ανά Αστικότητα εκτός διακοπών 1998-99

1998-99							
Δαπάνες ανά Αστικότητα (Μηνιαίες)	Μέση Δαπάνη σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, ουζερί, κλπ. (€)	Μέση Δαπάνη σε καφεενία, καφετέριες, Μόνο καφέδες και αναψυκτικά (€)	Έξοδα σε καφεενία, καφετέριες και ζαχαροπλαστική. Μόνο γλυκά και παγωτά (€)	Μέση Δαπάνη σε σουβλάκια, σάντουιτς, τοστ, κλπ. (€)	Μέση Δαπάνη σε φαγητά σε πακέτα (€)	Μέση Δαπάνη σε καμπαρέ και λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (€)	Μέση Συνολική Δαπάνη (εκτός διακοπών) (€)
Π.Σ. Αθηνών	125,78	34,23	19,46	22,86	42,49	38,65	55,42
Π.Σ. Θεσσαλονίκης	96,57	26,80	19,39	16,34	30,29	42,88	43,89
Αστικές	92,29	34,81	12,11	17,72	30,34	48,80	43,85
Ημιαστικές	88,62	36,40	17,84	18,88	26,74	35,47	42,26
Αγροτικές	106,09	34,44	12,73	16,24	21,56	46,47	44,33

Συνεχίζοντας την ανάλυση μας στα αντίστοιχα αποτελέσματα του 2004/05 παρατηρούνται οι ίδιες σχεδόν κατανομές, δηλαδή οι δαπάνες σε εστιατόρια, ταβέρνες, κλπ. συνεχίζουν να είναι οι πρώτες επιλογές σε όλες τις αστικότητες, με μεγαλύτερη μέση δαπάνη των ημιαστικών περιοχών (282,4€/μήνα). Επίσης όλες οι δαπάνες είναι αυξημένες σε κάθε κατηγορία αγαθών & υπηρεσιών, εκτός από τις δαπάνες σε καμπαρέ, νυχτερινά κέντρα διασκέδασης & μπαρ με μουσική. Συγκεκριμένα, σε αυτή τη κατηγορία παρατηρούνται οι λιγότερες δαπάνες με χαμηλότερη μέση τιμή των αστικών περιοχών με 9,6€/μήνα. Τη μεγαλύτερη μέση δαπάνη σε όλες αυτές τις κατηγορίες τις παρουσιάζουν οι ημιαστικές περιοχές (124,5€/μήνα) και οι αγροτικές περιοχές (124,3€/μήνα) με λιγότερη μέση δαπάνη να παρουσιάζει σε αυτές το Π.Σ. Θεσσαλονίκης (114,1€/μήνα).

Πίνακας 9: Μέση Δαπάνη ανά Αστικότητα εκτός διακοπών 2004-05

2004-05							
Δαπάνες ανά Αστικότητα (Μηνιαίες)	Μέση Δαπάνη σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, ουζερί, κλπ. (€)	Μέση Δαπάνη σε καφεενία, καφετέριες, Μόνο καφέδες και αναψυκτικά (€)	Έξοδα σε καφεενία, καφετέριες και ζαχαροπλαστική. Μόνο γλυκά και παγωτά (€)	Μέση Δαπάνη σε σουβλάκια, σάντουιτς, τост, κλπ. (€)	Μέση Δαπάνη σε φαγητά σε πακέτα (€)	Μέση Δαπάνη σε καμπαρέ και λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (€)	Μέση Συνολική Δαπάνη (εκτός διακοπών) (€)
Π.Σ. Αθηνών	279,98	99,15	45,94	48,10	106,30	11,83	120,22
Π.Σ. Θεσσαλονίκης	250,05	94,33	42,68	56,40	111,77	21,16	114,05
Αστικές	260,88	99,60	40,92	48,13	100,65	9,55	116,66
Ημιαστικές	282,44	95,97	51,07	44,72	112,69	15,53	124,53
Αγροτικές	278,32	103,64	43,46	50,86	97,22	11,12	124,25

Πίνακας 10: Ποσοστιαία μεταβολή Δαπανών ανά Αστικότητα εκτός διακοπών

Ποσοστιαίες Μεταβολές μεταξύ 98/99 και 04/05							
Δαπάνες ανά Αστικότητα	Μέση Δαπάνη σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, ουζερί, κλπ.	Μέση Δαπάνη σε καφεενία, καφετέριες, Μόνο καφέδες και αναψυκτικά	Έξοδα σε καφεενία, καφετέριες και ζαχαροπλαστική. Μόνο γλυκά και παγωτά	Μέση Δαπάνη σε σουβλάκια, σάντουιτς, τост, κλπ.	Μέση Δαπάνη σε φαγητά σε πακέτα	Μέση Δαπάνη σε καμπαρέ και λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική	Μέση Συνολική Δαπάνη (εκτός διακοπών)
Π.Σ. Αθηνών	122,6%	189,6%	136,0%	110,4%	150,2%	-69,4%	116,9%
Π.Σ. Θεσσαλονίκης	158,9%	251,9%	120,2%	245,1%	269,0%	-50,6%	159,9%
Αστικές	182,7%	186,1%	237,9%	171,7%	231,7%	-80,4%	166,1%
Ημιαστικές	218,7%	163,7%	186,2%	136,9%	321,5%	-56,2%	194,7%
Αγροτικές	162,3%	200,9%	241,4%	213,2%	350,9%	-76,1%	180,3%

Οι μεταβολές μεταξύ των δύο χρονολογικών περιόδων φαίνονται καλύτερα στον παραπάνω πίνακα (πίνακα 10) που μας δείχνει τις ποσοστιαίες μεταβολές των μέσων δαπανών των νοικοκυριών ανά αστικότητα. Βλέπουμε ότι τα αποτελέσματα συμφωνούν με τα αποτελέσματα των πινάκων περιφερειών στην αρχή αυτής της ενότητας και φαίνεται και εδώ ότι οι δαπάνες σε καμπαρέ, λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης και μπαρ με μουσική μειώθηκαν αισθητά σε όλες τις αστικότητες με πτώση από 50,6% στο Π.Σ. Θεσσαλονίκης μέχρι πτώση 80,4% σε αστικές περιοχές. Επίσης φαίνεται και δραματική αύξηση σε έξοδα για φαγητά σε πακέτα με τις αγροτικές περιοχές να σημειώνουν να ξεχωρίζουν και να σημειώνουν αύξηση μέχρι και 351%. Τέλος, παρατηρούμε ότι τη μεγαλύτερη μεταβολή στη συνολική μέση δαπάνη σε όλα τα αγαθά & υπηρεσίες που μελετάμε την πέτυχαν οι ημιαστικές περιοχές με αύξηση 194,7%, ακολουθούμενες από τις αγροτικές περιοχές με αύξηση 180,3% και τις αστικές περιοχές με 166,1%. Το Π.Σ. Αθηνών πέτυχε τη μικρότερη ποσοστιαία μεταβολή σε σύγκριση με τις άλλες αστικότητες με αύξηση 117%.

4.1.2 Δαπάνες σε περίοδο Διακοπών

Η κατηγορία αυτή όπως σχολιάστηκε σε προηγούμενη ενότητα δεν αποτελείται από επιμέρους κατηγορίες αλλά από το άθροισμα των υποκατηγοριών της για να είναι δυνατή η σύγκριση των αποτελεσμάτων της μεταξύ των δύο ΕΟΠ. Αυτό έγινε επειδή οι υποκατηγορίες της διαφέρουν από ΕΟΠ σε ΕΟΠ. Οπότε μόνο με το σύνολο της μπορεί να επιτευχθεί οποιαδήποτε σύγκριση. Παρατηρώντας τον πίνακα 11 βλέπουμε τις ετήσιες μέσες δαπάνες των νοικοκυριών στα εστιατόρια, καφενεία και παρόμοια καταστήματα των δύο χρονολογικών περιόδων σε περίοδο διακοπών ανά περιφέρεια. Επίσης σημειώνεται και η ποσοστιαία μεταβολή μεταξύ αυτών των δύο χρονολογικών περιόδων.

Πίνακας 11: Μέση Δαπάνη και ποσοστιαία μεταβολή ανά Υ.Π.Α. εντός & εκτός διακοπών

Δαπάνες ανά Υ.Π.Α (Ετήσια)	Μέση Δαπάνη σε εστιατόρια, καφενεία και παρόμοια καταστήματα (€) (98/99)	Μέση Δαπάνη σε εστιατόρια, καφενεία και παρόμοια καταστήματα (€) (04/05)	Ποσοστιαία μεταβολή
Αν. Μακεδονία & Θράκη	301,02	34,59	-88,51%
Κεντρική Μακεδονία	309,93	44,69	-85,58%
Δυτική Μακεδονία	301,04	36,79	-87,78%
Ήπειρος	274,14	19,66	-92,83%
Θεσσαλία	272,29	30,51	-88,80%
Νησιά Ιονίου	418,20	32,75	-92,17%
Δυτική Ελλάδα	299,46	37,20	-87,58%
Στερεά Ελλάδα	333,17	44,36	-86,69%
Αττική	438,75	50,13	-88,57%
Πελοπόννησος	432,54	34,58	-92,00%
Βόρειο Αιγαίο	204,89	24,21	-88,19%
Νότιο Αιγαίο	316,31	39,41	-87,54%
Κρήτη	212,85	23,68	-88,88%

Αρχικά, βλέπουμε ότι το 1998/99 τις μεγαλύτερες δαπάνες σε περίοδο διακοπών σε εστιατόρια, καφενεία και παρόμοια καταστήματα τις σημείωνε η Αττική (439€/χρόνο), η Πελοπόννησος (432,54€/χρόνο) και τα Νησιά Ιονίου (418€/χρόνο). Τις λιγότερες δαπάνες τις σημείωνε η Κρήτη (213€/χρόνο). Ωστόσο, το 2004/05 παρατηρείται μία ραγδαία αλλαγή. Οι δαπάνες των νοικοκυριών αυτών πέφτουν σημαντικά με τις περισσότερες να είναι της Αττικής, φτάνοντας μόνο στα 50,13€/χρόνο. Όπως βλέπουμε από την τρίτη στήλη η ποσοστιαίες αλλαγές είναι σημαντικές. Έχουμε πτώση στα νοικοκυριά όλων των περιφερειών από 85,6% μέχρι και 92,8% στις δαπάνες τους. Που οφείλεται αυτή η ραγδαία μείωση των δαπανών τους όμως; Μια εξήγηση είναι ότι τα νοικοκυριά το 2004/05 πήγαιναν διακοπές για λιγότερες μέρες απ' ότι το 1998/99 με αποτέλεσμα να κάνουν συνολικά και λιγότερες δαπάνες. Επίσης άλλη μία αιτιολογία είναι ότι επέλεξαν και λιγότερους προορισμούς απ' ότι παλιότερα. Αυτές οι δύο θέσεις μπορούν να αιτιολογηθούν αργότερα με το αν τα έξοδα τους και στην 3η μεγάλη κατηγορία που αφορά τα ξενοδοχεία, μπαγκαλούς, κλπ. είναι λιγότερα επίσης.

Πίνακας 12: Ποσοστιαίες μεταβολές Δαπανών ανά Υ.Π.Α εντός και εκτός διακοπών

Ποσοστιαίες Μεταβολές δαπανών εκτός-εντός διακοπών	Εκτός Διακοπών	Σε περίοδο Διακοπών
Αν. Μακεδονία & Θράκη	189,20%	-88,51%
Κεντρική Μακεδονία	195,58%	-85,58%
Δυτική Μακεδονία	193,95%	-87,78%
Ήπειρος	175,08%	-92,83%
Θεσσαλία	228,61%	-88,80%
Νησιά Ιονίου	118,50%	-92,17%
Δυτική Ελλάδα	180,02%	-87,58%
Στερεά Ελλάδα	115,53%	-86,69%
Αττική	121,66%	-88,57%
Πελοπόννησος	162,89%	-92,00%
Βόρειο Αιγαίο	195,29%	-88,19%
Νότιο Αιγαίο	149,79%	-87,54%
Κρήτη	137,99%	-88,88%

Παραπάνω παρουσιάζεται ένας πίνακας (πίνακας 12) που δείχνει δίπλα-δίπλα τις ποσοστιαίες μεταβολές που επήλθαν στις δαπάνες των νοικοκυριών το 1998/99 σε σύγκριση με το 2004/05 στα εστιατόρια, στα καφενεία και στα παρόμοια καταστήματα στις δύο μεγάλες κατηγορίες, εκτός διακοπών και σε περίοδο διακοπών. Παρατηρείται ότι στη καθημερινότητα τους τα νοικοκυριά κάνουν πολύ πιο παραπάνω έξοδα απ' ότι παλιότερα, ενώ αντίθετα σε ταξίδια τους παρουσιάζονται πιο συντηρητικοί και διστακτικοί. Επίσης οι αυξήσεις των μέσων δαπανών τους στη καθημερινότητα τους είναι πολύ μεγαλύτερες απ' ότι οι μειώσεις των μέσων δαπανών στα ταξίδια τους.

Στη συνέχεια θα μελετήσουμε τις δαπάνες των νοικοκυριών σε περίοδο διακοπών ανά αστικότητα. Ο επόμενος πίνακας (πίνακας 13) μας δίνει τις ετήσιες δαπάνες των νοικοκυριών σε εστιατόρια, καφενεία και παρόμοια καταστήματα σε περίοδο διακοπών ανά αστικότητα, καθώς και την ποσοστιαία μεταβολή που επήλθε μεταξύ των δύο χρονολογικών περιόδων. Παρατηρούμε και εδώ μεγάλες διαφορές στις δαπάνες διακοπών το 2004/05 σε σύγκριση με το 1998/99. Αρχικά, το 1998/99 παρατηρούνται μεγαλύτερες δαπάνες με τις περισσότερες να έχουν πραγματοποιηθεί

από το Π.Σ. Αθηνών (438€/χρόνο). Στη συνέχεια το 2004/05 έχουμε ραγδαίες μειώσεις των δαπανών με τις μεγαλύτερες να είναι μόνο στα 47,4€/χρόνο από το Π.Σ. Θεσσαλονίκης. Οι τελικές ποσοστιαίες μειώσεις φτάνουν από 83,5% στις αγροτικές περιοχές μέχρι 89,8% στο Π.Σ. Αθηνών.

Τέλος, παρουσιάζεται συνοπτικά στον επόμενο πίνακα οι ποσοστιαίες μεταβολές των δαπανών εντός διακοπών και εκτός διακοπών μεταξύ των δύο χρονολογικών περιόδων (1998/99 -> 2004/05) ανά αστικότητα, όπως έγινε και με τις περιφέρειες νωρίτερα. Οι μεταβολές και εδώ όπως είναι λογικό είναι αντίθετες μεταξύ των δύο στηλών. Οι δαπάνες σε περίοδο διακοπών έχουν μειωθεί αρκετά, ενώ οι δαπάνες στη καθημερινότητα των νοικοκυριών έχουν αυξηθεί.

Πίνακας 13: Μέση Δαπάνη και ποσοστιαία μεταβολή εντός διακοπών ανά Αστικότητα

Δαπάνες ανά Αστικότητα (Ετήσια)	Μέση Δαπάνη σε εστιατόρια, καφενεία και παρόμοια καταστήματα (€) (98/99)	Μέση Δαπάνη σε εστιατόρια, καφενεία και παρόμοια καταστήματα (€) (04/05)	Ποσοστιαία μεταβολή
Π.Σ. Αθηνών	437,95	44,80	-89,77%
Π.Σ. Θεσσαλονίκης	334,34	47,36	-85,83%
Αστικές	347,55	40,47	-88,36%
Ημιαστικές	288,98	42,50	-85,29%
Αγροτικές	276,49	45,56	-83,52%

Πίνακας 14: Ποσοστιαίες μεταβολές εντός & εκτός διακοπών ανά Αστικότητα

Ποσοστιαίες Μεταβολές δαπανών εκτός-εντός διακοπών	Εκτός Διακοπών	Σε περίοδο Διακοπών
Π.Σ. Αθηνών	116,9%	-89,8%
Π.Σ. Θεσσαλονίκης	159,9%	-85,8%
Αστικές	166,1%	-88,4%
Ημιαστικές	194,7%	-85,3%
Αγροτικές	180,3%	-83,5%

4.1.3 Υπηρεσίες Ξενοδοχείων, πανσιόν, ενοικιαζόμενων δωματίων

Η τελευταία μεγάλη κατηγορία των δαπανών που μελετάμε είναι οι υπηρεσίες των ξενοδοχείων, των πανσιόν και των ενοικιαζόμενων δωματίων. Όπως και στη πρώτη κατηγορία που μελετήσαμε "Εκτός Διακοπών" έτσι και εδώ η ανάλυση μας μπορεί να επεκταθεί στις υποκατηγορίες αυτής της κατηγορίας, καθώς αυτές ήταν κοινές και στις δύο ΕΟΠ. Έτσι λοιπόν παίρνουμε τον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 15: Μέση Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, κλπ. ανά Υ.Π.Α. 1998-99

1998-99			
Δαπάνες ανά Υ.Π.Α (Ετήσια)	Μέση Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, μπαγκαλόους (€)	Μέση Δαπάνη σε πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κλπ. (€)	Μέση Δαπάνη σε ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες (€)
Αν. Μακεδονία & Θράκη	274,39	206,16	158,47
Κεντρική Μακεδονία	345,49	271,63	275,86
Δυτική Μακεδονία	205,88	163,37	164,34
Ήπειρος	313,23	155,05	0,00
Θεσσαλία	218,78	219,06	306,68
Νησιά Ιονίου	605,53	151,63	0,00
Δυτική Ελλάδα	285,27	287,45	0,00
Στερεά Ελλάδα	375,53	216,98	176,08
Αττική	447,13	267,89	529,41
Πελοπόννησος	358,82	233,13	220,10
Βόρειο Αιγαίο	143,31	194,86	225,97
Νότιο Αιγαίο	394,79	169,04	0,00
Κρήτη	229,75	173,15	352,16

Ο πίνακας μας δείχνει τις ετήσιες δαπάνες των νοικοκυριών σε υπηρεσίες ξενοδοχείων, πανσιόν και ενοικιαζόμενων δωματίων του 1998/99 ανά περιφέρεια. Παρατηρούμε ότι οι περισσότερες δαπάνες πραγματοποιήθηκαν σε ξενοδοχεία, μπαγκαλόους, πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια και οι λιγότερες σε ενοικιαζόμενες κατοικίες μέχρι τριών μηνών. Οι μεγαλύτερες παρατηρήσεις

παρατηρούνται ανά κατηγορία στα Νησιά Ιονίου με 606€/χρόνο σε ξενοδοχεία, μπαγκαλούς, στη Δυτική Ελλάδα με 287€/χρόνο σε πανσιόν, κάμπινγκ & ενοικιαζόμενα δωμάτια (άνω των τριών μηνών) και στη Κρήτη με 352€/χρόνο σε ενοικιασμένες κατοικίες μέχρι και τρεις μήνες. Στη συνέχεια παρουσιάζεται και ο πίνακας 16 όπου μας δείχνει τα αντίστοιχα αποτελέσματα για το 2004/05.

Πίνακας 16: Μέση Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, κλπ. ανά Υ.Π.Α. 2004-05

2004-05			
Δαπάνες ανά Υ.Π.Α (Ετήσια)	Μέση Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, μπαγκαλούς (€)	Μέση Δαπάνη σε πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κλπ. (€)	Μέση Δαπάνη σε ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες (€)
Αν. Μακεδονία & Θράκη	148,62	242,42	0,00
Κεντρική Μακεδονία	198,42	335,53	64,17
Δυτική Μακεδονία	153,97	310,07	0,00
Ήπειρος	67,12	280,42	0,00
Θεσσαλία	179,63	264,81	0,00
Νησιά Ιονίου	269,72	95,04	106,25
Δυτική Ελλάδα	37,95	357,01	34,17
Στερεά Ελλάδα	40,46	320,01	0,00
Αττική	123,75	431,07	92,05
Πελοπόννησος	34,70	339,44	0,00
Βόρειο Αιγαίο	19,94	173,52	0,00
Νότιο Αιγαίο	166,17	235,18	0,00
Κρήτη	25,27	359,99	0,00

Αρχικά, παρατηρούμε ότι οι δαπάνες για ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τριών μηνών εγκαταλείφτηκε από τις περισσότερες περιφέρειες με τα μόνα να συμμετέχουν να είναι τα νοικοκυριά της Αττικής, της Δυτικής Ελλάδας, τα νησιά Ιονίου και της Κεντρικής Μακεδονίας. Επίσης οι δαπάνες σε ξενοδοχεία, μπαγκαλούς φαίνονται μειωμένες σε σχέση με το 1998/99. Από την άλλη, στα έξοδα σε κάμπινγκ, πανσιόν και ενοικιαζόμενα δωμάτια δεν παρουσιάζονται εκ πρώτης όψεως τρομερές αλλαγές.

Στην περεταίρω ανάλυση μας θα μας βοηθήσει ο επόμενος πίνακας (πίνακας 17) όπου φαίνονται ακριβώς οι ποσοστιαίες μεταβολές στις μέσες δαπάνες σε υπηρεσίες

ξενοδοχείων, πανσιόν και ενοικιαζόμενων δωματίων των δύο χρονολογικών περιόδων ανά περιφέρεια.

Πίνακας 17: Ποσοστιαίες μεταβολές δαπανών σε Ξενοδοχεία, κλπ. ανά Υ.Π.Α.

Ποσοστιαίες μεταβολές μεταξύ 98/99 και 04/05			
Δαπάνες ανά Υ.Π.Α	Μέση Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, μπαγκαλόους	Μέση Δαπάνη σε πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κλπ.	Μέση Δαπάνη σε ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες
Αν. Μακεδονία & Θράκη	-45,84%	17,58%	-100,00%
Κεντρική Μακεδονία	-42,57%	23,52%	-76,74%
Δυτική Μακεδονία	-25,21%	89,80%	-100,00%
Ήπειρος	-78,57%	80,86%	0,00%
Θεσσαλία	-17,89%	20,88%	-100,00%
Νησιά Ιονίου	-55,46%	-37,32%	0,00%
Δυτική Ελλάδα	-86,70%	24,20%	0,00%
Στερεά Ελλάδα	-89,23%	47,48%	-100,00%
Αττική	-72,32%	60,91%	-82,61%
Πελοπόννησος	-90,33%	45,60%	-100,00%
Βόρειο Αιγαίο	-86,09%	-10,95%	-100,00%
Νότιο Αιγαίο	-57,91%	39,13%	0,00%
Κρήτη	-89,00%	107,91%	-100,00%

Παρατηρούμε πράγματι ότι οι δαπάνες για ενοικιαζόμενη κατοικία μέχρι και τρεις μήνες αγγίζουν μηδενικές τιμές για πολλές περιφέρειες. Επίσης, στις περιφέρειες που φαίνεται πτώση -100%, σημαίνει ότι κανένα νοικοκυριό που ανήκει σε αυτές δεν δαπανά σε ενοικιαζόμενη κατοικία μέχρι και τρεις μήνες. Ακόμα και οι περιφέρειες που έχουν κάποια δαπάνη σε αυτή τη κατηγορία δείχνουν τις δαπάνες τους αρκετά μειωμένες σε ποσοστό έως και 82,6%. Από την άλλη οι δαπάνες σε πανσιόν, κάμπινγκ και ενοικιαζόμενα δωμάτια δείχνουν αρκετά θετικά αποτελέσματα. Στις περισσότερες περιφέρειες έχουμε αύξηση, με τη μεγαλύτερη στη Κρήτη (107,9%), εκτός από δύο περιφέρειες που δείχνουν μειωμένες δαπάνες σε αυτή, τα Νησιά του Ιονίου και το Βόρειο Αιγαίο. Τέλος, στη πρώτη στήλη που καταγράφονται οι ποσοστιαίες μεταβολές των μέσων δαπανών των περιφερειών σε ξενοδοχεία και μπαγκαλόους δείχνουν πτωτική πορεία σε σύγκριση με το 1998/99. Αυτό σημαίνει ότι λιγότερα νοικοκυριά το 2004/05 από κάθε περιφέρεια προτιμούν να κάνουν

διακοπές σε ξενοδοχεία και μπαγκαλούς σε σύγκριση με το 1998/99. Αυτό σε συνδυασμό με τις μηδενικές σχεδόν δαπάνες στις ενοικιαζόμενες κατοικίες μέχρι τριών μηνών, έρχεται να επιβεβαιώσει τις εξηγήσεις που δόθηκαν στη προηγούμενη ενότητα σχετικά με το γιατί τα νοικοκυριά το 2004/05 εμφάνιζαν λιγότερες δαπάνες σε περίοδο διακοπών απ' ό,τι το 1998/99.

Προχωράμε την ανάλυση μας και στην αστικότητα. Αρχικά, θα μελετήσουμε τις ετήσιες δαπάνες των νοικοκυριών σε υπηρεσίες ξενοδοχείων, πανσιόν και ενοικιαζόμενων δωματίων για το 1998/99 ανά περιφέρεια. Αυτό θα γίνει με τη βοήθεια του επόμενου πίνακα 18. Διακρίνουμε ότι σε αντίθεση με τις περιφέρειες, όταν τα νοικοκυριά ταξινομούνται ανά αστικότητα παρουσιάζουν αρκετή μέση δαπάνη στις ενοικιαζόμενες κατοικίες μέχρι τριών μηνών. Μάλιστα η μεγαλύτερη μέση δαπάνη εκεί παρουσιάζεται στο Π.Σ. Αθηνών με 516,73€ ετησίως. Επίσης τα νοικοκυριά του Π.Σ Αθηνών διακρίνονται και στη μέση δαπάνη τους σε ξενοδοχεία και μπαγκαλούς με το να έρχονται στη 1η θέση σε σύγκριση με άλλες αστικότητες με 448,55€/χρόνο.

Πίνακας 18: Μέση Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, κλπ. ανά Αστικότητα 1998-99

1998-99			
Δαπάνες ανά Αστικότητα (Ετήσια)	Μέση Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, μπαγκαλούς (€)	Μέση Δαπάνη σε πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κλπ. (€)	Μέση Δαπάνη σε ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες (€)
Π.Σ. Αθηνών	448,55	270,01	516,73
Π.Σ. Θεσσαλονίκης	360,83	271,47	292,40
Αστικές	341,16	236,02	404,15
Ημιαστικές	273,79	237,08	198,09
Αγροτικές	292,95	204,75	158,47

Συνεχίζοντας, παρατηρούμε και τις αντίστοιχες δαπάνες ανά αστικότητα για τη περίοδο 2004/05 στον επόμενο πίνακα 19. Με τη πρώτη ματιά παρατηρούνται πτώσεις στις δαπάνες των ξενοδοχείων & μπαγκαλούς, πτώσεις στις δαπάνες για ενοικιαζόμενη κατοικία μέχρι και τρεις μήνες, αλλά αυξήσεις στις δαπάνες για

πανσιόν, κάμπινγκ και ενοικιαζόμενα δωμάτια. Η μεγαλύτερη τιμή παρατηρείται στις ημιαστικές περιοχές με μέση τιμή 424,21€/χρόνο σε πανσιόν, κάμπινγκ και ενοικιαζόμενα δωμάτια (άνω των τριών μηνών). Όλα αυτά φαίνονται καλύτερα στον επόμενο πίνακα 20 όπου φαίνονται οι ποσοστιαίες μεταβολές αυτών των δαπανών μεταξύ 1998/99 και 2004/05.

Πίνακας 19: Μέση Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, κλπ. ανά Αστικότητα 2004-05

2004-05			
Δαπάνες ανά Αστικότητα (Ετήσια)	Μέση Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, μπαγκαλόους (€)	Μέση Δαπάνη σε πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κλπ. (€)	Μέση Δαπάνη σε ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες (€)
Π.Σ. Αθηνών	133,28	360,15	84,08
Π.Σ. Θεσσαλονίκης	105,50	304,36	29,17
Αστικές	140,07	355,04	125,00
Ημιαστικές	155,36	424,21	103,02
Αγροτικές	132,62	395,06	48,89

Πίνακας 20: Ποσοστιαίες μεταβολές σε Ξενοδοχεία, κλπ. ανά Αστικότητα

Ποσοστιαίες Μεταβολές μεταξύ 98/99 και 04/05			
Δαπάνες ανά Αστικότητα (Ετήσια)	Μέση Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, μπαγκαλόους	Μέση Δαπάνη σε πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κλπ.	Μέση Δαπάνη σε ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες
Π.Σ. Αθηνών	-70,3%	33,4%	-83,7%
Π.Σ. Θεσσαλονίκης	-70,8%	12,1%	-90,0%
Αστικές	-58,9%	50,4%	-69,1%
Ημιαστικές	-43,3%	78,9%	-48,0%
Αγροτικές	-54,7%	92,9%	-69,2%

Οι μειώσεις στη πρώτη στήλη φτάνουν μέχρι και 70,3% και 70,8% στο Π.Σ. Αθηνών και Π.Σ. Θεσσαλονίκης αντίστοιχα. Ενώ στις ενοικιαζόμενες κατοικίες μέχρι και

τρεις μήνες οι αντίστοιχες μεγάλες ποσοστιαίες μειώσεις στη μέση τιμή παρατηρούνται στο Π.Σ. Θεσσαλονίκης (90%) και στο Π.Σ. Αθηνών και πάλι (83,7%). Επίσης στη 2η στήλη οι αυξήσεις σε αυτές τις δύο αστικότητες είναι οι μικρότερες σε σύγκριση με τις άλλες. Αυτά τα αποτελέσματα μας δείχνουν ότι και στις 3 κατηγορίες υπηρεσιών το Π.Σ. Αθηνών και Π.Σ. Θεσσαλονίκης δεν τα πήγαν και πολύ καλά το 2004/05. Τέλος, η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση σημειώνεται στις αγροτικές περιοχές σε πανσιόν, κάμπινγκ και ενοικιαζόμενα δωμάτια (άνω των τριών μηνών) με αύξηση της τάξεως του 92,2%.

4.2 Εισόδημα Νοικοκυριών

4.2.1. Εισόδημα Νοικοκυριών ανά Περιφέρεια και Αστικότητα

Σε αυτή την ενότητα αναλύεται το μέσο μηνιαίο εισόδημα όλων των νοικοκυριών μας ανά περιφέρεια και ανά αστικότητα μεταξύ των δύο χρονικών περιόδων, 1998-99 και 2004-05. Αρχικά, η προσοχή μας στρέφεται στον πίνακα 21 όπου μας δείχνει τις τιμές του μέσου μηνιαίου εισοδήματος των νοικοκυριών ανά περιφέρεια καθώς και τις ποσοστιαίες μεταβολές που επήλθαν σε αυτά μεταξύ των δύο χρονικών περιόδων.

Παρατηρούμε ότι το 1999/99 το μεγαλύτερο μέσο εισόδημα το εμφανίζουν τα νοικοκυριά της Αττικής με 1500€/μήνα. Όλες οι άλλες περιφέρειες ακολουθούν στη συνέχεια με 230€ διαφορά τουλάχιστον από την Αττική. Δηλαδή, ακολουθούν τα Νησιά του Ιονίου (1279€/ μήνα), το Νότιο Αιγαίο (1211€/μήνα), η Πελοπόννησος (1209€/μήνα) και η Δυτική & Κεντρική Μακεδονία (1208€/μήνα και 1199€/μήνα αντίστοιχα). Το μικρότερο μέσο εισόδημα το εμφανίζει η περιφέρεια της Ηπείρου με 1007€ μηνιαίως.

Πίνακας 21: Εισοδήματα και μεταβολές ανά Υ.Π.Α.

Εισοδήματα ανά Υ.Π.Α. (Μηνιαία)	Μέσο Μηνιαίο Εισόδημα ανά περιφέρεια 98/99 (€)	Μέσο Μηνιαίο Εισόδημα ανά περιφέρεια 04/05 (€)	Ποσοστιαία μεταβολή
Αν. Μακεδονία & Θράκη	1.121	1.222	9,0%
Κεντρική Μακεδονία	1.199	1.428	19,0%
Δυτική Μακεδονία	1.208	1.304	8,0%
Ήπειρος	1.007	1.219	21,0%
Θεσσαλία	1.171	1.316	12,4%
Νησιά Ιονίου	1.279	1.568	22,6%
Δυτική Ελλάδα	1.123	1.248	11,1%
Στερεά Ελλάδα	1.159	1.394	20,2%
Αττική	1.500	1.842	22,9%
Πελοπόννησος	1.209	1.184	-2,1%
Βόρειο Αιγαίο	1.088	1.291	18,7%
Νότιο Αιγαίο	1.211	1.574	30,0%
Κρήτη	1.176	1.364	16,1%

Όσον αφορά τα μέσα εισοδήματα των περιφερειών το 2004/05 η Αττική παραμένει στη 1η θέση με μέσο εισόδημα 1842€/μήνα. Επίσης και τα Νησιά του Ιονίου και το Νότιο Αιγαίο ακολουθούν όπως και πριν με αυτή τη φορά 1568€/μήνα και 1574€/μήνα αντίστοιχα. Ωστόσο στις επόμενες θέσεις εμφανίζονται ορισμένες αλλαγές. Η Στερεά Ελλάδα και η Κρήτη πέτυχαν υψηλότερα μέσα εισοδήματα απ' ότι η Πελοπόννησος και η Δυτική Μακεδονία. Η Πελοπόννησος μάλιστα έχει το χαμηλότερο μέσο εισόδημα για το 2004/05.

Συνεχίζοντας στις ποσοστιαίες μεταβολές των μέσων εισοδημάτων πριν και μετά το ευρώ παρατηρούμε ότι αυτά αυξήθηκαν για όλες τις περιφέρειες, με εξαίρεση την Πελοπόννησο που είχε μείωση της τάξης του -2,1%. Την μεγαλύτερη αύξηση την πέτυχε το Νότιο Αιγαίο με 30% μεταβολή. Επίσης σημαντικές μεταβολές με αυξήσεις άνω των 20% πέτυχαν η Αττική (22,9%), η Στερεά Ελλάδα (20,2%), τα Νησιά Ιονίου (22,6%) και η Ήπειρος (21%), πράγμα που έκανε την τελευταία να αφήσει στην τελευταία θέση όπως είδαμε την Πελοπόννησο.

Ακολουθεί η ανάλυση των μέσων εισοδημάτων πριν και μετά το ευρώ βάσει της αστικότητας. Παρατηρούμε στον πίνακα 22 ότι το 1998/99 το Π.Σ. Αθηνών είχε το υψηλότερο μέσο εισόδημα. Τα μέσα εισοδήματα των επόμενων αστικοτήτων ακολουθούν στη σειρά σαν να ταξινομήθηκαν στη στήλη με φθίνουσα σειρά. Ωστόσο για την περίοδο μετά την εισαγωγή του ευρώ, του 2004/05, παρατηρούνται ορισμένες αλλαγές. Οι ημιαστικές περιοχές φαίνονται να πέτυχαν υψηλότερο μέσο εισόδημα (1575€), από κάθε άλλη αστικότητα, εκτός της Αττικής, σκαρφαλώνοντας μέχρι και τη 2η θέση. Επίσης και οι αγροτικές περιοχές κατάφεραν να ξεπεράσουν τις αστικές περιοχές. Συγκεκριμένα, οι αστικές περιοχές έπεσαν στην τελευταία θέση.

Πίνακας 22: Μέσο Εισόδημα και μεταβολές ανά Αστικότητα

Εισοδήματα ανά Αστικότητα (Μηνιαία)	Μέσο Μηνιαίο Εισόδημα ανά αστικότητα 98/99 (€)	Μέσο Μηνιαίο Εισόδημα ανά αστικότητα 04/05 (€)	Ποσοστιαία μεταβολή
Π.Σ. Αθηνών	1.527	1.621	6,19%
Π.Σ. Θεσσαλονίκης	1.322	1.494	12,97%
Αστικές	1.276	1.461	14,45%
Ημιαστικές	1.218	1.575	29,32%
Αγροτικές	1.006	1.506	49,67%

Αυτά όλα επιβεβαιώνονται κοιτώντας και τις ποσοστιαίες μεταβολές των μέσων εισοδημάτων. Βλέπουμε ότι την υψηλότερη ποσοστιαία αύξηση την πέτυχαν οι αγροτικές περιοχές με αύξηση της τάξεως του 49,7%. Επίσης, μεγάλη ποσοστιαία μεταβολή των μέσων εισοδημάτων πέτυχαν και οι ημιαστικές περιοχές με αύξηση της τάξεως του 29,3%. Αντίθετα, το μέσο εισόδημα των νοικοκυριών του Π.Σ. Αθηνών είχε την μικρότερη αύξηση (6,2%). Αυτό δεν την εμπόδισε όμως να παραμείνει και μετά την εισαγωγή του ευρώ η αστικότητα με το μεγαλύτερο μέσο εισόδημα (1621€/μήνα).

Για να είμαστε σίγουροι για τη καλύτερη εισοδηματική κατάσταση των νοικοκυριών καλό είναι να κοιτάζουμε στη συνέχεια και το τι συμβαίνει και με τις εισοδηματικές

τους κατηγορίες, δηλαδή το ποσοστό των φτωχών, μέσου εισοδήματος και πλούσιων νοικοκυριών.

4.2.2. Φτωχά - Μέσου εισοδήματος - Πλούσια νοικοκυριά

Σε προηγούμενη ενότητα είχαμε μιλήσει για το πότε τα νοικοκυριά ορίζονται ως φτωχά, μέσου εισοδήματος και πλούσια. Όσα νοικοκυριά έχουν μηνιαίο εισόδημα έως το 60% της διαμέσου όλων των εισοδημάτων, ορίζονται ως φτωχά ενώ όσα έχουν εισόδημα από 140% και άνω της διαμέσου, ορίζονται ως πλούσια. Τα ενδιάμεσα νοικοκυριά χαρακτηρίζονται ως μέσου εισοδήματος. Έτσι, για το 1998/99, όλα τα νοικοκυριά που είχαν μηνιαίο εισόδημα κάτω από 630€ θεωρούνται φτωχά, ενώ όσα είχαν άνω των 1469€ θεωρούνται πλούσια. Νοικοκυριά μέσου εισοδήματος είναι όσα είχαν εισόδημα μεταξύ 630€ και 1469€. Ίδια μεθοδολογία ακολουθείται και για το 2004/05. Όλα τα νοικοκυριά που είχαν μηνιαίο εισόδημα κάτω από 769€ θεωρούνται φτωχά, ενώ όσα είχαν άνω των 1793€ θεωρούνται πλούσια, ενώ μέσου εισοδήματος είναι όσα είχαν εισόδημα μεταξύ 769€ και 1793€. Σύμφωνα με αυτούς τους κανόνες παίρνουμε τον παρακάτω πίνακα 23 που μας δείχνει το μέσο εισόδημα των νοικοκυριών κάθε κατηγορίας, τον αριθμό τους και το ποσοστό τους στο σύνολο.

Πίνακας 23: Αριθμός, Ποσοστό και Μέσο Εισόδημα νοικοκυριών ανά εισοδ. κατάσταση

Εισοδηματικές κατηγορίες	1998/88			2004/05		
	Αριθμός Νοικοκυριών	Ποσοστό Νοικοκυριών	Μέσο Εισόδημα	Αριθμός Νοικοκυριών	Ποσοστό Νοικοκυριών	Μέσο Εισόδημα
Φτωχά	1633	26,1%	398	1547	23,6%	533
Μέσου Εισοδήματος	2694	43,0%	1024	2927	44,7%	1217
Πλούσια	1931	30,9%	2495	2081	31,7%	2755

Παρατηρούμε ότι το ποσοστό των φτωχών νοικοκυριών μειώθηκε μεταξύ των δύο χρονικών περιόδων κατά 2,5% σε αριθμό. Επίσης αυξήθηκαν κατά 1,7% τα νοικοκυριά μέσου εισοδήματος και τα πλούσια νοικοκυριά κατά 0,8%. Τα μέσα εισοδήματα επίσης αυξήθηκαν σε κάθε εισοδηματική κατηγορία, με μεγαλύτερη αύξηση να σημειώνουν τα πλούσια νοικοκυριά (260€/μήνα). Γενικά, η κατάσταση το 2004/05 θεωρείται καλύτερη από την εποχή πριν του ευρώ καθώς μειώθηκαν τα φτωχά νοικοκυριά και αυξήθηκαν τα μέσα εισοδήματα όλων των εισοδηματικών κατηγοριών. Βέβαια, αν το επίπεδο των τιμών των αγαθών & υπηρεσιών έχουν αυξηθεί το 2004/05 σε σύγκριση με το 1998/99 περισσότερο από την αύξηση των εισοδημάτων τους, τότε αυτή η καλή εικόνα παραμένει ένα "φαινομενικό" στοιχείο. Δυστυχώς για τα αγαθά που μελετάμε δεν μας παρέχεται πληροφόρηση από τις ΕΟΠ σχετικά με το επίπεδο των τιμών τους, οπότε δεν μπορούμε να επιχειρήσουμε κανέναν υπολογισμό ή αναλύσεις σχετικά με τη τιμή τους.

4.3 Σύνδεση Δαπανών με Εισόδημα και άλλες μεταβλητές

Μία άλλη επιλεγμένη αλλά ενδιαφέρουσα ανάλυση που θα κάνουμε με τις μεταβλητές μας είναι να βρούμε τα επίπεδα των εισοδημάτων των νοικοκυριών, πριν και μετά το ευρώ, σε κάθε κατηγορία αγαθών & υπηρεσιών που μελετάμε (εκτός περιόδου διακοπών), ταξινομημένα βάση περιφέρειας.

Έτσι έχουμε αρχικά τον πίνακα 24 που μας δείχνει τα επίπεδα των εισοδημάτων των περιφερειών στα αγαθά & υπηρεσίες που μελετάμε (εκτός περιόδου διακοπών) για τη περίοδο 1998/99.

Πίνακας 24: Μέσο Εισόδημα των δαπανώντων νοικοκυριών ανά Υ.Π.Α 1998-99

1998-99							
Εισοδήματα σε Δαπάνες ανά Υ.Π.Α. (Μηνιαία)	Μέσο Εισόδημα των δαπανώντων νοικοκυριών σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, κλπ. (€)	Μέσο Εισόδημα των δαπανώντων νοικοκυριών σε καφεενία, καφετέριες. Μόνο καφέδες και αναψυκτικά (€)	Μέσο Εισόδημα των δαπανώντων νοικοκυριών σε καφεενία, καφετέριες και ζαχαροπλαστεία. Μόνο γλυκά και παγωτά (€)	Μέσο Εισόδημα των δαπανώντων νοικοκυριών σε σουβλάκια, σάντουιτς, τoστ, κλπ. (€)	Μέσο Εισόδημα των δαπανώντων νοικοκυριών σε φαγητά σε πακέτα (€)	Μέσο Εισόδημα των δαπανώντων νοικοκυριών σε καμπαρέ και λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (€)	Μέσο Συνολικό Εισόδημα των δαπανώντων νοικοκυριών σε εστιατόρια, καφεενία και παρόμοια καταστήματα (€)
Αν. Μακεδονία & Θράκη	1455,26	1272,92	2313,36	1559,65	1443,75	1587,52	1243,64
Κεντρική Μακεδονία	1508,56	1303,21	1475,84	1454,53	1384,14	1621,83	1314,96
Δυτική Μακεδονία	1631,67	1356,41	1419,71	1533,98	1386,63	1462,92	1331,90
Ήπειρος	1335,45	1185,90	1831,22	1347,97	1796,28	2030,57	1171,83
Θεσσαλία	1501,56	1256,88	1788,56	1478,33	1176,74	1955,43	1243,50
Νησιά Ιονίου	1981,56	1437,48	1644,46	2060,27	881,51	1956,41	1459,77
Δυτική Ελλάδα	1522,97	1272,48	1817,24	1449,85	1440,35	1390,39	1258,32
Στερεά Ελλάδα	1572,74	1338,91	1508,85	1347,98	1362,14	1715,29	1283,67
Αττική	1831,23	1684,13	2079,59	1657,82	1774,50	1919,39	1631,55
Πελοπόννησος	1673,96	1362,76	1237,68	1462,07	1464,43	2229,66	1334,43
Βόρειο Αιγαίο	1363,66	1241,52	1309,10	1375,12	1104,24	1332,36	1219,57
Νότιο Αιγαίο	1550,19	1429,58	1312,20	1298,66	1473,28	2083,63	1367,81
Κρήτη	1386,50	1210,94	1469,74	1375,59	2285,22	1197,55	1239,37

Συνολικά λοιπόν παρατηρούμε ότι το 1998/99 τα νοικοκυριά που είχαν το μεγαλύτερο μέσο μηνιαίο εισόδημα και που δαπάνησαν ταυτόχρονα στα αγαθά & τις υπηρεσίες που μελετάμε, ήταν της περιφέρειας της Αττικής με μέσο εισόδημα 1632€/μήνα. Ενώ αντίθετα, το μικρότερο μέσο εισόδημα από τα νοικοκυριά που δαπάνησαν στα αγαθά & τις υπηρεσίες μας, παρατηρείται στη περιφέρεια της Ηπείρου. Επίσης, μεμονωμένα τώρα, το μεγαλύτερο μέσο εισόδημα παρατηρήθηκε στην περιφέρεια της Αν. Μακεδονίας & Θράκης για τα νοικοκυριά που δαπανούσαν σε γλυκά και παγωτά (2313€/μήνα).

Συγκρίνοντας αυτά τα αποτελέσματα με τον πίνακα 25 της περιόδου 2004/05 παρατηρούμε ότι η Αττική συνεχίζει να έχει το μεγαλύτερο μέσο εισόδημα με 1959€/μήνα, ενώ στις τελευταίες θέσεις με το μικρότερο μέσο εισόδημα των νοικοκυριών που δαπανούσαν στα αγαθά & στις υπηρεσίες που μελετάμε είναι αυτά της περιφέρειας Πελοποννήσου και της Αν. Μακεδονίας & Θράκης με 1259€/μήνα και 1294€/μήνα αντίστοιχα. Το μεγαλύτερο εισόδημα εδώ παρατηρείται στην

περιφέρεια της Αττικής για τα νοικοκυριά που δαπανούν σε καμπαρέ, λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης και μπαρ με μουσική. Γενικά όμως, το επίπεδο των εισοδημάτων όπως είναι φυσικό, βάση και της ανάλυσης που κάναμε και σε προηγούμενη ενότητα, είναι μεγαλύτερο το 2004/05 συγκριτικά με το 1998/99. Επίσης, από τον συγκεκριμένο πίνακα είναι εφικτό να βγουν και διάφορα προσωπικά συμπεράσματα για τον αναγνώστη σχετικά με τα εισοδήματα των περιφερειών για τα αγαθά & τις υπηρεσίες που τον ενδιαφέρουν.

Πίνακας 25: Μέσο Εισόδημα των δαπανώντων νοικοκυριών ανά Υ.Π.Α 2004-05

2004-05							
Εισοδήματα σε Δαπάνες ανά Υ.Π.Α. (Μηνιαία)	Μέσο Εισόδημα των δαπανώντων νοικοκυριών σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, κλπ. (€)	Μέσο Εισόδημα των δαπανώντων νοικοκυριών σε καφεενεία, καφετέριες, Μόνο καφέδες και αναψυκτικά (€)	Μέσο Εισόδημα των δαπανώντων νοικοκυριών σε καφεενεία, καφετέριες και ζαχαροπλαστεία. Μόνο γλυκά και παγωτά (€)	Μέσο Εισόδημα των δαπανώντων νοικοκυριών σε σουβλάκια, σάντουιτς, τoστ, κλπ. (€)	Μέσο Εισόδημα των δαπανώντων νοικοκυριών σε φαγητά σε πακέτα (€)	Μέσο Εισόδημα των δαπανώντων νοικοκυριών σε καμπαρέ και λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (€)	Μέσο Συνολικό Εισόδημα των δαπανώντων νοικοκυριών σε εστιατόρια, καφεενεία και παρόμοια καταστήματα (€)
Αν. Μακεδονία & Θράκη	1514,52	1330,07	1241,05	1416,41	1613,17	1488,74	1293,84
Κεντρική Μακεδονία	1661,54	1525,57	1732,58	1616,26	1637,28	1771,88	1519,05
Δυτική Μακεδονία	1567,99	1367,93	1304,38	1479,43	1222,15	1465,98	1394,29
Ήπειρος	1633,32	1393,35	1970,58	1473,47	1498,46	1495,69	1349,57
Θεσσαλία	1502,29	1406,06	1645,03	1368,92	1851,50	1858,96	1400,29
Νησιά Ιονίου	1927,60	1871,52	1952,39	1860,98	2313,90	1525,98	1775,93
Δυτική Ελλάδα	1566,52	1385,81	1759,98	1501,14	1612,29	1644,81	1368,73
Στερεά Ελλάδα	1657,78	1516,66	1654,48	1624,62	1477,09	751,41	1514,26
Αττική	2222,75	2033,62	2139,68	1944,25	2062,52	2418,53	1959,05
Πελοπόννησος	1372,13	1258,21	1308,29	1373,70	1154,27	2115,70	1259,10
Βόρειο Αιγαίο	1584,50	1503,65	2255,81	1712,92	1249,55	1570,78	1463,70
Νότιο Αιγαίο	1954,03	1705,38	1953,97	1847,95	1755,76	1698,44	1728,52
Κρήτη	1669,54	1476,83	1645,41	1613,69	1845,27	1660,14	1463,04

Ο λόγος που επιλέχθηκαν τα αγαθά εκτός διακοπών για αυτή την ανάλυση και ταξινομημένα επίσης βάση περιφέρειας είναι επειδή ο συγκεκριμένος πίνακας είναι ο μοναδικός που μπορεί να μας δώσει με τη μία τέτοια πληθώρα χρήσιμων στοιχείων εστιάζοντας και στις υποκατηγορίες τους ταυτόχρονα και επειδή τα αγαθά & οι υπηρεσίες εκτός διακοπών παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον σε σύγκριση με τα αλλά αγαθά καθώς αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας μας (συναντιούνται με μεγαλύτερο ρυθμό).

4.3.1 Δαπάνες σε εστιατόρια, καφεενεία και παρόμοια καταστήματα ανά αριθμό παιδιών

Σε αυτή την ενότητα θα κατηγοριοποιήσουμε όλες τις δαπάνες των αγαθών & υπηρεσιών που μελετάμε βάση των αριθμών παιδιών των νοικοκυριών. Ο σκοπός της μελέτης αυτής είναι να δούμε αν οι δαπάνες των νοικοκυριών επηρεάζονται ανάλογα με τον αριθμό παιδιών των νοικοκυριών. Αρχικά, ξεκινάμε με τον πίνακα που μας δείχνει τις δαπάνες των νοικοκυριών (εντός και εκτός διακοπών) σε εστιατόρια, καφεενεία και παρόμοια καταστήματα το 1998/99 ανά αριθμό παιδιών τους.

Βλέπουμε στον πίνακα 26 ότι οι δαπάνες που γίνονται σε περίοδο διακοπών αυξάνονται, όσο αυξάνονται τα παιδιά στα νοικοκυριά. Ωστόσο, μόλις τα παιδιά γίνουν πάνω από τέσσερα ακολουθεί πτωτική πορεία στις δαπάνες αυτές. Αυτό λογικά συμβαίνει επειδή τα νοικοκυριά με τόσα παιδιά περιορίζουν τα ταξίδια και τις διακοπές τους γιατί απαιτούνται κάθε φορά να δαπανηθούν τεράστια ποσά για τόσα μέλη σε μία οικογένεια. Από αυτό το φαινόμενο φαίνεται να εξαιρείται το νοικοκυριό με τα 7 παιδιά καθώς είναι μόνο ένα στον αριθμό του.

Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και σε όλες τις άλλες δαπάνες στα αγαθά & στις υπηρεσίες εκτός διακοπών. Με τη φθίνουσα πορεία να ξεκινάει σε κάθε περίπτωση μετά το 4ο ή το 5ο παιδί αναλόγως.

Πίνακας 26: Μέση Δαπάνη ανά αριθμό παιδιών 1998-99

1998-99							
Αριθμός Παιδιών	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε εστιατόρια, καφεενεία και παρόμοια καταστήματα (σε περίοδο διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, κλπ. (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε καφεενεία, καφετέριες. Μόνο καφέδες και αναψυκτικά (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε γλυκά, παγωτά και παρόμοια (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε σουβλάκια, σάντουιτς, τοστ, κλπ. (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε φαγητά σε πακέτα (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε καμπαρέ και λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (εκτός διακοπών) (€)
0	28,58	99,07	24,99	16,76	14,49	39,15	44,69
1	31,42	117,85	35,39	16,30	18,10	37,88	39,41
2	38,58	107,28	39,64	15,75	22,93	33,53	36,10
3	32,50	144,23	54,37	20,88	30,36	36,98	57,06
4	43,64	140,00	57,91	12,13	33,95	56,20	129,13
5	39,25	69,18	56,51	1,26	45,59	0,00	0,00
6	23,48	68,44	79,55	0,00	15,53	15,09	45,49
7	0,00	254,38	115,52	0,00	30,81	0,00	0,00

Πίνακας 27: Μέση Δαπάνη ανά αριθμό παιδιών 2004-05

2004-05							
Αριθμός Παιδιών	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε εστιατόρια, καφεενία και παρόμοια καταστήματα (σε περίοδο διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, κλπ. (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε καφεενία, καφετέριες. Μόνο καφέδες και αναψυκτικά (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε γλυκά, παγωτά και παρόμοια (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε σουβλάκια, σάντουιτς, τοστ, κλπ. (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε φαγητά σε πακέτα (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε καμπαρέ και λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (εκτός διακοπών) (€)
0	2,99	239,27	77,49	38,49	37,59	111,11	15,65
1	3,80	294,31	106,17	40,90	49,14	97,29	11,83
2	4,34	286,73	117,77	50,69	55,45	105,90	12,61
3	4,57	290,67	130,60	54,58	62,70	85,71	10,97
4	6,87	406,78	150,69	45,20	91,37	130,06	14,05
5	0,00	135,09	170,30	3,73	202,89	58,22	0,00
6	0,00	23,29	231,70	0,00	57,99	0,00	0,00
7	3,20	60,56	72,19	68,49	65,44	231,94	6,67

Στη συνέχεια αναλύουμε και τον πίνακα του 2004/05. Βλέπουμε να υπάρχει το ίδιο φαινόμενο με πριν αλλά σε μικρότερο βαθμό. Δηλαδή η φθίνουσα πορεία των δαπανών ξεκινάει από το 5ο και 6ο παιδί τις περισσότερες φορές και όχι από το 4ο και 5ο όπως γινόταν πριν το ευρώ. Επίσης νοικοκυριά με 7 παιδιά έχουμε μόνο δύο στο δείγμα μας τώρα, οπότε βλέπουμε ότι και αυτά δεν ακολουθούν το φαινόμενο της πτωτικής πορείας. Η μόνη κατηγορία αγαθών που φαίνεται να "σπάει" αυτό το φαινόμενο είναι η κατηγορία με έξοδα σε καφέδες και αναψυκτικά εκτός διακοπών, καθώς αντί να μειώνεται η μέση τιμή των δαπανών καθώς αυξάνεται ο αριθμός των παιδιών, βλέπουμε να αυξάνεται.

Επίσης, παρουσιάζεται και ο πίνακας 28 με τα εναπομείναντα αγαθά & υπηρεσίες που είναι προς ανάλυση, δηλαδή τις υπηρεσίες ξενοδοχείων, πανσιόν και ενοικιαζόμενων δωματίων και στις δύο χρονολογικές περιόδους.

Πίνακας 28: Μέση Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, κλπ. ανά αριθμό παιδιών 1998-99

Αριθμός Παιδιών	1998-99			2004-05		
	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, μπαγκαλόους (€)	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κλπ. (€)	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες (€)	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, μπαγκαλόους (€)	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κλπ. (€)	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες (€)
0	29,92	19,97	39,37	98,87	9,17	27,94
1	33,16	21,09	46,96	146,63	14,22	29,63
2	36,41	22,43	28,82	157,70	10,50	32,92
3	26,70	23,84	26,66	159,35	11,46	33,88
4	33,26	12,02	28,12	227,03	2,44	34,67
5	24,46	0,00	0,00	152,77	0,00	0,00
6	0,00	7,34	0,00	140,62	0,00	0,00
7	0,00	0,00	0,00	133,17	0,00	0,00

Βλέπουμε σε όλες τις κατηγορίες των υπηρεσιών μας και στις δύο χρονολογίες ότι το φαινόμενο της αύξησης των δαπανών μέχρι ενός σημείου και μετά της μείωσης τους από εκείνο το σημείο και μετά ισχύει και εδώ. Συγκεκριμένα, σε όλες τις κατηγορίες και στις δύο περιόδους η φθίνουσα τάση εμφανίζεται μετά το 4ο και το 5ο παιδί. Χαρακτηριστικό επίσης είναι και το φαινόμενο ότι μεταξύ του 1998/99 και του 2004/05 στις αντίστοιχες κατηγορίες η φθίνουσα πορεία ξεκινάει και στις δύο περιπτώσεις ακριβώς από το ίδιο παιδί. Οι παρατηρήσεις που εξαιρούνται από αυτό το φαινόμενο είναι δύο και παρατηρούνται και οι δύο το 1998/99. Τα νοικοκυριά με τρία παιδιά σε δαπάνες σε ενοικιαζόμενη κατοικία μέχρι και τρεις μήνες (26,66€/μήνα) και τα νοικοκυριά με έξι παιδιά σε δαπάνες για πανσιόν, κάμπινγκ και ενοικιαζόμενα δωμάτια (7,34€/μήνα).

4.3.2. Δαπάνες και Εισόδημα σε εστιατόρια, καφεενία και παρόμοια καταστήματα ανά Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας Υπευθύνου.

Μία άλλη μεταβλητή βάσει της οποίας μπορούμε να κατηγοριοποιήσουμε τα δεδομένα μας είναι ο κλάδος οικονομικής δραστηριότητας του υπευθύνου κάθε νοικοκυριού. Δηλαδή, αν η εργασία του ανήκει στον πρωτογενή τομέα, στον

δευτερογενή τομέα ή στον τριτογενή τομέα. Δεν θα συμπεριλάβουμε όλα τα νοικοκυριά των δειγμάτων μας καθώς σε πολλά δεν εμφανίζονται στοιχεία για τον υπεύθυνο. Ο σκοπός της μελέτης αυτής είναι να δούμε αν οι δαπάνες των νοικοκυριών επηρεάζονται ανάλογα με τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας του υπευθύνου του νοικοκυριού. Ξεκινώντας, παρουσιάζεται ο πίνακας 29 που μας δείχνει τις δαπάνες των νοικοκυριών (εντός και εκτός διακοπών) σε εστιατόρια, καφεενία και παρόμοια καταστήματα το 1998/99 ανά κλάδο οικ. δραστηριότητας.

Πίνακας 29: Μέση Δαπάνη σε εκτός και εντός αγαθά ανά κλάδο οικ. δραστ. 1998-99

1998-99							
Κλάδος Οικ. Δραστηριότητας	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε εστιατόρια, καφεενία και παρόμοια καταστήματα (σε περίοδο διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, κλπ. (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε καφεενία, καφετέριες. Μόνο καφέδες και αναψυκτικά (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε γλυκά, παγωτά και παρόμοια (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε σουβλάκια, σάντουιτς, τοστ, κλπ. (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε φαγητά σε πακέτα (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε καμπαρέ και λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (εκτός διακοπών) (€)
Πρωτογενής	21,56	73,28	41,65	12,10	16,39	24,31	34,81
Δευτερογενής	33,55	99,55	35,66	15,75	21,90	38,65	45,30
Τριτογενής	36,57	129,82	36,19	17,98	22,16	38,99	42,60

Παρατηρούμε ότι όταν ο κλάδος του υπευθύνου του νοικοκυριού είναι ο τριτογενής τομέας η μέση δαπάνη για όλα τα αγαθά & τις υπηρεσίες, εκτός και εντός διακοπών, είναι οι μεγαλύτερες. Το ίδιο συμβαίνει και μεταξύ του δευτερογενή τομέα και του πρωτογενή τομέα. Δηλαδή, τα νοικοκυριά στο δευτερογενή τομέα παρουσιάζουν μεγαλύτερη μέση δαπάνη από αυτά του πρωτογενή. Η μόνη διαφορά παρατηρείται στα νοικοκυριά του δευτερογενή τομέα που δαπανούν σε καφέδες και αναψυκτικά, όπου δαπανούν τα λιγότερα λεφτά σε σύγκριση και με τον τριτογενή τομέα στην αντίστοιχη κατηγορία. Επίσης χρήσιμο για την ανάλυση μας θα ήταν να παρουσιάσουμε και το ποσοστό των νοικοκυριών σε κάθε κλάδο οικ. δραστηριότητας και το μέσο εισόδημα τους εκεί.

Πίνακας 30: Ποσοστό νοικοκυριών και μέσο εισόδημα ανά κλάδο οικ. δραστηριότητας

1998/99		
Κλάδος Οικ. Δραστηριότητας	Ποσοστό νοικοκυριών στον Κλάδο	Μέσο Μηνιαίο Εισόδημα (€)
Πρωτογενής	14,72%	1.175
Δευτερογενής	26,25%	1.422
Τριτογενής	59,04%	1.680

Από τον αντίστοιχο πίνακα 30 διακρίνουμε ότι τα νοικοκυριά που ο υπεύθυνος τους ανήκει στον τριτογενή τομέα αμείβονται καλύτερα από όλους τους άλλους κλάδους οικ. δραστηριότητας (1680€/μήνα). Αυτό το πράγμα δικαιολογεί και τις μεγαλύτερες δαπάνες των νοικοκυριών αυτού του τομέα στα αγαθά & στις υπηρεσίες που είδαμε προηγουμένως. Επίσης η πλειοψηφία των νοικοκυριών το 1998/99 ανήκει στον τριτογενή τομέα με ποσοστό 59%. Στη συνέχεια, θα μελετήσουμε και τα αντίστοιχα αποτελέσματα των δαπανών για το 2004/05.

Πίνακας 31: Μέση Δαπάνη σε εκτός και εντός αγαθά ανά κλάδο οικ. δραστ. 2004-05

2004-05							
Κλάδος Οικ. Δραστηριότητας	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε εστιατόρια, καφενεία και παρόμοια καταστήματα (σε περίοδο διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, κλπ. (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε καφενεία, καφετέριες, Μόνο καφέδες και αναψυκτικά (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε γλυκά, παγωτά και παρόμοια (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε σουβλάκια, σάντουιτς, τοστ, κλπ. (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε φαγητά σε πακέτα (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε καμπαρέ και λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (εκτός διακοπών) (€)
Πρωτογενής	2,03	218,48	95,50	41,40	40,47	66,17	15,30
Δευτερογενής	3,49	244,10	104,29	32,44	51,80	114,83	15,64
Τριτογενής	4,06	306,33	109,39	48,81	51,97	106,30	12,73

Και σε αυτή τη περίπτωση (πίνακας 31) συμβαίνει ακριβώς το ίδιο πράγμα. Δηλαδή, η μέση δαπάνη των νοικοκυριών του τριτογενή τομέα είναι μεγαλύτερη σε κάθε περίπτωση από τους άλλους δύο κλάδους. Οι μόνες παρατηρήσεις που δεν ακολουθούν αυτό τον κανόνα είναι τα νοικοκυριά του δευτερογενή τομέα στη δαπάνη τους για καφέδες και αναψυκτικά (104,3€/μήνα) και τα νοικοκυριά του τριτογενή τομέα στη δαπάνη τους για καμπαρέ, νυχτερινά κέντρα διασκέδασης & μπαρ με

μουσική (12,73€/μήνα). Επίσης, συγκριτικά με τον αντίστοιχο πίνακα του 1998/99 όλες οι μέσες δαπάνες παρουσιάζονται μεγαλύτερες.

Ακόμη, ερευνούμε και το ποσοστό των νοικοκυριών που συμμετέχουν στους κλάδους και το μέσο εισόδημα τους και το 2004/05. Στον επόμενο πίνακα (πίνακας 32) δηλαδή φαίνεται και πάλι ότι τα περισσότερα νοικοκυριά ανήκουν στον τριτογενή τομέα. Επίσης, συγκριτικά με τον αντίστοιχο πίνακα πριν το ευρώ το ποσοστό των νοικοκυριών που ανήκει στον πρωτογενή τομέα μειώθηκε (κατά 3,85%), ενώ αυξήθηκε το ποσοστό των νοικοκυριών που ανήκουν στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Αύξηση παρατηρείται επίσης και στα μέσα εισοδήματα του δευτερογενή και τριτογενή τομέα (176€ και 218€ μηνιαίως αντίστοιχα). Θα έλεγε κανείς ότι η κατάσταση για τα νοικοκυριά που ο υπεύθυνος τους ανήκει στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα βελτιώθηκε σε σύγκριση με τη περίοδο πριν το ευρώ.

Πίνακας 32: Ποσοστό νοικοκ. και μέσο εισόδημα ανά κλάδο οικ. δραστηριότητας 2004/05

2004/05		
Κλάδος Οικ. Δραστηριότητας	Ποσοστό νοικοκυριών στον Κλάδο	Μέσο Μηνιαίο Εισόδημα (€)
Πρωτογενής	10,87%	1.025
Δευτερογενής	28,00%	1.598
Τριτογενής	61,13%	1.898

Τέλος, μένει να κάνουμε και ανάλυση για τις υπηρεσίες που μας έμειναν, δηλαδή για τις υπηρεσίες ξενοδοχείων, πανσιόν και ενοικιαζόμενων δωματίων. Όλα τα αποτελέσματα των δαπανών των νοικοκυριών παρουσιάζονται και για τις δύο χρονικές περιόδους στον επόμενο πίνακα (πίνακας 33). Και εδώ παρατηρείται το ίδιο φαινόμενο και για τις δύο χρονικές περιόδους για δαπάνες σε ξενοδοχεία, μπαγκαλόους και για δαπάνες σε πανσιόν, κάμπινγκ και ενοικιαζόμενα δωμάτια (άνω των τριών μηνών). Ωστόσο, η κατηγορία αγαθών που διαφέρει είναι οι δαπάνες για ενοικιασμένη κατοικία μέχρι και τρεις μήνες. Εκεί παρατηρείται στο δευτερογενή τομέα μεγαλύτερη μέση δαπάνη σε σύγκριση με τους άλλους δύο κλάδους. Τέλος, οι

μέσες δαπάνες συνολικά του 2004/05 παρουσιάζονται λιγότερες σε αυτές τις υπηρεσίες απ' ό τι το 1998/99.

Πίνακας 33: Μέση Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, κλπ. ανά κλάδο οικ. δραστηριότητας

Κλάδος Οικ. Δραστηριότητας	1998-99			2004-05		
	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, μπαγκαλόους (€)	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κλπ. (€)	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες (€)	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, μπαγκαλόους (€)	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κλπ. (€)	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες (€)
Πρωτογενής	41,60	32,00	28,30	1,45	31,03	5,83
Δευτερογενής	66,17	41,54	107,39	8,59	30,18	10,24
Τριτογενής	77,82	49,07	63,74	12,02	30,30	7,06

4.3.3 Δαπάνες σε εστιατόρια, καφεενεία και παρόμοια καταστήματα ανά Δημόσιο ή Ιδιωτικό τομέα

Μία άλλη σημαντική μεταβλητή που μας δείχνει πως επηρεάζεται το εισόδημα των νοικοκυριών και οι δαπάνες τους στα αγαθά του ενδιαφέροντος μας, είναι αν η εργασία του υπεύθυνου κάθε νοικοκυριού ανήκει στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα. Και εδώ θα παραληφθούν τα νοικοκυριά για τα οποία ο υπεύθυνος του νοικοκυριού δεν εργάζεται, ή δεν παρέχεται πληροφόρηση. Αρχικά, αναφερόμαστε την περίοδο 1998/99 και μελετάμε τα αγαθά & τις υπηρεσίες σε εστιατόρια, καφεενεία και παρόμοια καταστήματα εντός & εκτός διακοπών ανά δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα του υπευθύνου των νοικοκυριών.

Τη πληροφόρηση αυτή μας τη δίνει ο πίνακας 34. Παρατηρούμε ότι η μέση μηνιαία δαπάνη των νοικοκυριών του ιδιωτικού τομέα είναι μεγαλύτερη στα περισσότερα αγαθά & υπηρεσίες. Αναλυτικά, η μέση δαπάνη του δημόσιου τομέα υπερτερεί στα αγαθά & υπηρεσίες μόνο των εντός διακοπών (+2,85€/μήνα) και των εστιατορίων, πιτσαριών, ουζερί, κλπ. εκτός διακοπών (+1,81€/μήνα). Στη συνέχεια, εξετάζουμε και τα αντίστοιχα αποτελέσματα του πίνακα 2004/05.

Πίνακας 34: Μέση Δαπάνη σε εντός & εκτός αγαθά ανά ιδιωτικό και δημόσιο τομέα 1998-99

1998-99							
Δημόσιος - Ιδιωτικός τομέας	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε εστιατόρια, καφεενία και παρόμοια καταστήματα (σε περίοδο διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, κλπ. (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε καφεενία, καφετέριες, Μόνο καφέδες και αναψυκτικά (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε γλυκά, παγωτά και παρόμοια (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε σουβλάκια, σάντουιτς, τοστ, κλπ. (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε φαγητά σε πακέτα (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε καμπαρέ και λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (εκτός διακοπών) (€)
Δημόσιος	37,19	118,83	34,36	15,13	18,97	35,88	38,75
Ιδιωτικός	34,34	117,02	37,80	17,00	22,39	38,95	44,60

Πίνακας 35: Μέση Δαπάνη σε εντός & εκτός αγαθά ανά ιδιωτικό και δημόσιο τομέα 2004-05

2004-05							
Δημόσιος - Ιδιωτικός τομέας	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε εστιατόρια, καφεενία και παρόμοια καταστήματα (σε περίοδο διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε εστιατόρια, ταβέρνες, πιτσαρίες, κλπ. (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε καφεενία, καφετέριες, Μόνο καφέδες και αναψυκτικά (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε γλυκά, παγωτά και παρόμοια (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε σουβλάκια, σάντουιτς, τοστ, κλπ. (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε φαγητά σε πακέτα (εκτός διακοπών) (€)	Μέση μηνιαία Δαπάνη σε καμπαρέ και λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, μπαρ με μουσική (εκτός διακοπών) (€)
Δημόσιος	4,25	295,39	103,65	46,42	48,22	105,85	11,15
Ιδιωτικός	3,94	290,96	104,19	47,60	54,16	114,15	13,56

Βλέπουμε και εδώ ότι η μέση μηνιαία δαπάνη των νοικοκυριών του ιδιωτικού τομέα είναι μεγαλύτερη στα περισσότερα αγαθά & υπηρεσίες. Οι διαφορές εδώ παρατηρούνται στα εντός διακοπών αγαθά & υπηρεσίες και στα εστιατόρια, ταβέρνες, ουζερί, κλπ. (εκτός διακοπών), όπου υπερτερεί ο δημόσιος τομέας με μέση τιμή 4,25€/μήνα και 295,39€/μήνα αντίστοιχα. Επίσης, οι μέσες δαπάνες σε καμπαρέ, λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης & μπαρ με μουσική έχουν πέσει και για τον ιδιωτικό & των δημόσιο τομέα σε σύγκριση με το 1998/99, όπως και στα αγαθά & υπηρεσίες εντός διακοπών. Σε όλα τα άλλα αγαθά, οι μέσες τιμές είναι υψηλότερες το 2004/05.

Ακόμη, παρατηρούμε τον πίνακα 36 των εισοδημάτων των νοικοκυριών βάσει του ιδιωτικού & δημοσίου τομέα του υπευθύνου του νοικοκυριού.

Πίνακας 36: Μέσο Εισόδημα και μεταβολές ανά δημόσιο και ιδιωτικό τομέα

	1998/99	2004-5	
Δημόσιος - Ιδιωτικός τομέας	Μέσο Μηνιαίο Εισόδημα (€)	Μέσο Μηνιαίο Εισόδημα (€)	Ποσοστιαία Μεταβολή
Δημόσιος	1.750	2.328	33,0%
Ιδιωτικός	1.370	1.314	-4,1%

Και στις δύο χρονολογίες ο μέσος μηνιαίος μισθός για το δημόσιο τομέα ήταν μεγαλύτερος από τον ιδιωτικό. Όσον αφορά τις μεταβολές που επήλθαν μεταξύ 1998/99 και 2004/05 παρατηρούμε ότι το μέσο εισόδημα των νοικοκυριών του δημοσίου τομέα αυξήθηκε κατά 33%, αλλά το μέσο εισόδημα των νοικοκυριών με υπεύθυνο σε ιδιωτικό τομέα μειώθηκε κατά 4,1%.

Τέλος, γίνεται ανάλυση και στις υπηρεσίες ξενοδοχείων, πανσιόν και ενοικιαζόμενων δωματίων. Παρατηρούμε ότι για το 1998/99 τα νοικοκυριά στο δημόσιο τομέα σημείωναν παραπάνω μέσες δαπάνες στα ξενοδοχεία, μπαγκαλούς και σε πανσιόν, κάμπινγκ & ενοικιαζόμενα δωμάτια (άνω των τριών μηνών). Αυτό το φαινόμενο αλλάζει το 2004/05, καθώς στη πρώτη κατηγορία μεγαλύτερη τιμή σημειώνουν τα νοικοκυριά του ιδιωτικού τομέα και στη δεύτερη κατηγορία οι μέσες δαπάνες είναι ακόμα πιο κοντά μεταξύ των δύο κλάδων. Επίσης, όσον αφορά τις μέσες δαπάνες σε ενοικιασμένες κατοικίες έως τρεις μήνες, πριν την εισαγωγή του ευρώ περισσότερες δαπάνες εμφανίζουν τα νοικοκυριά με υπεύθυνο σε ιδιωτικό τομέα, αλλά μετά το ευρώ μεγαλύτερη μέση τιμή έχουν τα νοικοκυριά με υπεύθυνο στον δημόσιο τομέα.

Πίνακας 37: Μέση Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, κλπ. ανά δημόσιο και ιδιωτικό τομέα

Δημόσιος - Ιδιωτικός τομέας	1998-99			2004-05		
	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, μπαγκαλούς (€)	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κλπ. (€)	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες (€)	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε Ξενοδοχεία, μπαγκαλούς (€)	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε πανσιόν, κάμπινγκ, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κλπ. (€)	Μέση Μηνιαία Δαπάνη σε ενοικιασμένη κατοικία για περίοδο μέχρι και τρεις μήνες (€)
Δημόσιος	36,34	25,06	29,09	10,14	30,64	8,04
Ιδιωτικός	32,96	20,13	36,56	13,15	30,35	6,74

5. Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία συντέλεσε στο να διερευνηθούν οι μεταβολές σε διάφορα οικονομικά στοιχεία στα νοικοκυριά πριν την εισαγωγή του ευρώ και μετά την εισαγωγή του στην ελληνική οικονομία. Διερευνήθηκαν ιδιαίτερα οι μεταβολές των εισοδημάτων και των δαπανών των νοικοκυριών σε αγαθά και υπηρεσίες που αφορούσαν εστιατόρια, καφεενεία και παρόμοια καταστήματα όπως και σε υπηρεσίες που αφορούσαν ξενοδοχεία, πανσιόν και ενοικιαζόμενων δωματίων. Χρησιμοποιήθηκαν επιπλέον και επιμέρους μεταβλητές και ειδικοί μετασχηματισμοί ταξινόμησης ώστε η ανάλυση μας να διευρυνθεί και σε γεωγραφικό επίπεδο. Επίσης, ελήφθησαν υπόψη και οικογενειακά κριτήρια (αριθμός παιδιών, κλάδος οικονομικής δραστηριότητας, κλπ.) για να αναλυθούν τα εισοδήματα και οι δαπάνες των νοικοκυριών σε μεγαλύτερο βαθμό και να βγουν επιπλέον χρήσιμα συμπεράσματα.

Οι βασικές διαπιστώσεις της εργασίας μας είναι ότι τα ονομαστικά εισοδήματα κατά μέση τιμή πριν το ευρώ σε σύγκριση με μετά την εισαγωγή του αυξήθηκαν στις περισσότερες περιπτώσεις. Αναλυτικά, όσον αφορά τις περιφέρειες τα εισοδήματα αυξήθηκαν σε όλες, εκτός της Πελοποννήσου. Επίσης, στους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας όπου ο υπεύθυνος των νοικοκυριών εργάζεται στον δευτερογενή ή στον τριτογενή τομέα συναντάμε αύξηση του εισοδήματος των νοικοκυριών αυτών, ενώ αντίθετα στον πρωτογενή τομέα συναντάμε μείωση. Ακόμη, αύξηση συναντάμε και στο εισόδημα των νοικοκυριών που ο υπεύθυνος τους εργάζεται στο δημόσιο τομέα, ενώ στον ιδιωτικό τομέα παρατηρείται μείωση. Τέλος, όλα τα ονομαστικά εισοδήματα των φτωχών, μέσου εισοδήματος και πλουσίων νοικοκυριών έγιναν υψηλότερα επίσης μετά την εισαγωγή του ευρώ.

Τα συμπεράσματα για τις δαπάνες όπως είδαμε είναι αρκετά και διάφορα για κάθε κατηγορία ξεχωριστά. Πάντως παρατηρήσαμε ότι συνολικά μερικές μεταβολές ήταν συγκεκριμένες. Για παράδειγμα, οι μεταβολές των δαπανών σε εστιατόρια, καφεενεία και παρόμοια καταστήματα σε περίοδο διακοπών μεταξύ του 1998/99 και του 2004/05 είχαν ανά κάθε μεταβλητή ταξινόμησης (πχ. ανά περιφέρεια, ανά αστικότητα, ανά κλάδο οικ. δραστηριότητας) πάντα αρνητικές μεταβολές. Αντίθετα τα αντίστοιχα αγαθά και υπηρεσίες εκτός διακοπών εμφάνιζαν πάντα σημαντικές αυξήσεις δαπανών σε κάθε μεμονωμένη κατηγορία τους, με εξαίρεση τις δαπάνες για

καμπαρέ, λοιπά νυχτερινά κέντρα διασκέδασης και μπαρ με μουσική όπου οι μεταβολές των δαπανών των νοικοκυριών σε αυτά έπαιρναν αρνητική φορά. Τέλος, οι δαπάνες για υπηρεσίες ξενοδοχείων, πανσιόν και ενοικιαζόμενων δωματίων εμφάνιζαν ποικίλες αυξομειώσεις μεταξύ των δύο χρονικών περιόδων. Η βασική μεταβολή που παρατηρούνταν τις περισσότερες φορές όμως στις δαπάνες τους είναι να μειώνονται όσον αφορούσαν τα ξενοδοχεία, μπαγκαλούς και τις ενοικιαζόμενες κατοικίες μέχρι τρεις μήνες. Αντίθετα, η μεταβολή των δαπανών των νοικοκυριών σε πανσιόν, κάμπινγκ και ενοικιαζόμενα δωμάτια ήταν τις περισσότερες φορές θετική.

Συνοψίζοντας λοιπόν τα αποτελέσματα ήταν αναμενόμενα με αυτά που υπήρχαν σε θεωρητικό επίπεδο εκτός επιστημονικών μελετών. Δηλαδή, τις περισσότερες φορές υπήρχε αύξηση των ονομαστικών εισοδημάτων των νοικοκυριών την εποχή μετά το ευρώ σε σύγκριση με πριν. Επίσης, και οι δαπάνες της καθημερινότητας των νοικοκυριών (εκτός διακοπών) σε εστιατόρια, καφεενία και παρόμοια καταστήματα δεν προκαλούν έκπληξη που στην πλειοψηφία τους αυξήθηκαν, καθώς αυξήθηκαν και τα εισοδήματα των νοικοκυριών αυτών. Η μόνη έκπληξη θα λέγαμε ήταν η μείωση των δαπανών σε ξενοδοχεία, μπαγκαλούς μετά την εισαγωγή του ευρώ. Χρήσιμο στοιχείο θα ήταν για τη περεταίρω διεύρυνση αυτής της μελέτης στο μέλλον και η εισαγωγή των τιμών των αντίστοιχων αγαθών και υπηρεσιών που μελετήθηκαν. Ωστόσο, τα δεδομένα των τιμών των αντίστοιχων αγαθών και υπηρεσιών δεν ήταν διαθέσιμα μέσω των ΕΟΠ που μελετήθηκαν. Επομένως, μία τέτοια μελέτη δεν ήταν εφικτή στη παρούσα εργασία. Τέλος, μία μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να επικεντρωθεί και στις μεταβολές που επήρθαν στα οικονομικά στοιχεία των αγαθών και υπηρεσιών που μελετήσαμε πριν το ξεκίνημα της οικονομικής κρίσης, πριν το 2008 δηλαδή, και τη περίοδο μετά το ξέσπασμα της. Τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα των εισοδημάτων και των δαπανών των νοικοκυριών θα ήταν πολύ ενδιαφέροντα.

Πηγές:

- Ολ. Κοσμά., Σιμιντζή Ελ. και Χαρδούβελης Γκ.(2007). “Οι αντιλήψεις για το πληθωρισμό και η επίδραση του Ευρώ.” Οικονομία και Αγορές, Eurobank EFG, Απρίλιος.
- Εμμανουηλίδης Κ. (2013). “Επιπτώσεις της ένταξης στη ζώνη του ευρώ στην αγοραστική δύναμη και στις καταναλωτικές συνήθειες της μέσης ελληνικής οικογένειας σε οινοπνευματώδη ποτά και τσιγάρα.”, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών
- Τμήμα Ειδικών Ερευνών Νοικοκυριών (1998). “Κωδικοί ειδών και υπηρεσιών, χαρακτηριστικών του νοικοκυριού και της κατοικίας, εισοδημάτων νομών και χωρών”. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.
- Τμήμα Ειδικών Ερευνών Νοικοκυριών (2004). “Κωδικοί ειδών και υπηρεσιών, χαρακτηριστικών του νοικοκυριού και της κατοικίας, εισοδημάτων νομών και χωρών”. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.
- Τμήμα Ειδικών Ερευνών Νοικοκυριών (2005). “Ερευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1998/99, περιγραφή βάσης δεδομένων χρηστών.” Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.
- Τμήμα Ειδικών Ερευνών Νοικοκυριών (2006). “Ερευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2004/05, περιγραφή βάσης δεδομένων χρηστών.” Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.
- Τμήμα Ειδικών Ερευνών Νοικοκυριών (2004). “Μεθοδολογικό σημείωμα, έννοιες και ορισμοί της έρευνας οικογενειακών προϋπολογισμών 2004/05.” Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2006). “Ευρωβαρόμετρο, Κοινή γνώμη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Εθνική ανάλυση, Ελλάδα.” Flash Eurobarometer 179, Σεπτέμβριος.
- Ham S., Hwang J.H. and Kim W.G. (2004). “Household profiles affecting food-away-from-home expenditures: a comparison of Korean and US households.”, Hospitality Management, 23, 363-379

- Kim S. and Hong G. (1995). "Leisure expenditure patterns among Korean families.", *The Journal of the Family Economics and Resource Management Division of AAFCS*, 1, 213-214
- Cheng L. K. (1982). "Fresh Food Supplies in Singapore", *GeoJournal Supplementary Issue* (4), 61-72
- Cheng and Yung T. (1985). "The economy of Hong Kong", *Hong Kong*
- Tobin, J. (1958). "Estimation of relationships for limited dependent variables. *Econometrica* 26, 24-36
- Lux M. (2000). "Changes in consumption of Households during 1990-1997", *Czech Sociological Review*, 8, (2), 211-232
- Bezerra IN. and Sichieri R. (2010). "Characteristics and spending on out-of-home eating in Brazil", *Rev Saude Publica*, 44, (2)
- Kant AK. and Graubard BI. (2004). "Eating out in America, 1987-2000: trends nutritional correlates.", *Prev Med*, 38, (2), 243-249
- Department of Statistics (1980). "Report on the Household Expenditure Survey 1977-78". Singapore
- Bezerra IN. and Sichieri R. (2009). "Eating out of home and obesity: a Brazilian nationwide survey." *Public Health Nutr.*, 12, (11), 2037-43
- Oliver H.M., Yau and Eva Lee (2008). "Restaurant Industry in Hong Kong", *Journal of Restaurant & FoodService Marketing*, 3-4, (1), 85-106
- Ministry of Trade and Industry (1981). "Economic Survey of Singapore 1980". Singapore
- Deelen M. and Schettkat R. (2004). "Household Demand Patterns in West Germany: Consumption patterns and Demand for Services", *Utrecht University, The Netherlands*
- Blow L., Kalwij A. and Castillo J.R. (2004) "Methodological issues on the analysis of consumer demand patterns over time and across countries", *Utrecht University, The Netherlands*

Παράρτημα

Πίνακας 1

Κωδικοί	Περιφέρειες	Νομοί
01	Αν, Μακεδονία και Θράκη	Έβρου, Ξάνθης, Ροδόπης, Δράμας, Καβάλας
02	Κεντρική Μακεδονία	Θεσ/νικης, Ημαθίας, Πέλλας, Κιλκίς, Πιερίας, Σερρών, Χαλκιδικής
03	Δυτική Μακεδονία	Καστοριάς, Γρεβενών, Κοζάνης, Φλωρίνης
04	Ήπειρος	Ιωαννίνων, Άρτας, Θεσπρωτίας, Πρεβέζης
05	Θεσσαλία	Καρδίτσας, Λαρίσης, Μαγνησίας, Τρικάλων
06	Ιόνια Νησιά	Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Κέρκυρας, Λευκάδος
07	Δυτική Ελλάδα	Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Αχαΐας, Ηλείας
08	Στερεά Ελλάδα	Βοιωτίας, Ευβοίας, Ευρυτανίας, Φθιώτιδος, Φωκίδος
09	Αττική	Αττικής
10	Πελοπόννησος	Αργολίδος, Αρκαδίας, Κορινθίας, Λακωνίας, Μεσσηνίας
11	Βόρειο Αιγαίο	Λέσβου, Σάμου, Χίου
12	Νότιο Αιγαίο	Κυκλάδων, Δωδεκανήσου
13	Κρήτη	Ηρακλείου, Λασιθίου, Ρεθύμνου, Χανίων

Πίνακας 2

Κωδικοί	Μορφές Αστικότητας
0-3	Π.Σ Αθηνών
4	Π.Σ Θεσσαλονίκης
5	Αστικές
6	Ημιαστικές
7	Αγροτικές

Πίνακας 3

Νομοί	
00 Περιφέρεια Πρωτευούσης	28 Κεφαλληνίας
60 Π.Σ. Θεσσαλονίκης	29 Κιλκίς
01 Αιτωλίας και Ακαρνανίας	30 Κοζάνης
02 Αργολίδας	31 Κορινθίας
03 Αρκαδίας	32 Κυκλάδων
04 Άρτας	33 Λακωνίας
05 Υπόλοιπο Αττικής	34 Λάρισας
09 Αχαΐας	35 Λασιθίου
10 Βοιωτίας	36 Λέσβου
11 Γρεβενών	37 Λευκάδας
12 Δράμας	38 Μαγνησίας
13 Δωδεκανήσου	39 Μεσσηνίας
14 Έβρου	40 Ξάνθης
15 Ευβοίας	41 Πέλλας
16 Ευρυτανίας	42 Πιερίας
17 Ζακύνθου	43 Πρέβεζας
18 Ηλείας	44 Ρεθύμνου
19 Ημαθίας	45 Ροδόπης
20 Ηρακλείου	46 Σάμου
21 Θεσπρωτίας	47 Σερρών
22 Υπόλοιπο Ν. Θεσ/νίκης	48 Τρικάλων
23 Ιωαννίνων	49 Φθιώτιδας
24 Καβάλας	50 Φλώρινας
25 Καρδίτσας	51 Φωκίδας
26 Καστοριάς	52 Χαλκιδικής
27 Κερκύρας	54 Χανίων
	55 Χίου

Πίνακας 4

Κωδικοί	ΠΗΓΕΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ
9001	Μισθοί και ημερομίσθια στην κύρια εργασία (συμπεριλαμβανομένων των επιδομάτων)
9002	Τα παρακάτω στη δεύτερη ή έκτακτη εργασία
9003	Αμοιβές από υπερωρίες, υπερεργασία, συμβούλια κλπ.
9004	Δώρα εορτών και αδειών
9005	Εισόδημα από επιχειρήσεις (εκτός γεωργικών) ή από ελεύθερο επάγγελμα
9006	Εισόδημα από γεωργία, κτηνοτροφία, δάση, αλιεία
9007	Εισοδηματικές ενισχύσεις και πριμοδοτήσεις από το Κράτος ή την ΕΕ
9008	Αποζημιώσεις της παραγωγής λόγω παγετού, πλημμύρας, ξηρασίας, απόσυρσης, εκρίζωσης κλπ.
9009	Εισόδημα από ενοίκιο
9010	Εισόδημα από κύρια σύνταξη
9011	Εισόδημα από επικουρική σύνταξη
9012	Δώρα εορτών και άδειας συνταξιούχων
9013	Εισόδημα από κύρια σύνταξη χηρείας (του συζύγου)
9014	Εισόδημα από επικουρική σύνταξη χηρείας (του συζύγου)
9015	Δώρα εορτών και άδειας από σύνταξη χηρείας (του συζύγου)
9016	Πρόωρη σύνταξη
9017	Σύνταξη αναπηρίας
9018	Σύνταξη ορφανών
9019	Παράλληλη σύνταξη από ιδιωτικό φορέα
9020	Εισόδημα από τόκους και τοκομερίδια
9021	Εισόδημα από μερίσματα
9022	Επίδομα πολύτεκνης μητέρας και τρίτου παιδιού
9023	Επίδομα φροντίδας ανάπηρου συγγενούς
9024	Επίδομα ανύπαντρης μητέρας
9025	Επιδότηση ενοικίου
9026	Επίδομα ανεργίας
9027	Επίδομα ασθενείας, απυχήματος
9028	Επίδομα αεροθεραπείας και λουτροθεραπείας
9029	Επίδομα τοκετού
9030	Επίδομα κυοφορίας και λοχείας
9031	Επίδομα οικοδόμων
9032	Επίδομα σπουδών
9033	Λοιπά επιδόματα (γάμου, κηδείας κλπ.)
9034	Οικονομική βοήθεια από το Κράτος, Δημόσιους ή άλλους Οργανισμούς
9035	Ενισχύσεις από συγγενείς ή φίλους που μένουν στην Ελλάδα
9036	Ενισχύσεις από συγγενείς ή φίλους που μένουν στο εξωτερικό (εμβάσματα)
9037	Αποζημίωση για απόλυση ή απόγνωση
9038	Εφάπαξ λόγω συνταξιοδότησης
9039	Κέρδη λαχείων, ΠΡΟΠΟ, ΛΟΤΤΟ, τυχερών παιχνιδιών
9040	Υποτροφίες εσωτερικού
9041	Αποζημιώσεις από ασφάλειες (ζωής, υγείας, σύνταξης)
9042	Αποζημίωση από ασφάλεια της κατοικίας, επίπλων και οικιακών συσκευών
9043	Επιστροφές φόρων
9044	Τεκμαρτό ενοίκιο κύριας και δευτερεύουσας ή εξοχικής κατοικίας
9045	Αξία ειδών που κατανάλωσε το νοικοκυριό και προέρχονται από δική του γεωργική ή κτηνοτροφική παραγωγή
9046	Αξία που απέκτησε ή κατανάλωσε το νοικοκυριό χωρίς πληρωμή και προέρχονται από δική του επιχείρηση
9047	Αξία ειδών που πήρε το νοικοκυριό δωρεάν από οποιδήποτε (εκτός από τον εργοδότη)
9048	Αξία ειδών που πήρε το μέλος του νοικοκυριού από τον εργοδότη του ως αμοιβή σε είδος
9070	Αποταμίευση από το χαρτζιλίκι μελών του νοικοκυριού ηλικίας κάτω των 14 ετών